MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
ŽMOGAUS IR VISUOMENĖS STUDIJŲ
FAKULTETO
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO
INSTITUTAS

AKVILĖ BURIMAITĖ

VAIKO TEISIŲ APSAUGOS MAGISTRANTŪROS
IŠTĘSTINĖS STUDIJOS

PAGALBOS ŠEIMAI VERTINIMAS SPRENDŽIANT TĖVYSTĖS ĮGŪDŽIŲ UGDYMĄ

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: Prof. Dr. Brigita Kairienė

Vilnius, 2026

TURINYS

SĄVOKŲ ŽODYNAS 3

LENTELIŲ SĄRAŠAS 4

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS 5

ĮVADAS 6

1. PAGALBOS ŠEIMAI TEORINĖ ANALIZĖ 10

1.1.Šeimos, kaip sistemos samprata 10

1.2.Atvejo vadybos samprata ir procesas 13

1.3.Pagalbos šeimai vertinimo procesas 17

2. TĖVYSTĖS ĮGŪDŽIŲ TEORINIAI ASPEKTAI 21

2.1.Tėvystės įgūdžių samprata ir ugdymo galimybės 22

2.2.Tėvystės įgūdžių ugdymo programos Lietuvoje ir užsienyje 24

3. PAGALBOS ŠEIMAI VERTINIMAS SPRENDŽIANT TĖVYSTĖS ĮGŪDŽIŲ UGDYMĄ, TYRIMO METODOLOGIJA 26

3.1.Tyrimo metodologija 26

4. PAGALBOS ŠEIMAI VERTINIMAS SPRENDŽIANT TĖVYSTĖS ĮGŪDŽIŲ UGDYMĄ, TYRIMO REZULTATAI 34

DISKUSIJA 63

IŠVADOS 66

REKOMENDACIJOS 68

LITERATŪROS SĄRAŠAS 69

SUMMARY 80

PRIEDAI 82

AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA 112

SĄVOKŲ ŽODYNAS

Vaikas- tai žmogus, neturintis 18 metų, išskyrus atvejus, kai įstatymai numato kitaip. (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996, Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01).

Sunkumus patirianti šeima- tai šeima, kurioje dominuoja pasireiškiantys rizikos veiksniai, tokie kaip: priklausomybės, smurtas artimoje aplinkoje ar kitos krizinės situacijos, dėl kurių yra sutrikę socialiniai ir tėvystės įgūdžiai, todėl tokioje šeimoje neužtikrinamos reikiamos sąlygos augti ir vystytis šeimoje. (Augutavičius, 2019, p. 17).

Atvejo vadybininkas- atvejo kuratorius, kurio atsakomybė užtikrinti, kad atvejo vadybos proceso metu būtų teikiamos visos reikalingos paslaugos dėl šeimos gerovės. (Atvejo vadybos tvarkos aprašas 2018, suvestinė redakcija nuo 2025-01-01).

Pagalbos planas- atvejo vadybininko su paslaugų gavėju, šiuo atveju šeima, sudaromas planas, kuris susideda iš reikalingų šeimai priemonių ir paslaugų, kuris pasireiškia per tikslus ir uždavinius, siekiant atliepti paslaugų gavėjo poreikius ir išskiriantis kaip sąlygą, pagalbos plane dalyvaujančių šalių atsakomybės pasidalinimą. (Gursansky, 2012)

Kompleksinė pagalba- teikiama pagalba vaikui ir šeimai, kuri susideda iš socialinės, švietimo ar sveikatos priežiūros, psichologinės ir kitos pagalbos specialistų vykdomos veiklos, siekiant ilgalaikio pokyčio vaiko ir šeimos gyvenime. (Indrašienė, Jegelavičienė, Merfeldaitė ir Railienė, 2019).

Tėvystės įgūdžių ugdymas – ugdymo procesas, kurio tikslas mažinti rizikingus veiksnius, tobulinti arba atstatyti prarastus įgūdžius, pasireiškiantis tarp ugdytojo ir besiugdančio. (Augutavičius, 2019, p. 23).

Pozityvi tėvystė - vaikų auginimo filosofija, skiriamas dėmesys vaiko stipriosioms pusėms ir potencialo skatinimui, kad užaugęs vaikas gebėtų save realizuoti. Auklėjant vaiką neleistinas psichologinis ar fizinis smurtas. (Breidokienė ir kiti, 2018, p. 14).

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Atvejo vadybos sampratos analizė 14

2 lentelė. Tyrimo klausimų blokai 27

3 lentelė. Tyrimo dalyvių charakteristika 32

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Tyrimo loginė schema 31

2 pav. Pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio nustatymas 34

3 pav. Sunkumai, su kuriais susiduria tėvai, kuriems trūksta tėvystės įgūdžių 38

4 pav. Pagalbos šeimai individualizavimas pagal šeimos situaciją 42

5 pav. Tėvystės įgūdžių ugdymo galimybės, kai šeimai yra taikoma atvejo vadyba 44

6 pav. Būdai, be tėvystės įgūdžių programų, kuriais ugdomi šie įgūdžiai 46

7 pav. Pokyčio vertinimas šeimoje, orientuojantis į tėvystės įgūdžių ugdymą 49

8 pav. Būdai ir priemonės, kuriais vertinami tėvystės įgūdžiai 52

9 pav. Pagalbos šeimai pakankamumo vertinimas 55

10 pav. Pagalbos šeimai organizavimas, kai pokytis menkas arba apskritai nevyksta 57

11 pav. Atvejo vadybininkų rekomendacijos pagalbos šeimai teikimo ir vertinimo sistemoje, kai nustatomas tėvystės įgūdžių trūkumas šeimoje 59

ĮVADAS

Probleminės situacijos apibūdinimas, pagrindžiantis darbo temos aktualumą: Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija (1989) yra svarbiausias tarptautinis susitarimas, kuris siekia užtikrinti, kad vaikai augtų sveiki ir laimingi, augtų saugiose šeimose, kuriose būtų nebūtų pažeidžiamos jų teisės ir gerovė, o prireikus gautų visą reikiamą pagalbą, kuri užtikrintų vaikystės apsaugą tinkamai augti ir vystytis. Tėvystės įgūdžių trūkumo priežastys ir galimos pasekmės šeimoje augantiems vaikams yra nagrinėjama tema, tačiau nagrinėjant mokslinę literatūra pastebėta, kad sėkmingam pagalbos šeimai teikimui skiriamas ribotas dėmesys.

Anot Kreivinienės (2021), svarbu gebėti būti savarankiškam ir nepriklausomam nuo kitų asmenų asmeniniame gyvenime, tačiau ne visada tėvų savarankiškumas leidžia užtikrinti teisėtus vaiko interesus, todėl reikalinga intervencija į šeimą. Gevorgianienė ir kiti (2021) atliktuose tyrimuose išskiria, kad priimant sprendimus vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su nuomonių priešprieša, kadangi turi atsižvelgti į skirtingus aspektus, tokius kaip: paslaugų gavėjų skirtumai, vertinti skirtingas šeimos galimybes ir vertinant skirtingą šeimų pajėgumą išspręsti iškilusius sunkumus patiems.

Valstybės siekis yra, jog visų pirma tėvai atliktų savo pareigą užtikrinti vaiko poreikius, jo teises, prisiimtų atsakomybę už tai, o valstybės pareiga yra stebėti to įgyvendinimą ir vykdyti apsaugą (Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, 1989). Siekiant suprasti pagalbos poreikį Lietuvos šeimoms, svarbu žinoti vaiko teisių pažeidimų mastą. Lietuvoje 2024 metais gauti 55 547 pranešimai, 2023 metais gauti 57 471 pranešimai dėl 33 090 vaikų galimai pažeistų teisių, 2022 metais gauti 45 758 pranešimai dėl 29 390 vaikų galimai pažeistų teisių, o 2021 m. gauti 40 493 pranešimai dėl 24 117 vaikų galimai pažeistų teisių (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2023 m. Veiklos ataskaita, 2024; Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2024 m. Veiklos ataskaita, 2025).

Analizuojant pateiktus duomenis oficialiosios statistikos portale (2024) Lietuvoje stebimas smurto prieš vaikus išliekantis didelis skaičius, 2018 metais užfiksuoti 1284 smurto atvejai prieš vaikus Lietuvoje, o 2022 metais statistika yra išaugusi iki 2216 smurto atvejų prieš vaikus. Taigi, remiantis 2023 metų statistiniais duomenimis, galima teigti, kad valstybė susiduria su dideliu kiekiu vaiko teisių pažeidimų, kurie tiesiogiai susiję su šeima, kurioje padaromi pažeidimai prieš vaikus. Smurto prieš vaikus pasekmė yra tėvų įtraukimas į pagalbos sistemą ir tapimas vaiko ir šeimos gerovės sistemos dalyviu. Remiantis autorėmis Vyšniauskytė – Rimkienė ir Matulevičiūtė 2016; Abramavičienė ir Vyšniauskytė – Rimkienė 2020, galima

išskirti sunkumus, su kuriais susiduria šeimos tėvystėje, kokių tėvystės įgūdžių trūksta, yra nemažai tėvystės įgūdžių ugdymo programų ir kursų į kurias yra įtraukiamos šeimos, patiriančios socialinę riziką, atvejo vadybos tvarkos apraše (2018, Suvestinė redakcija nuo 2025-01-01), išskiriami etapai, kaip organizuojama pagalba šeimai, tačiau trūksta duomenų, kaip pamatuojamas, kokiais kriterijais vertinamas tėvystės įgūdžio išsiugdymas ar patobulinimas, taip pat pastebėta, kad sėkmingam atvejo vadybininko darbui su šeimomis ir tikslinių paslaugų įtraukimu į pagalbos šeimai planą skiriama per mažai dėmesio.

Temos naujumas ir ištirtumas. Užsienio valstybėse ir Lietuvos mokslininkų atlikti tyrimai rodo, kad pagalba šeimai, ugdant tėvystės įgūdžius yra teikiama, taikant įvairias tėvystės programas, kurių tikslas ugdyti tėvų įgūdžius, sukuriant ryšį su vaiku užtikrinant geriausius vaiko interesus. Tėvystės įgūdžių ugdymo temos nagrinėjimui skyrė ir užsienio šalių mokslininkai. B. Coste (2009) išskyrė pozityvios tėvystės svarbą vaiko emocinei gerovei, kuri susideda iš saugios aplinkos šeimoje kūrimo; J. Durrant (2023) tyrinėjo kas sukuria šiltus tėvų ir vaikų santykius, ryšį ir bendravimą su vaiku, taikant pozityvaus auklėjimo drausminimo priemones; J.Armfield (2020) analizavo tėvų ugdymo ir pagalbos programų taikymą, kurių siekis stiprinti tėvystės įgūdžius ir didinti tėvų pasitikėjimą savimi tėvystėje; Bolsoni-Silva ir Loureiro (2020) ištyrė, kad tėvystės įgūdžių ugdymo programos yra veiksmingos ir kuria pozityvesnį tėvų elgesį su savo vaikais ir mažina galimus vaikų elgesio sunkumus skirtingais raidos etapais; R.Leckey (2022) analizavo į vaiko poreikius orientuotą tėvystę, akcentuojant šeimos reikšmę, užtikrinant vaiko raidą ir emocinį saugumą. L. Žaliemienė ir kiti (2021), atliko tyrimą, kurio tikslas yra išsiaiškinti iššūkius su kuriais susiduria specialistai paimdami vaiką iš nesaugios aplinkos. Neretai tokioms šeimoms yra taikoma atvejo vadybos procesas, kurį analizavo ir tyrė šie mokslininkai: V. Barkauskaitė ir A Šiurienė (2021), analizavo šeimos aplinkos ir tėvų vaidmens svarbą, kuri turi įtakos vaiko socialinei ir emocinei raidai, akcentuojant pozityvios tėvystės taikymą šeimoje; R. Alėjūnė ir I. Dirgėlienė (2022), tyrimuose analizavo specialistų: atvejo vadybininkų ir socialinių darbuotojų sunkumus dirbant su šeimomis, išskiriant bendradarbiavimo, supervizijų ir tarpintitucinės pagalbos būtinybę; R. Braslauskienė ir kiti (2022) išskyrė tarpintitucinio bendradarbiavimo naudą dirbant su šeimomis, kurioms taikoma atvejo vadyba, siekiant užtikrinti pagalbos vaikui ir šeimai efektyvumą.

Nors tyrimai atliekami, tačiau trūksta informacijos, kaip atliekamas tėvystės įgūdžių vertinimas, siekiant užtikrinti, kad tėvai, kuriems taikoma atvejo vadyba yra pasiruošę toliau auginti savo vaikus šeimose ir užtikrinti jiems geras sąlygas augti ir vystytis, taikydami pozityvius auklėjimo metodus. Socialinio darbo sritis Lietuvoje plačiai nagrinėjami, taikomos įvairios pozityvios tėvystės įgūdžių programos, kurios remiasi užsienio valstybių patirtimis,

tačiau išliekant dideliam vaikų paėmimo iš šeimų skaičiui, galima daryti išvadą, kad nepilnai veikia tėvystės įgūdžių programos, metodai nėra tinkami, tėvai į tokias programas priverčiami lankytis, neturintys didelės motyvacijos keisti savo įpročių, o vaikai į tokias šeimas grįžta, kenčia nepriežiūra, patiria smurtą, nes nėra tinkamai įvertinamas tėvų pasirengimas kaip teisingai auginti vaikus šeimose. Šio tyrimo tikslas bus atskleisti, kaip yra vertinama pagalba šeimai sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą, kokie veiksniai lemia pozityvius pokyčius šeimoje ir kokie iššūkiai kyla tiek specialistams, tiek šeimoms teikiant ir gaunant šias paslaugas, kai būdingas atkrytis ir šeimoms atvejo vadyba yra taikoma ne po vieną kartą, o vaikų interesai lieka neužtikrinti.

Tyrimo problema: Šeimoms, kurioms taikomas atvejo vadybos procesas susiduria su įvairiais sunkumais: tarpusavio santykių nebuvimas, smurtas, įvairios priklausomybės, nedarbas, menkos pajamos). Šioms šeimoms taip pat būdinga socialinių ir tėvystės įgūdžių stoka, šeimose nėra užtikrinama saugi aplinka vaikams augti ir vystytis. Daugelis šeimų vengia ieškoti pagalbos iš specialistų, savo problemas neigdamos arba nuginčydamos. Tai lemia šeimos nesugebėjimą tinkamai atliepti vaiko poreikių, o tai sukelia krizinių situacijų gilėjimą (Abramavičienė ir Vyšniauskytė-Rimkienė, 2020). Lietuvos Respublikos atvejo vadybos apraše (2018, Suvestinė redakcija nuo 2025-01-01) teigiama, kad šeimoms, kurioms taikomas atvejo vadybos procesas pagal individualius šeimos poreikius numatomi pagalbos planai ir teikiama kompleksinė pagalba pozityvios tėvystės mokymuose, šeimos stiprinimo programose ar nesmurtinio elgesio mokymo programose. Nors moksliniuose tyrimuose teigiama, kad tėvystės įgūdžių ugdymas yra svarbus aspektas siekiant didinti šeimos funkcionalumą ir atliepti vaiko poreikius užtikrinant jo gerovę. Gudžinskienė ir Raudeliūnaitė (2022) teigimu, trūksta informacijos, kaip įvertinami pakankami tėvystės įgūdžiai tėvams, kurių vaikams nustatyta laikinoji priežiūra arba laikinoji globa, neretai trūksta realaus konteksto, nes jie negali taikyti įgytų žinių praktikoje, šeimyninėje aplinkoje, kadangi kasdienis kontaktas su vaiku yra ribotas arba visai neįmanomas. Tokiose situacijose atsiranda formalaus vertinimo grėsmė, tačiau neatsižvelgiama į realų gebėjimą žinias taikyti praktikoje auginat vaiką šeimos aplinkoje. Pastebėtina, kad taikant atvejo vadybą šeimoms, kurios patiria sunkumus, koncentruojamasi ties pagalbos teikimu, suteikiant socialines paslaugas, įtraukiant dalyvavimą tėvystės programose, tačiau trūksta analizės, kokie pagalbos teikimo šeimai rezultatai, kokie taikomi vertinimo kriterijai, taip pat trūksta informacijos, kaip vertinimas ir gauti rezultatai integruojami į tolimesnį pagalbos šeimai planavimą, kokia įtaka sprendimų priėmimui šeimos ir svarbiausia vaiko, kuris auga tokioje šeimoje atžvilgiu.

Probleminiai klausimai: Kaip įvertinama pagalba šeimai sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą? Kaip vertinimas ir gauti rezultatai sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą integruojami į tolimesnį pagalbos šeimai teikimą?

Tyrimo objektas: Pagalbos šeimai vertinimas sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą.

Tyrimo tikslas: Atskleisti kaip vertinama pagalba šeimai, sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti šeimos kaip sistemos ypatumus ir pagrindinius sunkumus, su kuriais susiduria tėvai ugdydami vaikus.
2. Aptarti pagalbos šeimai organizavimą, taikant atvejo vadybos principus ir pagalbos plano šeimai organizavimą.
3. Apibūdinti tėvystės įgūdžių sampratą ir tėvystės įgūdžių svarbą vaiko vystymuisi.
4. Išanalizuoti kaip vertinama pagalba šeimai, siekiant ugdyti tėvystės įgūdžius socialinio darbo praktikoje.

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros ir teisės aktų analizė; Šis metodas naudojamas siekiant išsiaiškinti šeimos, kaip sistemos ypatumus; tėvystės įgūdžių sampratą, proceso ypatumus, atvejo vadybos modelio taikymą, tėvystės įgūdžių vertinimą Lietuvoje.
2. Kokybinis tyrimo duomenų rinkimo metodas – pusiau struktūruotas interviu, pagal iš anksto parengtą klausimyną. Interviu metodu siekiama ištirti atvejo vadybininkų patirtis, kai yra sprendžiama dėl pagalbos šeimai, vertinant tėvystės įgūdžių ugdymą. Viso tyrimo dalyvių – dešimt atvejo vadybininkų, kurie turi patirties ir yra dirbantys su šeimomis, kurioms taikoma atvejo vadyba ir yra vertinami tinkami tėvystės įgūdžiai šeimoje.
3. Duomenų analizės metodas: kokybinė (Content) turinio analizė. [1]

[1] Rengiant darbą buvo naudoti generatyvinio dirbtinio intelekto įrankiai: DeepL – užsienio mokslinių šaltinių vertimui į lietuvių kalbą; ChatGPT- teksto stilistikos ir formuluočių redagavimui. Tyrimo analizė, interpretacija ir darbo turinys parengti savarankiškai, nenaudojant pagalbos priemonių.

1. PAGALBOS ŠEIMAI TEORINĖ ANALIZĖ

Šiame skyriuje analizuojami šeimos, kaip sistemos aspektai: pristatoma šeimos samprata; išskiriami tėvystės sunkumai, kurie išryškėja šeimose, kurios patiria socialinę riziką; taip pat pateikiama tolimesnė pagalba tėvams: pristatoma atvejo vadyba ir atvejo vadybos procesas tėvams, kuriems trūksta tėvystės įgūdžių.

1.1. Šeimos, kaip sistemos samprata

Moksliniuose šaltiniuose sudėtinga rasti vieną šeimos instituto apibrėžimo, kadangi skirtingi mokslininkai norėdami pateikti šeimos sąvoką, išskiria įvairius šeimos sampratos aspektus. Lietuvos Respublikos konstitucijos 38 straipsnyje įtvirtinta, kad šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas šeimos institutas, pirmiausiai turėtų suteikti tvirtus pagrindus vaikui (Kovienė 2017). Remiantis autore Koviene (2017), galima teigti, kad būtent šeimoje vaikas išmoksta visų pamatinių pagrindų, sėkmingam funkcionavimui gyvenime, analizuodamas ir stebėdamas tėvų elgesį, mokosi bendrauti, atpažinti savo emocijas ar spręsti sunkumus, kurie yra reikšmingi jo asmenybės formavimuisi. Anot autorės Česnuitytės (2015), šeima gali būti skirtingų formų: pilna, nepilna, branduolinė, išplėstinė. Šeimose, kuriose vaikas auga be vieno iš tėvų ar, apskritai globėjų šeimoje, gali būti sudėtingiau užtikrinti vaiko emocinių ir socialinių poreikių atliepimą, tai gali pasireikšti vaiko emociniu nesaugumu, žemesne saviverte, turėti įtakos elgesio formavimuisi skirtingais raidos etapais ateityje. Pasak autoriaus Mizaro (2014), kuris apibūdina kitokį šeimos modelį, šeima gali būti moderni, apibūdinanti šeimos narių santykius, pastovų artimą ryšį, pagalbą ir tarpusavio supratimą, apibrėžiant atsakomybę auginti ir auklėti vaikus. Modernioje šeimoje sukuriama darni šeima. Pasak Pramono (2020), tai tokia šeima, kurioje pagrindinis aspektas yra pozityvus bendravimas, sukuriama teigiama šeimos aplinka, kurioje nevyrauja konfliktinės situacijos, taip skatinant sėkmingą vaikų auginimą. Pramono (2020) teigia, kad tokios šeimos yra laimingos, gebančios išlaikyti ilgalaikius santykius su savo sutuoktiniais, darnią santuoką, dėl pozityvių santykių kasdienybėje.

Remiantis autorėmis Gudžinskienė ir Šinkevičė (2023), pagrindinė šeimos sistemos dalis yra vaikai, kurie dėl savo amžiaus ir priklausomumo yra pažeidžiami. Šeima vaiko gyvenime yra svarbi, nes atsiranda bendruomenės, kuriose kuriami tarpusavio santykiai, vyksta mokymasis prisiimti atsakomybes, atliepti kito poreikius, ugdomi pagarba grįsti santykiai (Dėl valstybinės šeimos politikos patvirtinimo 2008, Suvestinė redakcija nuo 2011-09-30). Pasak Ivanauskienės (2012) nuomone, šeima daro įtaką vaiko pasaulėžiūros formavimuisi, savęs suvokimui ir vertinimui, nes šie faktoriai ateityje nulemia sklandžią integraciją į visuomenę ir sėkmingo gyvenimo kūrimą. Autoriai Bonnie, Stroud ir Breiner (2015) akcentuoja, vaikui įtaką

daro aplinka, nes augdamas nepalankiomis sąlygomis, negali įgyti reikalingų įgūdžių, kurie daro įtaką tolimesniuose gyvenimo etapuose. Nerenz ir kiti (2021), sustiprina teiginį, kad aplinka daro įtaką vaiko tolimesnės ateities eigai, pridėdamas, kad prie aplinkos prisideda ir asmeninės savybės, kurios tarpusavyje viena kitą papildo: savybės formuoja vaiko aplinką, daro įtakos karjerai; ugdo asmeninius ir socialinius ryšius. Remiantis Jungtinių tautų vaiko teisių konvencijoje (1989) įtvirtintomis nuostatomis, viena iš svarbiausių vaiko teisių yra teisė į šeimos ryšius, globą ir priežiūrą, todėl konvencijos 9 straipsnis įtvirtinta, kad vaikas negali būti atskirtas su savo tėvais prieš jų norą, išskyrus tuos atvejus, kai yra pažeidžiami vaiko teisėti interesai ir atskyrimas yra būtinas, siekiant užtikrinti vaiko saugumą. JT Komitetas Bendrajame komentare (2013) Nr. 14 nurodoma, kad vertinant ir analizuojant vaiko interesus, kai yra sprendžiamas vaiko atskyrimas nuo jo šeimos, turi būti skiriamas dėmesys nepažeisti vaiko teisės į šeimos gyvenimą, ryšio su tėvais ar kitais artimais šeimos nariais, tačiau poreikis vertinti geriausius vaiko interesus atsiranda tada, kai vaiko tėvai ar atstovai pagal įstatymą, neužtikrina vaiko gerovės ir nevykdo arba nepilnai vykdo savo pareigas.

Bendrąją prasme sunkumus patirianti šeima gali būti apibūdinama kaip šeima, kurioje auga vaikai, neturintys pilnametystės, kai šeimoje atsiranda krizė. Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatyme (1994, Suvestinė redakcija 2026-05-01) priežastys, kurios lemia, kad šeimos tampa socialinę riziką patiriančia šeima, tai bent vieno suaugusio asmens piktnaudžiavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, polinkis į priklausomybes, socialinių ar tėvystės įgūdžių stoka. Šiuo atveju šeima arba vienas iš šeimos narių nėra motyvuoti ir pasiruošę užtikrinti saugią aplinką vaikui augti ir vystytis. Remiantis Socialinių paslaugų įstatymu (2006), tokioje šeimoje dažnai naudojama psichologinė, fizinė ar seksualinė prievarta; kitas aspektas kodėl šeima tampa socialinę riziką patiriančia šeima: dažnai finansinė valstybės parama nėra naudojama šeimos poreikiams tenkinti, ir dėl šių veiksnių kyla pavojus vaiko gerovei, dažnai fiksuojami vaiko teisių pažeidimai. Autoriai Augutavičius ir Butvilas (2018 p. 98) pabrėžia, kad „socialinė rizika yra siejama ne tik su rizikos veiksniais vaikui ir šeimai, tačiau ir su socialine atskirtimi, skurdu, negebėjimu įsitvirtinti darbo rinkoje ir priklausomybe nuo socialinių garantijų ir išmokų, kurias užtikrina valstybė, tačiau autorius Main (2019) pateikia kitokią nuomonę, pasak autoriaus, skurdas ir finansinių išteklių trūkumas šeimoje nenulemia, kad vaikai patirs socialinę riziką, akcentuoja tikslingą išteklių paskirstymą ir pritaikymą, bet autoriai Taylor ir Bergin (2019) daro išvadą, kad tai tiesiog šeima, kurioje stokojama tėvystės įgūdžių.

Pagrindiniai sunkumai su kuriais susiduria šeimos, patiriančios socialinę riziką yra šios:

1. Šeimos susiduria įvairiomis problemomis: su vaikų nepriežiūros, socialinio apleistumo, priklausomybėmis, nusikalstamumo, negalios (Mackova et al, 2019, p.3).

2. Whitcombe-Dobbs ir Tarren-Sweeney (2019) pabrėžia kartų ciklišumą, nes netinkamas elgesys su vaikais padidina riziką jiems taip pat tapti tėvais, kurie ateityje smurtaus prieš savo vaikus.
3. Tėvai, turintys polinkį į priklausomybes, galimai neskirs tiek dėmesio, kad tinkamai pasirūpintų savo vaikais ir užtikrintų reguliarų vaikų mokyklos lankymą, o toks neužtikrinimas darys neigiamą žalą mokinių akademiniams rezultatams. (Armfield, Gnanamanickam, Nguyen, Doidge, Brown, Preen, ir Segal, 2020).
4. Žygaitienės ir Veličkienės (2016) teigimu, atsiranda, dar vienas sunkumas su kuriuo susiduria šiuolaikiniai tėvai, kad trūksta tėvystės įgūdžių, neskiria pakankamai dėmesio, neturi bendro laisvalaikio su vaikais, todėl to padariniais tampa probleminis vaiko elgesys ateityje, tačiau autorių Avdibegović ir Brkiü (2020) nuomone, tai lemia skurdą patiriančių tėvų stresas, nes jie negali pasirūpinti vaikų poreikiais ir užtikrinti tinkamų sąlygų.

Autoriai Gudžinskienė ir Navaitis (2016) nurodo, kad viena iš tėvystės problemų gali būti autoritarinis auklėjimo modelis, kuris yra senas ir netinkamas, pavyzdžiui, iškilusi problema, nedetalizuojama, kaip problema, nes turi vienintelį sprendimą; sprendžia ne to lygio problemą; neigia problemos egzistavimą. Panašiai savo tyrimuose atskleidžia ir autorė Sarwar (2016), tėvai, kurie vaikus auklėja pagal autoritarinį tėvystės stilių, kuriame vyrauja griežta tvarka ir kontrolė, kuri neleidžia vaikams elgtis netinkamai, daro įtaką vaikų probleminiam elgesiui, nusikalstamumui, slopina jų pasitikėjimą savimi ir savarankiškumą. Taigi tėvų patiriami sunkumai – jie ne visada geba suprasti vaiko raidos pokyčius, stokoja žinių, neturi įgūdžių ar motyvacijos keistis, todėl komplikuoja vaiko vystymąsi ir didina socialinių problemų atsiradimo galimybes ateityje. Be to, negebėjimas tinkamai užtikrinti vaiko interesų, kurie pagal Vaiko teisių konvencijos 3 straipsnį (1989), turi būti laikomi svarbiausiu prioritetu, gali lemti ilgalaikes vaiko gerovės ir raidos pasekmes, nes valstybė privalo užtikrinti vaikų gerovei būtiną apsaugą ir globą, kuri pirmiausiai įgyvendinama per tėvų teises ir pareigas, kurios neveiksmingai vykdomos, kai šeima susiduria su socialiniais, emociniais ar auklėjimo iššūkiais. Tėvams, kurie susiduria su sunkumais tėvystėje ir vaikų ugdyme reikalinga pagalba. Johnston ir Sullivan (2020) teigimu, tėvai vengia priimti siūlomą pagalbą dėl vaiko gerovės, tai galima paaiškinti vis dar galiojančia stigma, kuri siejama su probleminės šeimos įvaizdžiu visuomenėje, todėl tėvai vengia ir bijo priimti specialistų pagalbą. Autorė Burvytės (2016) teigimu, kai tėvai bendravime su vaikais ir auklėjime negeba rasti tinkamų problemų sprendimo būdų, reikalingas mentorius, kuris gebėtų teikti reikalingą pagalbą ir atliktų atvejo vadybininko ar socialinio darbuotojo funkciją. Pasak Burvytės (2016), pagrindinis tikslas yra tėvų

pasitikėjimo savimi didinimas, kuris ugdytų pozityvių tėvų sąmoningumą ir leistų pozityviai valdyti problemines vaikų ugdymo situacijas šeimoje.

Pagrindinė priežastis kodėl tėvai nesikreipia pagalbos autorių Saar-Heiman ir Krumer-Nevo (2020) nuomone, tai tėvų baimė, kad netinkamas elgesys su vaikais, lems, šeimos įtraukimą į vaiko teisių apsaugos intervencijas, o tėvai šias intervencijas vertina kaip kontrolę šeimoje ir įsikišimą į asmeninę šeimos erdvę. Autorė Tamutienė (2018), savo tyrimuose išskiria nemažą problemą, kad pasitaiko atvejų, kad tarp gaunamų pranešimų apie galimus vaiko teisių pažeidimus, nesulaukia pagalbos, nes tiesiog traktuojami, kaip vaikai, kurie auga tokioje šeimoje ir jiems nebūna pradedamos teikti paslaugos. Schoch ir Aeby (2022) teigia, kad tėvai dažnai patiria dviprasmiškumo jausmą teisės aktų nustatyta tvarka vykdomų vaiko apsaugos procedūrų metu, o tai gali trukdyti jiems įsitraukti į pagalbos šeimai procesą ir priimti teikiamą pagalbą, tačiau remiantis Atvejo vadybos tvarkos aprašu (2018, Suvestinė redakcija nuo 2025-01-01) galima pastebėti, kad atvejo vadybos pagrindinis tikslas yra įtraukti tėvus į pagalbos procesą, atsižvelgti į tėvų galimybes, poreikius ir kartu siekti pokyčio šeimoje. Autoriai Leckey, Schmieder-Gropen, Nnebe, ir Clouthier (2022) išskiria problemą, kad tėvai jautėsi nesuprasti vaiko gerovės sistemoje dirbančių darbuotojų ir tai lėmė jų nepasitikėjimą sistema ir komplikuotą pagalbos priėmimą. Remiantis autorės Kairienės (2013) įžvalgomis, galima teigti, kad požiūris į vaiką yra vienas iš pagrindinių veiksnių, kuris susijęs su tėvų elgesiu su vaiku, jo poreikių užtikrinimu, bendravimu, sąlygų sudarymu, kad vaikas galėtų save realizuoti ir augti mylinčioje šeimoje.

Apibendrinant galima teigti, kad nemaža dalis šeimų susiduria su įvairiais sunkumais: komplikuotais tarpusavio santykiais, priklausomybėmis, skurdu, nedarbu ar socialine izoliacija, todėl šiuos sunkumus neretai papildo netinkami auklėjimo būdai šeimoje, tėvystės įgūdžių stoka, kas neigiamai veikia šeimos funkcionavimą ir vaiko gerovės užtikrinimą. Sunkumus patiriančios šeimos stokoja motyvacijos ir resursų savarankiškai kreiptis pagalbos, kartais stigmatizuoja, todėl tokioms šeimoms būdingos įsisenėjusios ilgalaikės problemos, tokioms šeimoms, nebegalinčioms savarankiškai spręsti sunkumų, reikalinga tęstinė ir ilgalaikė pagalba- vykdoma intervencija į šeimą ir taikoma atvejo vadyba, kuri leidžia koordinuoti pagalbą ir stiprinti šeimos gebėjimus.

1.1. Atvejo vadybos samprata ir procesas

Siekiant analizuoti vaiko emocinius ir psichologinius poreikius reikia nepamiršti teisiniuose dokumentuose ir literatūroje plačiau atsiskleidžiančio tėvystės įgūdžio – sugebėjimo užtikrinti saugią ir poreikius patenkinančią fizinę aplinką bei tinkamas buities sąlygas. Įsakyme Dėl Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2019, Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01) nustatyta, kaip ir kokius rizikos ir apsaugos veiksnius vertina vaiko teisių apsaugos

specialistai, siekdami nustatyti vaiko situaciją, galimus pažeidimus. Rizikos veiksnys susijęs su buities sąlygomis nurodo, kad „vaiko gyvenimo sąlygos (buities, gyvenamosios aplinkos (būsto) veiksniai) kelia realų pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojų, galintį sukelti (keliantį) reikšmingą žalą vaiko sveikatai, o vaiko atstovai pagal įstatymą nemato ir (ar) neįvertina tokio pavojaus ar žalos arba neturi galimybių išsaugoti vaiko sveikatą ir (ar) gyvybę“ (Dėl vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo 2019, Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01). Remiantis Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiklos ataskaitos (2024) duomenimis, nustačius vaiko apsaugos poreikį, jei tai įmanoma, vadovaujantis Vaiko laikinosios priežiūros tvarkos aprašu (2019, Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01) kai yra taikoma vaiko laikinosios priežiūros priemonė, t. y. vaikas lieka šeimoje, vaiko atstovais pagal įstatymą yra vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, tačiau pasitelkiami tėvų (ar vieno iš jų) nurodyti asmenys, galintys padėti tėvams pasirūpinti vaiku, arba vaikas kartu su tėvais apgyvendinamas socialinių paslaugų įstaigoje, todėl yra inicijuojamas atvejo vadybos procesas. (žr. 1 lentelę) .

1 lentelė. Atvejo vadybos sampratos analizė

Apibrėžimas	Autorius
Atvejo vadyba apibrėžiama, kaip kompleksinė pagalba vaikui ir (ar) jo teisėtiems atstovams, kurios tikslas padėti įveikti atsiradusius iššūkius šeimoje, kurių panaikinimas, sudarytų galimybę išvengti numatomų vaiko teisių pažeidimų ir užtikrintų vaiko teises ir teisėtus interesus.	Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (1996, Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01)
Atvejo vadyba – koordinuota veikla, kuri susideda iš socialinės, ugdymo, sveikatos priežiūros ir kitų įsitraukiančių specialistų pagalbos vaikui ir jo šeimai.	Indrašienė, Jegelavičienė, Merfeldaitė ir Railienė (2019)
Atvejo vadyba – tai kompleksinė pagalba, kuri yra naudinga teikiant paslaugas šeimoms, kurios patiria sunkumus.	Short, Trembath, Duncombe, Whitaker & Wiman (2019)
Atvejo vadyba – kompleksinės paslaugos, kurios taikomos šeimoms, kurios išgyvena krizę.	Alėjūnė, ir Dirgėlienė (2020)

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996, Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01). ; Indrašienė, Jegelavičienė, Merfeldaitė ir Railienė (2019); Short, Trembath, Duncombe, Whitaker & Wiman (2019); Alėjūnė, ir Dirgėlienė (2020);

Siekiant išskirti atvejo vadybos privalumus autorės Kiaunytė ir Lygnugarienė (2019) pateikia, šiame procese yra svarbu darbas su įvairiais specialistais, nes atsiranda galimybė ne tik pamatyti daugiau socialinio darbo procesui svarbių aspektų, bet ir iš kitos perspektyvos pamatyti šeimos situaciją, tačiau pasitaiko atvejų, kai sėkmingą atvejo vadybos proceso eigą trukdo specialistų ar institucijų nebendradarbiavimas (Braslauskienė ir kt. 2022). Svarbu išskirti, kad specialistų nebendradarbiavimas gali turėti neigiamų padarinių, kai yra

organizuojama pagalba šeimai, nes vertinant pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį svarbu atsižvelgti į įvairius aspektus. Autorė Žiobienė (2022), pabrėžia vaiko teisių apsaugos institucijų vaidmens svarbą, siekiant užtikrinti vaiko teisių įgyvendinimą, sunkumus patiriančioms šeimoms. Sprendžiamos didelės šeimos problemos, susiję su skurdu, smurtu artimoje aplinkoje, tėvystės ar socialinių įgūdžių trūkumu. Vienas iš svarbiausių atvejo vadybininko tikslų yra įgalinti asmenį ar socialinę riziką patiriančią šeimą dalyvauti atvejo vadybos procese. Siekiant kad šeima įsitrauktų ir priimtų pagalbą svarbu su šeima sukurti santykį ir įgyti pasitikėjimą. Autorių Cheng ir Lo (2018) teigimu, svarbu supažindinti šeimą, įsitraukti į pagalbos procesą, kuris gali pagreitinti šeimos pokyčius bei patenkinti šeimos ir vaiko socialinius poreikius. Paslaugų gavėjus reikia supažindinti su atvejo vadybos privalumais ir pristatyti, kad įsitraukimas į pagalbos procesą, dalyvaujant sprendimų priėmime gali sukurti teigimą pokytį šeimos gyvenime. Svarbu pateikti ir supažindinti šeimą su būsima nauda. Anot autorių Barkauskaitės ir Šiurienės (2021), šeimos įsitraukimas gali padidinti šeimos narių savivertę, pagerinti gyvenimo kokybę, sumažinti arba panaikinti krizinių situacijų pasikartojimą. Remiantis Gilgun ir Hirschey (2017) teigimu, atvejo vadybininko vaidmuo yra išryškinti šeimos stipriausias puses, kurios padėtų patenkinti poreikius, informuoti apie įvairias paslaugas, planuoti pagalbos planą, teikti šeimai palaikomąsias konsultacijas, bendradarbiauti su kitais paslaugų teikėjais, tarpininkauti ir esant poreikiui atstovauti.

Pagalbos teikimo procesą tėvystės įgūdžių stokojančioms šeimoms reglamentuoja skirtingi teisės aktai tokie kaip: Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija (1989) (toliau – JT Vaiko teisių konvencija), Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (2000), (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996, Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01); Atvejo vadybos tvarkos aprašas (2018, suvestinė redakcija nuo 2025-01-01).

Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (1996, Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01) pateikiama, kad atvejo vadyba inicijuojama ir organizuojama šeimai yra atliekama vertinant socialinę riziką patiriančios šeimos socialinę situaciją: socialiniai poreikiai arba socialinės problemos, taip pat bendradarbiaujant su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba.

Dėl Atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo (2018, suvestinė redakcija nuo 2025-01-01) įtvirtinta, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VVTAĮT) arba jos įgaliotas teritorinis skyrius raštu ar elektroninių ryšių priemonėmis ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo būtinybės vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį ar vaiko apsaugos poreikį nustatymo kreipiasi į savivaldybės socialinių paslaugų centrą ar kitą įstaigą, kuri turi savivaldybės suteiktus įgaliojimus teikti socialines paslaugas šeimoms, su prašymu skirti atvejo vadybininką, su prašymu pridedama

informacija apie šeimos socialinę situaciją, kurioje pagrindžiamas turimas šeimos įgūdžių trūkumas ir fiksuojamas poreikis būtinoms socialinėms paslaugoms gauti, todėl būtinybė pradėti atvejo vadybos procesą.

Lietuvoje priimtame Atvejo vadybos tvarkos apraše (2018, Suvestinė redakcija nuo 2025-01-01) pateikiamos atvejo vadybininko funkcijos:

1. Ugdyti ir stiprinti šeimos įgūdžius, naudotis esama pagalbos šeimai sistema, savarankiškai spręsti iškylančias problemas;
2. Įtraukiant šeimą ir šeimos sudėtyje esančius narius, vertinti jų situaciją ir pagalbos poreikius, ieškoti galimų pagalbos šeimai būdų.
3. Sukurti pagalbos šeimai specialistų komandą, kuri dirbs kartu šeima, kol bus taikomas atvejo vadybos procesas, organizuoti šeimos situacijos aptarimo susirinkimus bei bendradarbiaus ir organizuos tarpžinybinius susirinkimus su vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo specialistais ir kitais specialistais.
4. Organizuoti atvejo vadybos posėdžius kartu su kitais specialistais, kurie teikia pagalbą šeimai, atlikti pagalbos plano šeimai stebėseną, vertinti pagalbos šeimai efektyvumą ir įpareigojimų vykdymą.
5. Koordinuoti pagalbos plano įvykdymą; koordinuoti socialinius darbuotojus ar kitus specialistus teikiančius socialinių ir tėvystės įgūdžių mokymo ar tobulinimo paslaugas vaikui ar tėvams.

Anot Bajoraitės ir Norvaišaitės (2018) bei Petersen (2018), atvejo vadybininkas, kuris teikia pagalbą šeimai, turi įgyvendinti šiuos etapus: šeimoje vyraujančios problemos identifikavimas; individualaus pagalbos plano šeimai sudarymas, kurio tikslas sukurti sąlygas pasiekti teigiamus pokyčius šeimos gyvenime; plane sudarytų uždavinių įgyvendinimas; atvejo vadybos proceso įvertinimas ir uždarymas, kai šeimos situacija pasikeitusi arba teikti paslaugas yra nebetikslinga. Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (1996, Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01) išskiriami atvejo vadybos procesą apimantys etapai yra panašūs į autoriaus Petersen (2018), tačiau atsiranda papildomas etapas, pagalbos plano peržiūrų organizavimas, siekiant užtikrinti sėkmingą pagalbos plano įgyvendinimą ir tikslingą pagalbą šeimai.

Remiantis Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2023 metų veiklos ataskaitos duomenimis, atvejo vadybininkas, susipažinęs su šeimos nuomone ir įvertinęs šeimos poreikius, dėl paslaugų ar specialistų įtraukimą į pagalbos planą, supažindina šeimą su įsipareigojimais ir apsibrėžia įsipareigojimų įvykdymo preliminarius terminus. Vienas iš pagrindinių kriterijų, kad pagalbos plano turinyje išsikelti tikslai ir priemonės, kuriomis tikslai bus pasiekiami būtų suformuotos aiškiai, paslaugų gavėjams suprantamai; suformuoti užduočių ir priemonių atlikimo laikotarpiai, užduotys paskirstytos pagalbos plane dalyvaujantiems

asmenims. Svarbu, kad paslaugų gavėjai, būtų supažindinti su gręsiančiais veiksmais, kurių bus imtasi, jeigu šeimos nariai nevykdys savo įsipareigojimų. Kadangi, taikant atvejo vadybą šeimai, nemaža atsakomybė tenka socialiniam darbuotojui, autoriai Hughes ir Wearing (2021) teigia, kad socialinis darbuotojas, kuris dirba su šeima turi daugiau specialiųjų žinių ir metodų, kurie reikalingi ryšio kūrimui ir sėkmingai prieigai prie paslaugų gavėjų. Socialinis darbuotojas yra turintis bene didžiausią įtaką atvejo vadybos procese, nes pagal atvejo vadybos metu sudarytą planą, organizuoja darbą su šeima, taiko skirtingus metodus ir padeda šeimai ugdytis trūkstamus gebėjimus.

Apibendrinant, galima teigti, kad atvejo vadybos taikymas šeimoje yra struktūruotas, tęstinis ir bendradarbiavimu pagrįstas procesas, todėl atsiranda galimybė kompleksiškai padėti ir įgalinti šeimas, kurios patiria sunkumus, spręsti iškilusias problemas. Nuoseklus šeimos situacijos vertinimas, pagalbos šeimai plano sudarymas ir nuolatinės peržiūros galimybės, leidžia ne tik užtikrinti skirtingų institucijų paslaugų prieinamumą šeimai, kuri atitiktų šeimos individualius poreikius, bet ir teikti ilgalaikę pagalbą šeimai, stiprinant vidinius šeimos resursus, tačiau mokslinėje literatūroje ir teisės aktuose trūksta informacijos, kaip yra įvertinama pagalba sunkumus patiriančiai šeimai, kokiais kriterijais ar rodikliais vertinami pokyčiai ar kokie metodai leidžia įvertinti pasiektus rezultatus, užtikrinant šeimos funkcionavimą ilgalaikėje perspektyvoje.

1.2. Pagalbos šeimai vertinimo procesas

Strevink, Linderbetg, Spiegel ir Nieboer (2020) teigia, kad poreikis įvertinamas pokalbio metu su žmogumi, paklaus ar jis turi problemų ir kokio dydžio, kaip stipriai trukdo funkcionuoti nesprendžiamos problemos. Atvejo vadybos tvarkos apraše (2018, Suvestinė redakcija nuo 2025-01-01) šeimos poreikiai pagalbai vertinami kompleksiškai, vertinant šias sritis:

1. Pirmoji sritis - vaiko vystymasis: vaiko ugdymas, šeimos socialinis tinklas, vaiko emocinė ir elgesio branda, sveikata.
2. Antroji sritis – tėvystės gebėjimai: vaiko saugumo užtikrinimas, emocinė gerovė, pozityvių tėvystės metodų taikymas šeimoje, gebėjimas atliepti vaiko poreikius.
3. Trečioji sritis – socialiniai veiksniai: analizuojama šeimos situacija, šeimos sudėtis, finansinis stabilumas, laisvalaikis, socialiniai ryšiai.

McLaughlin-Davis (2018) pateikia, kad įvertinimo etapas yra tęstinis procesas, analizuojami ir renkami duomenys, vykdoma problemos, su kuria susidūrė socialinę riziką patirianti šeima analizė, informacija analizuojama dėl galimai atsiradusių socialinių priežasčių nepatenkinimo. Pasak autoriaus McLaughin-Davis (2018), duomenys veda prie plano ir įgyvendinimo priemonių pritaikymo. Sąlyga, kad įvertinimas turi vykti su socialinę riziką patiriančia šeima. Atvejo vadybos tvarkos aprašo (2018, Suvestinė redakcija nuo 2025-01-01),

vertinimas susideda iš pirminio ir šeimos situacijos vertinimo papildymo, informacija vertinimui susideda ir iš gautų skirtingų šaltinių: šeimos byloje esančiose vaiko situacijos vertinimo anketos, taip pat papildoma informacija iš kitų įstaigų, kurios susipažinę su atveju.

Vertinimas - Gursansky ir kt. (2012) teigia, jog vertinimas susideda iš 3 kriterijų:

1. Šeimos situacijos vertinimas;
2. Šeimos rizikos ir silpnųjų pusių identifikavimas;
3. Susipažinimas su asmeninėmis savybėmis ir supančia aplinka.

Gursansky ir kt. (2012) pažymi, kad yra matomi atvejo vadybininko apsilankymo šeimos namuose privalumai: galimybė užmegzti ryšį su visais šeimos nariais; atvejo vadybininkas gali pastebėti kliūtis, kurios trukdo šeimai naudotis paslaugomis, kurios šeimai yra paskirtos: transporto, laiko trūkumas; galimybė atvejo vadybininkui anksčiau nustatyti šeimos socialinius poreikius, o tai dažnai gali užkirsti kelią netinkamam elgesiui ir skatinti tėvų tinkamą vaikų auklėjimą, rekomenduojant tėvams lankyti pozityvios tėvystės grupes ar pastebėti kitas tikslingas pagalbos galimybes. Anot Butler (2013), socialinių poreikių įvertinimas yra pagalbos šeimai plano pagrindas, siekiant įgalinti šeimą pokyčiui.

Atvejo vadybos tvarkos apraše (2018, Suvestinė redakcija nuo 2025-01-01) nurodo, kad atvejo vadybininkas įvertinęs pagalbos vaikui ir šeimai poreikį su skirtingų institucijų specialistais formuluoja pagalbos šeimai planą, formuoja tikslus, siekiant identifikuoti konkrečias šeimos situacijoje vyraujančias problemines sritis. Butler (2013) teigia, kad atvejo vadybininko tikslas yra panaudoti kliento poreikius nukreipiant į tikslo vystymą, įtraukiant tik teigiamas alternatyvas kaip sprendimus. Gursansky ir kt. (2012) nurodo, jog posėdžio darbotvarkė turi būti prasminga, tvarkinga, kuri atlieptų paslaugų gavėjų jautrumą į įnagrinėjamas problemas. Taip pat autorius Butler (2013) išskiria, kad atvejo vadybininkas yra atvejo nagrinėjimo posėdžio moderatorius, kuris turi gebėti valdyti konfliktines situacijas, skatinant sąžiningą dalyvių diskusiją kuriančią aplinką.

Atvejo vadybos tvarkos aprašas (2018, suvestinė redakcija nuo 2025-01-01) nurodo, kad siekiant pagalbos plano įgyvendinimo paslaugų gavėjas turi būti supažindinamas su problemų sprendimo būdais, tikslais ir uždaviniais, paslaugų gavėjas ir esant poreikiui nukreipiamas į skirtingas institucijas gauti paskirtas paslaugas. Atvejo vadybos procese svarbu ne tik paslaugų įtraukimas į pagalbos planą, bet tikslingas jų koordinavimas bei pagalbos šeimai organizavimas, atsižvelgiant į realią šeimos situaciją ir galimybes. Panašią nuomonę išskiria autoriai Cheng ir Lo (2018) didelį dėmesį skirdami atvejo vadybininko funkcijų analizei, taip pat pabrėždami svarbą motyvuoti tėvus įsitraukti į pagalbos procesą, pasinaudoti teikiama pagalba, siekiant pokyčių savo šeimos gyvenime. Gursansky, Kennedy ir Harvey (2020) pateikia priešingą nuomonę ir išskiria iššūkius su kuriais susiduria specialistai, dirbantys su šeimomis, kurios

patiria sunkumų: visų pirma sudėtingos šeimų situacijos, ribotas paslaugų prieinamumas ir administraciniai formalumai, kurie apriboja arba sumažina specialisto glaudų bendradarbiavimą ir artimo ryšio kūrimą su individualiais paslaugų gavėjais. Galima teigti, kad nors atvejo vadybos proceso metu siekiama užtikrinti realią šeimos poreikius atliepiančią pagalbą, tačiau įgyvendinimas priklauso ne tik nuo tėvų motyvacijos ar įsitraukimo, bet ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo ar galimų paslaugų prieinamumo.

Atvejo vadybos tvarkos apraše (2018, suvestinė redakcija nuo 2025-01-01) teigiama, kad vertinant pagalbos šeimai plano tinkamumą, analizuojama tiek bendrai šeimai, tiek kiekvienam šeimos nariui, teikiamos individualios suteiktos pagalbos, kuri gerintų šeimos situaciją, poveikį, taip pat analizuojamas socialinės rizikos veiksnių šeimoje išlikimas. Pagalbos šeimai plano efektyvumo vertinimą atlieka atvejo vadybininkas, socialinis darbuotojas darbui su šeima ar socialinių paslaugų įstaigos socialinis pedagogas, VVTAĮT arba jos įgalioto teritorinio skyriaus atstovai ir kiti asmenys, dalyvavę sudarant ir įgyvendinant pagalbos planą. Vertinamas pagalbos plane įtrauktas kiekvienas veiksmas ar pagalbos priemonė. Vertinime dalyvauja taip pat pagalbos šeimai plane įtraukti asmenys ir vaikas. Specialistai, kurie dirba kartu su atvejo vadybininku ir šeima, padeda šeimai pasiruošti pagalbos plano peržiūrai, reflektuoja kas sekasi, o ką reikėtų tobulinti, siūlo papildomas paslaugas įtraukti į pagalbos planą, esant poreikiui pagerinti šeimos situaciją.

Atvejo vadybos tvarkos apraše (2018, suvestinė redakcija nuo 2025-01-01) teigiama, kad atvejo vadybos procesas užbaigiamas, kai pagalbos plano peržiūros metu atvejo vadybininkas ir kiti pagalbos plane dalyvavę specialistai, atlikę vaiko situacijos vertinimą patvirtina, kad:

1. Remiantis 63.1 punktu, kai šeima, gali savarankiškai užtikrinti vaiko teises ir savarankiškai atliepti vaiko poreikius;
2. Remiantis 63.2 punktu, pagalbos plane nustatyta ir teikta pagalba buvo neveiksminga, tėvai nepakeitė savo elgesio su vaiku bei nebendradarbiavo su atvejo vadybininku, nevykdė numatytų įsipareigojimų ir nebuvo motyvuoti keistis.

Atvejo vadybos tvarkos aprašas (2018, suvestinė redakcija nuo 2025-01-01) numato tolimesnę veiksmų eigą, kai šeima, kuriai taikoma atvejo vadybos pagalbos procesas, nenori vykdyti bendradarbiavimo, nesistengia įvykdyti susitartų įsipareigojimų, arba jei vykdo, bet situacija šeimoje nesikeičia, motyvacija ribota, o vaiko saugumui išlieka arba atsiranda realus pavojus, atsižvelgiant į vaiko fizinį ar psichinį saugumą, sveikatą ir gyvybę, atvejo vadybininkas kreipiasi į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą dėl laikino tėvų valdžios apribojimo arba neterminuoto tėvų valdžios apribojimo. Kitu atveju remiantis autorių Intės, Tvaronavičienės ir Vasarienės (2024) nuomone, kai yra sprendžiamas ir analizuojamas klausimas dėl vaiko grąžinimo, tėvų valdžios ribojimo panaikinimo geriausių vaiko interesų

nustatymo, kai vaiko atstovų pagal įstatymą elgesys koreguojasi, panaikintos sprendimą lėmusios priežastys, šiuo atveju tėvai tinkamai kuria ryšį su vaikais susitikimų metu, dalyvauja ir ugdo savo tėvystės įgūdžius programose ar kursuose, atvejo vadybos procesas uždaromas.

Apibendrinant galima teigti, kad pagalbos šeimai vertinimo procesas susideda iš šeimos situacijos vertinimo, pagalbos plano sudarymo, kuris apima intervencijų į šeimą vykdymą, stebėseną ir pagalbos šeimai plano peržiūras, kurios vyksta periodiškai. Vertinimas yra ne tik apie suteiktas socialines paslaugas šeimai, bet ir jų poveikį šeimos situacijos gerinimui, konkrečiai analizuojant tėvystės įgūdžių pokytį, tėvų ugdomą gebėjimą atliepti vaiko poreikius ir vaiko gerovės užtikrinimą. Trūksta konkrečių, patvirtintų kriterijų, kuriais yra grindžiamas pagalbos šeimai vertinimas, todėl atsiranda iššūkių, kurie susiję su atvejo vadyboje taikomų objektyvių pagalbos šeimai vertinimo metodų stoka ir galimybėmis, kurios leistų matyti ilgalaikius pokyčius šeimose

2. TĖVYSTĖS ĮGŪDŽIŲ TEORINIAI ASPEKTAI

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2024 metų veiklos ataskaitoje pabrėžiama, kad „tėvystė visų pirma yra pareigos vaikui, o ne teisės į vaiką“ tėvystės valdžios įgyvendinimo procese, siekiant užtikrinti vaiko poreikius. Shuman ir kt. (2020) pabrėžia, jog valstybė turi prisiimti didžiulę atsakomybę teikiant apsaugą vaikui nuo smurto prieš priimant vaiko gyvenime reikšmingus sprendimus, parenkant tik individualų vaiko apsaugos nuo smurto planą, tačiau dažnai akcentuojama pagalba šeimai, bet ne kaip pagalba individualiam asmeniui - vaikui. Shuman ir kt. (2020) išskiria šią problemą: kompleksinės pagalbos ar prevencinės pagalbos teikimo procesas, skirtas ne vaikui, o šeimai: pozityvios tėvystės mokymai, šeimos stiprinimo programos, nesmurtinio elgesio mokymo programos. Lietuvoje tėvystės įgūdžių ugdymas gali būti savanoriškas arba privalomas, siekiant geresnių pokyčių šeimoje. Savanoriškose tėvystės mokymuose dalyvauja šeimos, kurioms reikalinga pagalba mokytis pozityviai bendrauti su vaiku. Tėvams, kuriems trūksta tėvystės įgūdžių ar negeba bendrauti su savo vaikais, dalyvauti tėvystės įgūdžių ugdymo mokymuose ar programose, gali pasiūlyti ar įpareigoti specialistai: socialiniai darbuotojai, atvejo vadybininkai, vaiko teisių apsaugos darbuotojai. Tokie mokymai ar programos neretai yra finansuojami iš valstybės biudžeto. Remiantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos informacija (2024), pozityviosios tėvystės mokymai – paslaugos, teikiamos šeimoms, norinčioms tobulinti ar įgyti tėvystės įgūdžių, siekiant išugdyti geriausias tėvų ir vaikų savybes bei padėti jiems atskleisti savo gebėjimus ir galimybes. Lietuvoje tėvystės įgūdžių ugdymo grupes veda socialiniai darbuotojai, psichologai, socialiniai pedagogai ar kitų specialybių atstovai, savanoriai. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos informacijoje (2024) pateikiamas apibrėžimas kad, pozityviosios tėvystės mokymai – paslaugos, teikiamos šeimoms, norinčioms tobulinti ar įgyti tėvystės įgūdžių, siekiant išugdyti geriausias tėvų ir vaikų savybes bei padėti jiems atskleisti savo gebėjimus ir galimybes. Kiekvienoje savivaldybėje yra organizuojami tėvystės įgūdžius gerinantys mokymai, įvairios problematikos, susiję su pozityvia tėvyste, asmenims ar tėvams, kuriems reikia tobulinti šiuos įgūdžius arba ši pagalba yra būtina. Po mokymų tėvai yra socialinių darbuotojų stebimi, jiems suteikiamas grįžtamasis ryšys. Autorės Abramavičienė ir Vyšniauskytė-Rimkienė (2020) pabrėžė, kad ugdymo procesas yra organizuojamas tiek asmens gyvenamoje vietoje, tiek specialiai pritaikytose įstaigose, kurios prisiima atsakomybę už neformaliojo ugdymo išsikeltų tikslų siekimą, vykdant individualius ar grupinius užsiėmimus. Ugdymas orientuotas siekiant pakeisti suaugusių žmonių elgesį ir vertybines nuostatas siekiant sumažinti socialinės rizikos veiksnius ir jų įtaką tėvystėje. Dažnu atveju, mokymų turinys nėra struktūruotas, tačiau jis keičiamas dėl ugdytojo ir ugdančio bendro

susitarimo. Analizuojant būdus kaip galima ugdyti tėvystės įgūdžius, kaip teigia autoriai Barlow ir Coren (2017), naudojami įvairūs metodai, įskaitant diskusijas, žaidimus, vaizdo įrašų žiūrėjimą, namų darbų atlikimą, tačiau autorės Gudžinskienė ir Burvytė (2017) teigia, kad tėvystės įgūdžius galima stiprinti lankant kursus, skaitant literatūrą ir kasdieniame gyvenime taikant tai, kas išmokstama per praktiką.

2.1. Tėvystės įgūdžių samprata ir ugdymo galimybės

Atvejo vadybos tvarkos apraše (2018, suvestinė redakcija nuo 2025-01-01), nurodoma, kad tėvystės įgūdžiai apibūdinami kaip vaiko priežiūra, vaiko saugumo ir emocinio palaikymo užtikrinimas ir svarbiausias akcentas pozityvus auklėjimas. Atvejo vadybos proceso tikslas yra kompleksinė pagalba šeimai, paslaugų organizavimas ir prieinamumas.

Preibienė ir Žebrauskaitė (2019) teigia, kad tėvai turėtų formuoti reikalingus įgūdžius, kol vaikas gyvena šeimoje. Autoriaus Bastian (2019) nuomone, į vaiką orientuota perspektyva yra dominuojanti vaiko apsaugos praktikos orientacija, daugiausia dėmesio skiriant vaikų poreikiams, norams ir teisėms priimant sprendimus. Šeimoje tėvai bendraudami su vaiku ir kurdami ryšį per kasdienybėje susiformuojančias situacijas gali stiprinti pozityvios tėvystės įgūdžius, teorinius aspektus pritaikydami praktikoje. Priešingai, kai vaikas negyvena šeimoje tėvystės įgūdžių praktinis mokymasis tampa apsunkintas, tėvai neturi galimybių mokytis ir spręsti realius iššūkius kasdienybėje. Anot Enebrink, Danneman, ir Mattsson (2015), pastebima, kad dalyvaujant tėvystės įgūdžių programose ar mokymuose, pasikeičia tėvų požiūris vaikų auklėjimo ir drausminimo srityse, atsiranda tėvų pasitikėjimas savimi, padidėja tėvų noras pasikeisti ir būti geresniems savo vaikams. Tėvams suteikiamos rekomendacijos ir patarimai kaip būti gerais tėvais, todėl didėja jų pasitikėjimas savimi, suvokimas, jie išmoksta taikyti išmoktus metodus praktikoje, nubrėžti ribas vaikams, skirtingais jų raidos etapais. Autorės Drobelienės (2016) teigimu, kai tėvams nepakanka žinių apie vaiko auklėjimą bei jo raidos ypatumus, daromos klaidos, kurios daro įtaką tiek visos šeimos gerovei, tiek vaikui, tiek visuomenės gerovei. Tėvystės įgūdžių stoka šeimoje, daro įtaką vaiko emociniam saugumui, kuria nesaugius tarpusavio santykius tarp tėvų ir vaikų, taip pat gali pasireikšti vaiko ugdymosi sunkumams. Autoriai Andrade, Browne ir Naber (2015) pabrėžia, kad todėl vaikai gali būti linkę į žalingus įpročius ar delikventinį elgesį. Dažnai pasitaiko, kad į žalingus įpročius būna linkę tie vaikai, kurių tėvai nevengia vartoti alkoholio, narkotinių medžiagų. Tėvystės įgūdžių programų veiksmingumas šiuo atveju labai priklauso nuo to, ar patys tėvai gydosi nuo priklausomybių.

Remiantis Ponzetti (2015), kai tėvai gauna palaikymo, supranta ankstyvo problemų sprendimo naudą, buvimas tėvais gali būti vertinamas ir kaip labiausiai pripildanti, įkvepianti, pakylėjanti veikla, tačiau pasitaiko ir priešingų atvejų. Kai šeimai pradedama taikyti atvejo

vadyba ir yra sudaromas pagalbos planas, atvejo vadybininkas planuoja ir koordinuoja pagalbos procesą padėdamas užtikrinti skirtingų institucijų įsitraukimą ir bendradarbiavimą, užtikrindamas, kad šeimų problemų sprendimai būtų savalaikiai ir efektyvūs. Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2023 metų veiklos ataskaitoje (2024), atkreipiamas dėmesys į dažną paslaugų dubliavimą – atvejo vadybos procese tėvai kartais dalyvauja kursuose tik formaliai, siekdami įvykdyti nustatytus įsipareigojimus. Tokiais atvejais jie nebūna motyvuoti priimti perteikiamas žinias, nekeičia savo elgesio ar net stokoja gebėjimų pritaikyti naujus įgūdžius kasdieniame gyvenime. Vis dėlto, jei panašaus turinio programos būtų taikomos pakartotinai kaip administracinio poveikio priemonė, jos galėtų labiau prisidėti prie teigiamų elgesio pokyčių. Kaip teigia Vyniauskytė- Rimkienė (2019), pagerinus tėvystės įgūdžius, įgijus žinių apie vaiko raidą, keičiasi tėvų supratimas apie vaiką bei tai, kaip tėvai interpretuoja su vaiku susijusias sąvokas, reiškinius ar vaikų elgesį. Akcentuotina, kad visų teigiamų rezultatų pagrindas yra santykiai. Santykis su mentoriumi tėvams yra ypatingas, nes per santykį asmuo gali patirti ir suprasti, kad kažkas rūpinasi juo bei galima pasitikėti kitais žmonėmis. Autorių Gudžinskienės ir Burvytės (2018) teigimu, per rūpinimąsi tėvų ir vaikų tarpusavio santykių stiprinimą, galima lengviau padėti išsiugdyti tėvams pozityviosios tėvystės įgūdžius, o vaikams – stokojamus socialinius įgūdžius. Situacijose, kai tėvai nėra pajėgūs dalyvauti tėvystės įgūdžių programose ar kursuose, ar nenori dalyvauti grupėje, kurioje reikia reflektuoti ir dalintis savo situacija, į pagalbą yra įtraukiami socialiniai darbuotojai, kurie individualiai ugdo trūkstamus tėvystės įgūdžius. Kaip teigia Naujanienė, Motiečienė ir Eidukevičiūtė (2021), šeimos socialiniai darbuotojai koncentruojasi į tėvus, manydami, kad tėvų elgesio pokyčiai turi tiesioginės įtakos vaiko gerovei.

Apibendrinant galima teigti, kad tėvystės įgūdžiai yra svarbus tėvystės aspektas, siekiant užtikrinti teisėtus vaiko interesus augti saugioje ir mylinčioje šeimos aplinkoje. Galima teigti, kad tėvystės įgūdžiai apima, ne tik tėvų žinias apie vaiko bazinių poreikių užtikrinimą, bet ir apie tai, kaip užtikrinti vaiko emocinį ir fizinį saugumą, kaip bendrauti su vaiku, kuriant pozityvų santykį per bendravimą. Tėvystėje svarbus gebėjimas kurti nesmurtines auklėjimo strategijas, gebant tinkamai reaguoti ir atliepti vaiko emocijas ir elgesį. Mokslinėje literatūroje išskiriama, kad pozityvios tėvystės įgūdžiai prisideda prie vaiko emocinės, socialinės ir elgesio raidos, taip pat gerina šeimos kaip instituto funkcionavimą. Galima teigti, kad tėvystės įgūdžių ugdymas šeimoms yra svarbi priemonė, atvejo vadybos procese, tačiau ne visada gali būti veiksmingas tam tikrai šeimos situacijai, todėl reikalingas nuolatinis pagalbos šeimai plano vertinimas ir naujų metodų taikymas, siekiant tėvystės įgūdžių pokyčio šeimoje.

2.2. Tėvystės įgūdžių ugdymo programos Lietuvoje ir užsienyje

Lietuvoje populiariausios programos yra Triguba P, Sėkmingos tėvystės programa ir Pozityvus auklėjimas kiekvienai dienai. Nevyriausybinė organizacija „Gelbėkit vaikus“ parodė iniciatyvą projekto atsiradimui Lietuvoje „Pozityviosios tėvystės įgūdžių stiprinimas regionuose“, kurio pagrindinė užduotis- surasti motyvuotus specialistus, kurie sudarytų tinklą tėvystės įgūdžių ugdytojų, galinčių vesti mokymus skirtingose savivaldybėse. „Pozityvus auklėjimas kiekvienai dienai“ (angl. „Positive Discipline in Everyday Parenting“) yra specialiai „Save the Children“ tinklui 2007 m. sukurta pozityvaus auklėjimo programa, kurią sukūrė Mantobos universiteto profesorė Joan Durrant. „Pozityvus auklėjimas kiekvienai dienai“ Durrant (2023) programa turi aiškią struktūrą:

1. Ilgalaikių tikslų nustatymas, ko tikisi iš vaiko;
2. Šilumos ir struktūros svarba tėvų santykyje su vaiku;
3. Tėvai supažindinami su skirtingais vaiko tarpsniais ir tam tarpsniui būdingais jausmais ir mąstysena;
4. Tėvams pateikiami patarimai, kurie moko būti gerais tėvais.

Remiantis Kligiene (2016); Gagné ir kiti (2023), Triguba P programa (Triple P „Positive Parenting Program“), kuri apibūdinama kaip programų sistema, kuri vadovaujasi pozityviosios tėvystės principais, kuri daro didžiausią įtaką auklėjime, keičiant tėvų netinkamą elgesį su vaikais analizuojant mokslinius tyrimus. Triguba P yra sudaryta iš įvairių kasdienių ir specifinių klausimų, su kuriais susiduria tėvai, auginantys vaikus, pavyzdžiui, skyrybos ir jų poveikis vaikams. Anot Klingienės (2016), Triguba P programos turinys sudaro tiek kasdieniniame gyvenime atsiradusių problemų analizei, tiek specifinių klausimų analizei, praktikoje naudojant tiek grupinius, tiek individualius metodus darbui su tėvais, ugdant jų tėvystės įgūdžius. Autorės Vyšniauskytė-Rimkienė ir Matulevičiūtė (2016), išskiria, kad Lietuvoje dar viena populiari programa yra „Sėkmingos tėvystės“ programa, kurios tikslas yra ugdyti sėkmingus santykius tarp tėvų ir vaikų, užkertant kelią vaikų elgesio problemų atsiradimui.

Pozityviosios tėvystės įgūdžių praktika yra taikoma ir kitose Europos sąjungos valstybėse. Kuriamos įvairios tėvystės įgūdžių tobulinimo strategijos, kurios suteiktų galimybę tobulinti trūkstamus tėvystės įgūdžius ir vėliau juos taikyti vaikų auklėjime. Autorės Drobelienės (2016) teigimu, pagrindinės šalys, kurios gilinosi į tėvystės įgūdžių problemą valstybės lygiu yra Olandija, Prancūzija ir Švedija. Šiose valstybėse plačiu pobūdžiu veikia sistemos, kurios įtraukia švietimo įstaigas, sveikatos priežiūras įstaigas, nevyriausybines organizacijas. Švedijos valstybinėje tėvų paramos plėtojimo strategijoje (Föräldrastöd – envinstföralla. Nationellstrategi) (2009), kuri savo gairėmis buvo išplėsta ir atnaujinta 2018 metais nurodoma, kad visi tėvai turi gauti tėvystės paramą, kol auga jų vaikai. Strategijos tikslas

– teikti paramą ir pagalbą tėvams, kad jie turėtų vidinių resursų ugdant savo vaikus. Widding (2018), teigimu, tai galimybė sukurti artimą ir pasitikėjimu grįstą ryšį tarp vaikų ir tėvų, tačiau tam reikia valstybės palaikymo, tėvų mokymų, kuriuose jie ugdytų pasitikėjimą savimi.

Airijoje tėvystės įgūdžių tobulinimo programą vykdo nemažai skirtingų institucijų: valstybinės, sveikatos priežiūros įstaigos, nevyriausybinės ir regioninės įstaigos. Airijoje parama išskiria lygiais, remiantis P. Hardiker, K. Exton ir M. Barker (1991) sukurta sistema:

1. Visuotinė prevencija – informacija, telefoninės linijos, e-mokymosi konferencijos visiems tėvams.
2. Papildoma / ankstyva intervencija – vaikų namų vizitai, tėvų mokymai bei socialinės paslaugos šeimoms, kurioms reikia daugiau pagalbos.
3. Intensyvios paramos paslaugos – kompleksinės intervencijos (saugumo planai) šeimoms su sudėtingais poreikiais.
4. Ilgalaikė ir intensyvi pagalba – alternatyvioji globa, individualūs priežiūros planai šeimoms, kuriose tėvystė galimai nesuteikia saugumo ar atitinkamų vystymosi sąlygų.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje ir kitose Europos sąjungos valstybėse tėvystės įgūdžių ugdymas taikomas įvairių pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymo programas, kurių tikslas yra stiprinti tėvų ir vaikų asmeninius santykius, vaiko poreikių ir interesų užtikrinimą ir pagrindinis siekis pakeisti netinkamas tėvų taikomas auklėjimo praktikas, kitokiomis – priimtinomis, kurios nepažeistų vaiko teisių augti saugioje ir nesmurtinėje aplinkoje. Lietuvos ir užsienio valstybių taikomų pozityvios tėvystės įgūdžių praktika šeimose, leidžia teigti, kad tokia pagalbos šeimai forma plačiai taikoma įvairiose sistemose: nuo visuotinės prevencijos iki tiesioginės intervencijos į šeimą, tačiau išskiria poreikį analizuoti ir vertinti tėvystės įgūdžių tobulinimo programų veiksmingumą pagalbos šeimai vertinime.

3. PAGALBOS ŠEIMAI VERTINIMAS SPRENDŽIANT TĖVYSTĖS ĮGŪDŽIŲ UGDYMĄ, TYRIMO METODOLOGIJA

3.1. Tyrimo metodologija

Tyrimo metodika. Tyrimu bus siekta nustatyti, kaip įvertinama pagalba šeimai, sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą? Tyrimui atlikti naudojamas kokybinis tyrimas, kurio paskirtis sužinoti tiriamųjų profesines patirtis, taikomus metodus socialiniame darbe ir jo praktikoje, bendradarbiavimą su klientu ir darbo ypatumus **(**Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Remiantis Kardeliu (2002), kokybinio tyrimo strategija apima supratimą apie socialinius reiškinius iš asmens perspektyvos, atsižvelgiant į kiekvieno unikalią sukauptą patirtį. Anot autoriaus, tyrimą atliekančiam asmeniui, leis geriau susipažinti su reiškiniais iš skirtingų perspektyvų, praplės akiratį, atvers naujas įžvalgas ir padės atrasti naujų žinių tiriamoje srityje. Paurienės (2014) nuomone, kokybiniai tyrimai anksčiau buvo neįvertinami, mažesnio populiarumo, turinčiais aiškumo ir tikslingumo trūkumų, tačiau šiuo metu kokybinius tyrimus atlieka vis daugiau tyrėjų. Žydžiūnaitės ir Sabaliausko (2017) teigimu, kokybinis tyrimas leis sužinoti tiriamųjų profesines patirtis socialiniame darbe, tarpusavio sąveiką su klientu ir naudojamus metodus praktikoje. Šio tyrimo paskirtis atskleisti kaip vertinama pagalba šeimai, sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymo poreikį.

Duomenų rinkimo metodas. Siekiant ištirti kaip vertinama pagalba šeimai, sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymo poreikį, pasirinktas kokybinis tyrimas, pusiau struktūruoto interviu metodo pagalba. Remiantis Žydžiūnaitės ir Sabaliausko (2017), kokybinio tyrimo tikslas yra išsiaiškinti tiriamųjų patirtis, taikomus metodus socialiniame darbe ir darbinius ypatumus sąveikoje su paslaugų gavėju. Rupšienės (2007) teigimu, tyrėjas apsibrėžia temas, kurios bus nagrinėjamas interviu paėmimo metu, tačiau pasilieka sau teisę, jas keisti ir pildyti, norint interviu metu išgauti daugiau informacijos ir plačiau atskleisti savo tiriamą temą. Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016) taip pat pabrėžia, kad pusiau struktūruotas interviu leidžia interviu metu išnagrinėti gilesnius klausimus ir atskleisti informanto patirtį tiriama tematika, iš anksto paruošus tyrimo klausimus ir uždavus juos tiriamajam Podgušienės ir Gudžinskienės (2019) teigimu, pusiau struktūruotas interviu yra vienas efektyviausių ir lanksčiausių duomenų rinkimo metodų, kuris leidžia informantams papasakoti savo patirtį, surinkti tyrimui reikalingą informaciją, nes atsiranda galimybė informantui interviu metu atsakyti išsamiau ir pasidalinti savo mintimis. Interviu klausimai buvo konstruojami siekiant atskleisti baigiamojo darbo problemą t.y. pagalbos šeimai vertinimą sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą. Remiantis Gaižauskaite ir Valavičiene (2016) temai analizuoti yra pasirinktas interviu metodas yra tinkamas, nes tema pakankamai nauja ir mažai tyrinėta. Tyrimo instrumentą sudaro interviu

klausimai yra suskirstyti į pagrindinius ir papildomus. Pagrindinių klausimų kiekis yra 11 bazinių klausimų ir 16 šalutinių klausimų, atsirandančių iš pagrindinių, siekiant atskleisti atvejo vadybininkų patirtį, kurie sprendžia tėvystės įgūdžių ugdymą pagalbos šeimai vertinime. (žr. 1 priedą).

2 lentelė. Tyrimo klausimų blokai, *sudaryta darbo autoriaus* (2026)

Klausimų blokai	Klausimų bloką atspindintys klausimai	Klausimai sudaryti, remiantis
Pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio nustatymas	1-3 klausimai. Šie klausimai užduoti, siekiant išsiaiškinti kaip nustatomas pagalbos šeimai poreikis, kokie žingsniai atliekami siekiant įvertinti šeimos situaciją ir išsiaiškinti su kokiais sunkumais ar problemomis susiduria tėvai, kuriems trūksta tėvystės įgūdžių.	(Atvejo vadybos tvarkos aprašas 2018, aktuali redakcija nuo 2025-01-01; Stripeikienė 2021; Gevorgianienė & kiti 2021; Intė, Tvaronavičienė, Vasarienė, 2024)
Pagalbos šeimai planavimo procesas	4-6 klausimai. Šie klausimai sudaryti, siekiant išsiaiškinti kaip atvejo vadybininkai planuoja pagalbą šeimai atsižvelgdami į konkrečią šeimos situaciją, taip pat kaip sudaromas pagalbos planas šeimai, kuriai yra taikoma atvejo vadyba.	Barkauskaitė & Šiurienė 2021; Alėjūnė & Dirgėlienė 2022; Braslauskienė & kiti 2022).
Tėvystės įgūdžių ugdymo būdai ir pozityvios tėvystės įgūdžių programų vaidmuo	7-10 klausimai. Šie klausimai sudaryti, siekiant išsiaiškinti kokiais būdais ugdomi tėvystės įgūdžiai įtraukiant pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymo programas į pagalbos planą. Taip pat atskleisti kokias tėvystės įgūdžių ugdymo programas tėvams rekomenduoja atvejo vadybininkai ir kaip organizuojama pagalba šeimoms, kurioms tėvystės įgūdžių ugdymo programos neturėjo jokios naudos.	(Durrant, 2023; Vyšniauskytė Rimkienė & Matulevičiūtė 2016; Žaliemienė & kiti 2021; Armfield, 2020; Bolsoni-Silva & Loureiro 2020; Leckey, 2022).
Tėvystės įgūdžių vertinimas	11 klausimas. Klausimas sudarytas siekiant išsiaiškinti kokiais metodais atvejo vadybininkai vertina tėvystės įgūdžius šeimoje, kaip pamatuojami tėvų įgyti tėvystės įgūdžiai šeimoje, kai vaikas iš šeimos yra perkeltas į saugią jam aplinką ir kaip identifikuoja realų šeimos pokytį nuo demonstruojamo visuomenėje priimtino, tačiau netaikomo praktikoje.	(Atvejo vadybos tvarkos aprašas 2018, aktuali redakcija nuo 2025-01-01)

Pokyčio šeimoje įvertinimas	12-15 klausimai. Šie klausimai sudaryti siekiant atskleisti kokias būdais vykdoma šeimos stebėsena, taip pat siekiant išsiaiškinti, kokiais kriterijais yra vertinamas teigiamas pokytis šeimoje ir kokias priemones taiko atvejo vadybininkai šeimoms, kuriose pokyčių nėra arba pokytis labai menkas.	(Atvejo vadybos tvarkos aprašas 2018, aktuali redakcija nuo 2025-01-01; Gudžinskienė & Raudeliūnaitė 2022)
Pagalbos šeimai užbaigimas	16-18 klausimai. Šie klausimai sudaryti, siekiant išsiaiškinti, kokiais kriterijais remiasi atvejo vadybininkai vertindami, kad pagalba šeimai pakankama ir atvejo vadybos procesas šeimai yra nutraukiamas.	(Atvejo vadybos tvarkos aprašas 2018, aktuali redakcija nuo 2025-01-01)
Atvejo vadybininkų pasiūlymai ir rekomendacijos	19 klausimas. Šis klausimas sudarytas, siekiant sužinoti atvejo vadybininkų nuomonę, kaip reikėtų tobulinti pagalbos šeimai teikimo ir vertinimo sistemą, kai yra nustatomas tėvystės įgūdžių trūkumas šeimoje.	(Atvejo vadybos tvarkos aprašas 2018, aktuali redakcija nuo 2025-01-01)

Atliekant interviu buvo iš anksto numatyti pagrindiniai klausimai, pasiliekant galimybę pateikti papildomus klausimus, kurie patikslintų informaciją interviu metu, labiau leistų įsigilinti į ir atkleisti tyrimo tikslą.

Duomenų analizės metodas. Interviu gauti rezultatai apdoroti naudojant turinio analizės metodą, sistemingai analizuojant kiekvieną tyrimo metu užduotą klausimą. Šio metodo privalumas, kad tyrimo metu gautą informaciją leidžia lyginti su kita tyrimo metu gauta naudinga informacija, analizuojant visą surinktą medžiagą tyrimo metu, neatsižvelgiant tik į konkretaus klausimo gautus rezultatus. Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016) teigimu, turinio analizės metodas, reikalauja tyrimo kodavimo eiliškumo, atitinkančio kokybinę medžiagą, dalis kategorijų kilusios iš empirinių duomenų, siekiant užtikrinti medžiagos patikimumą. Remiantis Žydžiūnaite (2005) kokybinės turinio analizės metodu, kurią sudaro šie žingsniai:

1. Tyrėjas, kurio tikslas, išanalizuoti gautus duomenis ir išskirti svarbiausius aspektus, atlieka interviu transkripciją ir pasižymi svarbiausius teiginius.
2. Tyrėjui išanalizavus svarbiausius teiginius, kuriuos surinko interviu metu, pateikia atskirais teiginiais.
3. Atskiri teiginiai formuojami į subkategorijas.
4. Subkategorijos formuojamos į kategorijas.
5. Kategorijoms formuojama tema.

Išskiriami interviu privalumai atliekant tyrimą:

1. Sėkmingai užtikrinamas tyrimo dalyvių konfidencialumas ir pateiktų duomenų apsauga;
2. Interviu metu galimas klausimų patikslinimas, esant informanto poreikiui, tokiu būdu išvengiama neaiškumų ir improvizacijų;
3. Interviu metu galima užduoti papildomus klausimus, išvengiant atsakymo į klausimus „ne“; „nežinau“;
4. Interviu surinkti duomenys nebūna koreguojami ar neteisingi.

Išskiriami interviu trūkumai atliekant tyrimą:

1. Tyrėjas turi būti praktikas - profesionalas ir tam tikros tyrimo kvalifikacijos;
2. Interviu metu naudojamas diktofonas, kuris galimai varžo informantą, neleidžia jam būti atvirais ir išsamiai atsakyti į klausimą;
3. Atliekant visą tyrimą ir naudojant interviu metodą užima dideles laiko sąnaudas.

Tiriamųjų atrankos kriterijai. Autorių Rupšienės ir Žydžiūnaitės (2008) teigimu, naudojama atranka pagal kriterijus, surinkta informacija yra kokybiškesnė siekiant atskleisti tyrimo problemą. Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016) nuomone, atliekant pusiau struktūruotą interviu yra taikoma tikslinė dalyvių atranka: atsižvelgiama į potencialių informantų pareigybę, paslaugų gavėjų grupę; darbo vietą bei darbo stažą. Kadangi tyrimo tikslas yra atskleisti, pagalbos šeimai vertinimą sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą, pasirinkti tokie tiriamųjų atrankos kriterijai: atvejo vadybininkai, dirbantys socialinių paslaugų centruose ne mažiau nei 1 metus su šeimomis, kurioms taikoma atvejo vadybos paslauga.

Tyrimo imtis. Tyrimo dalyvių imtis tikslinė, pagal tiriamųjų atrankos kriterijus. Autorės Rupšienės (2007) teigimu, nesiekiama didelės imties dalyvių, nes tikslas yra informatyvūs savo srities specialistai, kurie dalintųsi savo profesine patirtimi ir padėtų atskleisti tyrimo problemą, tačiau Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016) išskyrė prisotinimo principą, kuris nurodo, jog tiriamųjų atsakymai turi kartotis siekiant užtikrinti informacijos pakankamumą tyrimo tikslo atskleidimui.

Tyrimo etika. Autorių Žydžiūnaitė ir Sabaliauskas (2017) nuomone, kai tyrėjas įsiterpia į privatų tiriamojo gyvenimą, svarbiausias aspektas laikytis tyrimo etikos principų ir užtikrinti, kad jie nebūtų pažeidžiami. Prieš interviu tyrime dalyvaujantiems asmenims buvo pristatyta tyrimo tema, tikslas, ir kodėl svarbus tyrimo atlikimas, taip pat kaip bus panaudojami duomenys tyrėjo baigiamajame magistro darbe. Atliekant interviu buvo laikomasi šių etikos principų:

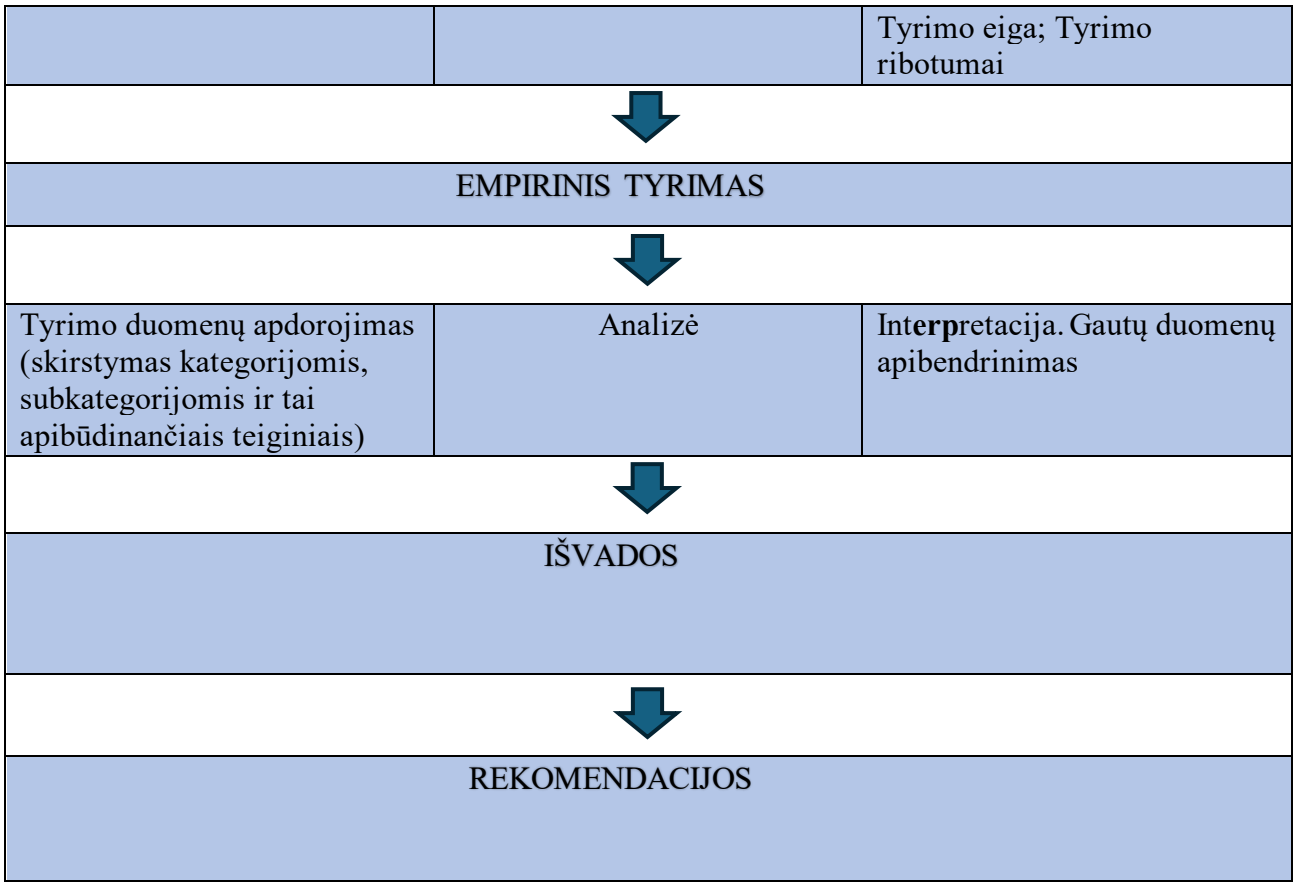
1. Konfidencialumo ir anonimiškumo principas. Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016) teigimu, šis principas apibrėžia, kad visa gauti informacija iš tyrimo dalyvių yra

konfidenciali. Tyrėjas negali dalintis, tyrimo metu, gauta informacija, ją skleisti kitiems asmenims, negavęs tyrimo dalyvių sutikimo. Remiantis anonimiškumo principu tyrėjas tyrimo dalyviams suteikia slapyvardžius, siekdamas, jog būtų užtikrintas tyrimo dalyvių konfidencialumas ir asmeninės informacijos saugumas.

2. Geranoriškumo ir nusiteikimo nekenkti tiriamam asmeniui principas. Šis principas apibrėžia tiriamojo teisę į asmens privatų gyvenimą. Siekis užtikrinti, kad informacija bus konfidenciali ir nebus jokių galimų rizikos pavojų bei bus užtikrinta, kad nebus sukelta nepatogi ar nemaloni padėtis tyrime dalyaujančiam asmeniui tyrimo interviu metu.
3. Teisingumo principas. Autorių Žydžiūnaitė ir Sabaliauskas (2017) nuomone, šis principas apibrėžia lygias teises ir galimybes asmens atžvilgiu. Siekiama, kad būtų užtikrinta tinkamas tyrėjo elgesys tyrimo metu, nuoširdumas, teigiamų emocijų skatinimas ir palaikymas.
4. Saugumo principas svarbus tiek tyrėjui, tiek tyrime dalyvaujančiam asmeniui. Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016) nuomone, pasitaiko tokių atvejų, kai tiriamasis yra apsvaigęs nuo alkoholio ir kitų narkotinių ar psichotropinių medžiagų, todėl tyrėjui reikėtų pasitraukti iš tyrimui atlikti pasirinktos vietos, siekiant užtikrinti savi saugumą. Dažniausiai tyrėjas leidžia rinktis saugią ir norimą aplinką tyrimo dalyviui, pavyzdžiui, namuose, darbo vietose, kavinėse ar kitose jam patogiose vietose. Tyrėjas atvykęs į pasirinktą tiriamojo vietą turi nustatyti ar vieta saugi ir nekelia diskomforto tyrėjui ir tyrimo dalyviui.

Tyrimo eiga. Remiantis Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016) sudėliota tyrimo eiga, buvo parengtas tyrimo instrumentas – interviu klausimai.

<table>
<tr><td colspan="3">PAGALBOS ŠEIMAI VERTINIMAS SPRENDŽIANT TĖVYSTĖS ĮGŪDŽIŲ UGDYMĄ</td></tr>
<tr><td colspan="3">⬇</td></tr>
<tr><td colspan="2">Pagalbos šeimai samprata ir organizavimas socialiniame darbe</td><td>Tėvystės įgūdžių ugdymo poreikis ir pagalbos vertinimas</td></tr>
<tr><td colspan="3">⬇</td></tr>
<tr><td colspan="3">TYRIMO METODOLOGIJA - TAIKYTAS KOKYBINIS TYRIMO METODAS</td></tr>
<tr><td colspan="3">⬇</td></tr>
<tr><td>Pusiau struktūruotas interviu</td><td>Turinio analizės metodas</td><td>Tiriamųjų atrankos kriterijai; Tiriamųjų imtis; Tyrimo etika;</td></tr>
</table>

1 pav. Tyrimo loginė schema. Sudaryta autorės pagal: Gaižauskaitę ir Valavičienę (2016)

Remiantis Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016) aprašyta tyrimo eiga, buvo parengtas tyrimo instrumentas interviu klausimynas tyrimo dalyviams (1 priedas). Prieš atliekant pusiau struktūruotą interviu, tyrimo dalyvis turėjo galimybę pasirinkti tyrimo aplinką. Vienas interviu buvo atliktas tyrimo dalyvių darbo aplinkoje – socialinių paslaugų centre, kiti devyni buvo atliekami vaizdo skambučiu, naudojant platformą „Microsoft Teams“. Tyrime dalyvavę dalyviai buvo iš anksto supažindinti su tyrimo tema, tikslu ir uždaviniais, akcentuojant, apie duomenų anonimiškumą ir konfidencialumą. Tik gavus tiriamųjų sutikimą, tyrimo metu pokalbiai buvo įrašomi, vėliau - transkribuojami, tyrimo dalyviai koduojami (AV1, AV2, AV3,AV4, AV5, AV6, AV7, AV8, AV9, AV10). Remiantis Žydžiūnaite ir Sabaliausku (2017), išanalizavus transkripcijas, tyrimo metu gauti duomenys buvo skirstomi į kategorijas, subkategorijas ir juos patvirtinančius teiginius. Analizuojant Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016) teiginius, gauti duomenys tyrimo metu yra lyginami ir analizuojami, pasinaudojus atrinkta naudingiausia informacija gauta interviu metu. Tyrimas atliktas 2026 m. vasario- kovo mėnesiais. Tyrime dalyvavo dešimt atvejo vadybininkų, dirbančių socialinių paslaugų centruose nuo 1 iki 8 metų. (2 lentelė) Interviu trukmė: nuo beveik 23 minučių iki 55 minučių.

3 lentelė. Tyrimo dalyvių charakteristika, *sudaryta darbo autoriaus*

(2026)

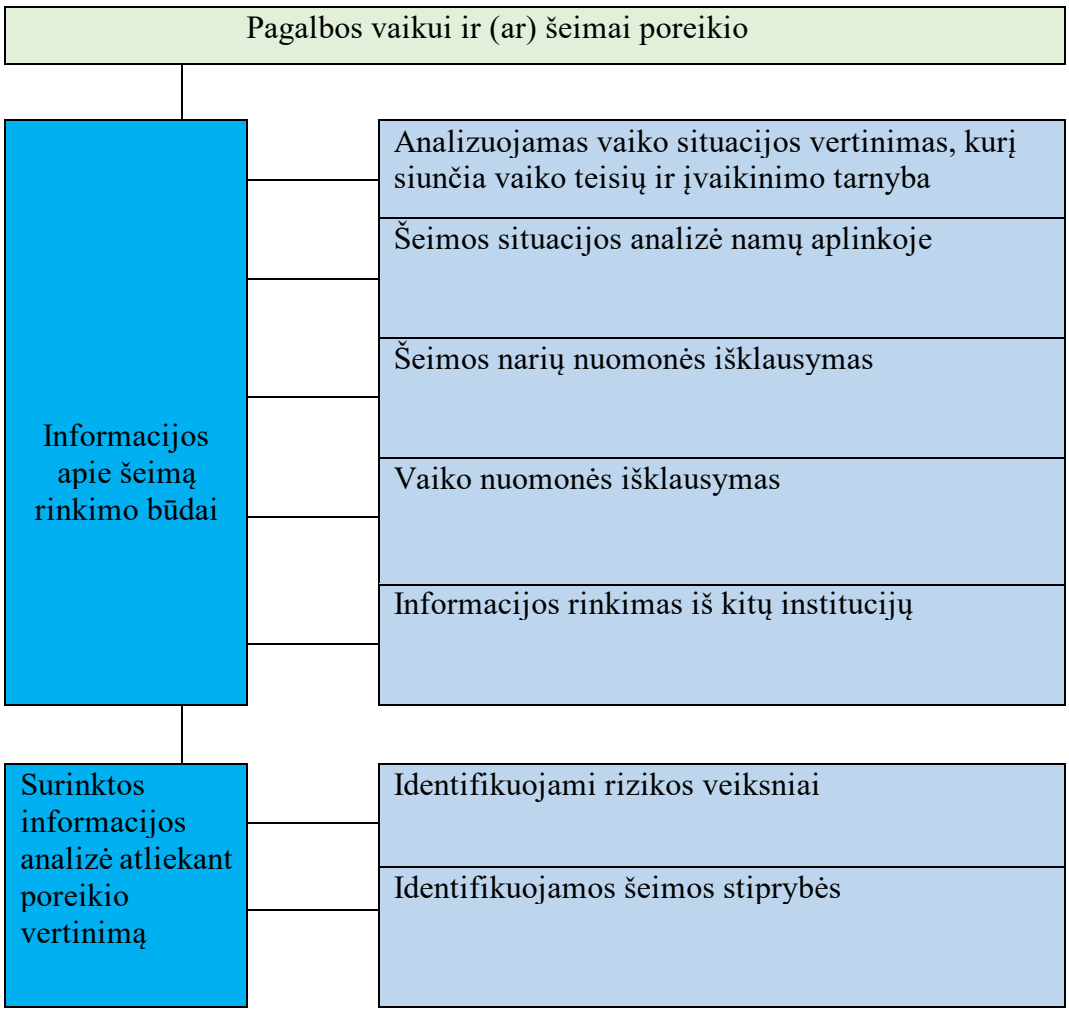
Tyrimo dalyviai	Pareigos	Institucija	Paslaugų gavėjai	Darbo stažas	Interviu trukmė
AV1	Atvejo vadybininkas	Socialinių paslaugų centras	Šeimos, kurioms taikoma atvejo vadyba	4 metai	41min 35s
AV2	Atvejo vadybininkas	Socialinių paslaugų centras	Šeimos, kurioms taikoma atvejo vadyba	4 metai	32min 08s
AV3	Atvejo vadybininkas	Socialinių paslaugų centras	Šeimos, kurioms taikoma atvejo vadyba	2 metai	31 min 05s
AV4	Atvejo vadybininkas	Socialinių paslaugų centras	Šeimos, kurioms taikoma atvejo vadyba	1 metai	30min 10s
AV5	Atvejo vadybininkas	Socialinių paslaugų centras	Šeimos, kurioms taikoma atvejo vadyba	1 metai	27 min 04s
AV6	Atvejo vadybininkas	Socialinių paslaugų centras	Šeimos, kurioms taikoma atvejo vadyba	2 metai	35min 38s
AV7	Atvejo vadybininkas	Socialinių paslaugų centras	Šeimos, kurioms taikoma atvejo vadyba	2 metai	32min 29s
AV8	Atvejo vadybininkas	Socialinių paslaugų centras	Šeimos, kurioms taikoma atvejo vadyba	8 metai	28 min 22s
AV9	Atvejo vadybininkas	Socialinių paslaugų centras	Šeimos, kurioms taikoma atvejo vadyba	3 metai	22min 45s
AV10	Atvejo vadybininkas	Socialinių paslaugų centras	Šeimos, kurioms taikoma atvejo vadyba	3 metai	54min 43s

Tyrimo ribotumai: Tyrime dalyvavo atvejo vadybininkai, dirbantys socialinių paslaugų centruose. Vienas iš pagrindinių sunkumų, atliekant tyrimą, sudarė atvejo vadybininkų, kurie sutiktų dalyvauti tyrime paieška. Tyrimo dalyvių paieškai buvo išsiųsti elektroniniai laiškai į skirtingų miestų socialinių paslaugų centrų el. paštus, tačiau sureagavę į išklausą, tyrime dalyvauti atsisakė, dėl didelių darbo krūvių ir didelio užimtumo. Vėliau tyrimo dalyvius pavyko rasti, susisiekus tiesiogiai su atvejo vadybininkais, pasinaudojus kontaktais iš internetinės svetainės. Kitas tyrimo ribotumas, kad atliekant interviu su atvejo vadybininkais, kurie dirba su šeimomis, kurioms taikoma atvejo vadyba ir siekiant išsiaiškinti, kaip yra atliekamas pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio vertinimas ir kaip vertinama pagalba šeimai, atvejo vadybininkai įvardino teisės aktuose įtvirtintus žingsnius ir procesus, tačiau siekiant išklausti kitokių metodų

ar vertinimo būdų pateikdavo abstrakčius atsakymus, argumentuodami, kad visi metodai ir būdai, turi būti įtvirtinti teisės aktais ir argumentuojami, kadangi tėvai yra linkę rašyti apeliacijas ir skundus, todėl tai apsunkino tyrimo eigą.

4. PAGALBOS ŠEIMAI VERTINIMAS SPRENDŽIANT TĖVYSTĖS ĮGŪDŽIŲ UGDYMĄ, TYRIMO REZULTATAI

Pusiau struktūruotas interviu su informantais buvo atliekamas remiantis iš anksto parengtu interviu klausimyno gairių blokais. Pirmaisiais interviu klausimais siekiama atskleisti, kaip atvejo vadybininkai atlieka pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio nustatymą buvo analizuojami kokybinio interviu duomenys, kurie išryškino, kaip kompleksiškai, remiantis įvairiais būdais, renkama informacija apie šeimą, o vėliau surinktos informacijos detali analizė, siekiant identifikuoti rizikos veiksnius ir problemines sritis šeimoje, kurios trukdo užtikrinti vaiko saugumą ir gerovę. Atliekant turimų duomenų analizę išskirtos kategorijos, subkategorijos. (žr.2 pav. ir priedo 2 lentelę).

2 pav. Pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio nustatymas, (sudarė darbo autorė, remdamasi 2026 m. atlikto tyrimo duomenimis)

Interviu metu, atvejo vadybininkai nurodė, kad visų pirma, yra **analizuojamas vaiko situacijos vertinimas, kurį siunčia vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba,** kuri

yra svarbi, siekiant išsianalizuoti gautą pirminę informaciją apie vaiką ir šeimos situaciją, pasiruošti prieš vykstant į šeimos artimą aplinką ir vertinti sritis, nustatinėjant pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį. Interviu ištraukos įrodo (žr. priede 2 lentelę): *„<...> pirmiausiai ir dokumentų analizė atliekama <...>“.(AV1); „<...> mes vis tiek gaunam informaciją kažkokią apie šeimą, analizuojam <...>.“ (AV6); „<...> gauname dokumentus iš vaiko teisių skyriaus, juose būna nurodyta priežastis, kodėl prašoma inicijuoti atvejo vadybos procesas“. (AV8); „<...> iš vaiko teisių apsaugos tarnybos ir ten jau yra, jie atsiunčia su tuo kreipimosi vaiko situacijos vertinimo anketą ir joje yra užfiksuota informacija <...>“. (AV10)* Šie atvejo vadybininkų pateikti duomenys ir proceso eiga yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996, Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01, 36 straipsnyje. Atsižvelgiant į pateiktą informaciją apie šeimą, kitaip tariant, vaiko situacijos vertinimą, kurį atsiunčia vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, sekantis žingsnis yra atvejo vadybininkų susipažinimas su šeimos situacija, šeimos artimoje aplinkoje. Tyrimo duomenys atskleidė, kad pagalbos šeimai poreikio nustatymo proceso metu, kitas procesinis etapas yra **šeimos situacijos analizė namų aplinkoje.** Tai patvirtinantys tyrimo dalyvių teiginiai įrodo (žr. priede 2 lentelę): *„<...> tų pirmų susitikimų metu, aš savo darbinėje praktikoje stengiuosi matyti visą šeimą. (Čepsi) Aaaa, kad būtų ir tėvai, ir vaikai <...> ir tiesiog pakviečiam pažaisti <...>“. (AV1); „<...> vykstame į šeimą, (čiaudi), tai bendraujame, bendraujame gyvai su šeimos nariais apsitariame situaciją <...>“. (AV3); „<...> pirminio apsilankymo metu ar ne? Tai irgi gi matosi a, kaip tvarkosi žmonės? <...>“. (AV5); „<...> mes važiuojame pas juos. Tuomet mes pamatome tą aplinką, kurioje gyvena vaikai“ (AV8),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 2 lentelę). Tyrimo dalyvių pateiktais duomenimis, galima nustatyti, kad poreikio vertinimas atliekamas, matant visą šeimą artimoje aplinkoje, bendraujant ir stebint namų aplinką, kuri turi būti tinkama vaikams saugiai augti ir vystytis. Kita išskirta subkategorija, remiantis tyrimo dalyvių pateiktais duomenimis, yra **šeimos narių nuomonės išklausymas.** Šis etapas svarbus, atliekant poreikio vertinimą šeimoje, kadangi atvejo vadybininkai turi galimybę išsiaiškinti, kaip tėvai mato įvykusią situaciją ir kaip jie vertina intervenciją į asmeninį šeimos gyvenimą. Tai patvirtinantys tyrimo dalyvių teiginiai įrodo (žr. priede 2 lentelę): *„Visą laiką yra klausiama pačios šeimos nuomonė, kaip jie vertina savo situaciją, ką galvoja, su kokiom, kaip jiems patiems atrodo jūsų situacija <...>“. (AV1); „ <...> išklausyti tėvų nuomonę <...>“. (AV3); „<...> aptariame su šeima pagalbos poreikį <...> “. (AV4); „<...> kurio metu pristatomos paslaugos galimos, aptariame šeimos situacija, išgirstama šeimos pozicija <...>“ (AV9),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 2 lentelę). Aukščiau paminėta subkategorija šeimos narių nuomonės išklausymas, yra svarbi, tačiau negalima remtis tik tėvų pateikta nuomone, siekiant užtikrinti vaiko teisėtus interesus ir galimybę laisvai reikšti savo nuomonę, tyrimo dalyviai

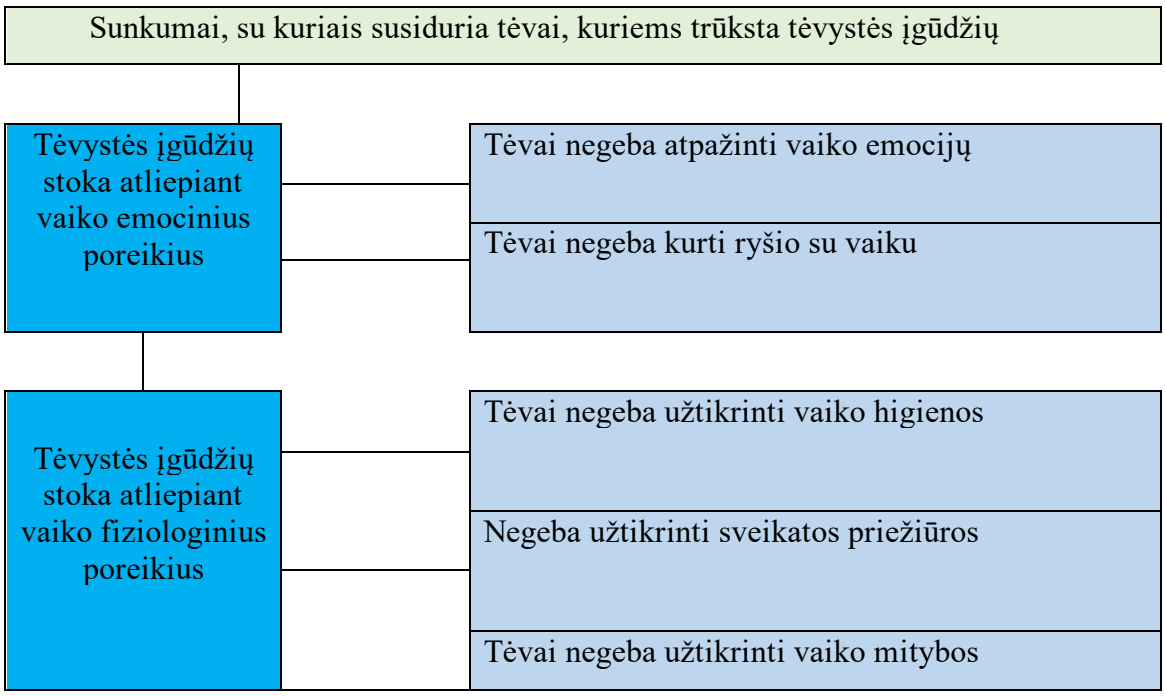
pateikia informaciją, kad poreikio vertinimui šeimoje, nemažiau svarbus ir **vaiko nuomonės išklausymas.** Vaiko teisių konvencijos 12 straipsnis nurodo, jog vaiko nuomonė išklausoma, jeigu vaikas sugeba formuoti savo pažiūras. Tai patvirtinantys teiginiai įrodo (žr. priede 2 lentelę): *„ <...> išklausyti vaikų požiūrį, kiek jau vaikai kalba, aišku, jie kalba iš tikrųjų mažai, bendrauja, sakykim, su specialistais ir pakankamai uždari būna, atsargūs, bet vis tiek apsiklausiame <...>“. (AV3); „<...> taip pat klausiame ką vaikas mėgsta valgyti? <...>“ (AV8); „<...> išklausom vaiko nuomonę <...>“ (AV10).* Šios tyrimo ištraukos pažymi, kad vienas svarbesnių aspektų, kurie išryškina realią šeimos situaciją yra vaiko nuomonės išklausymas ir gautų duomenų iš vaiko interpretavimas. Tyrimo duomenys rodo, kad vertinant pagalbos šeimai poreikį, svarbu ne tik išanalizuoti gautą informaciją iš Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ar atlikti šeimos situacijos analizę šeimos namuose, bendraujant su tėvais ir vaiku, tačiau taip pat svarbu **surinkti informaciją iš kitų institucijų**, kurios figūruoja šeimos gyvenime. Pagrindinės institucijos, kurios įsitraukia yra švietimo įstaigos ir gydymo įstaigos. Tai patvirtinantys teiginiai įrodo (žr. priede 2 lentelę): *„Aaaa išsiaiškinama gydymo įstaiga, mokykla, darbovietės <...>“. (AV2); „<...> užsiklausiame būna mokyklos, nu kreipiamės informacijos į ugdymo įstaigas, tai mokyklas, darželius, sakykim, būna atvejų kreipiamės ir į sveikatos priežiūros įstaigas, pasidomėti tam tikra informacija arba bent jau pasitikslinti <...>“. (AV3); „<...> teikiam užklausas į poliklinikas, į mokyklas, susirenkame visą informaciją <...>“. (AV5); „<...> surenkama informacija ir iš kitų įstaigų arba mmm specialistų, kurie yra susiję su šeima, pavyzdžiui, iš poliklinikos, kuri teikia šeimai sveikatos priežiūrą, taip pat iš ugdymo įstaigos ir vaikų dienos centrų, iš konsultantų kitų kokių, jeigu šeima yra kreipusis ir gavusi pagalbą“ (AV9).* Šie patvirtinantys teiginiai įrodo, kad svarbu gauti informaciją iš tokių įstaigų, kadangi pateikiami duomenys parodo, ar tėvai užtikrina vaiko sveikatą, ar užtikrina ugdymo įstaigų lankymą, ar įsitraukia ir domisi vaiko mokymosi rezultatais, nes visa tai susideda į tėvystės įgūdžius, kurių dažnai tėvams trūksta.

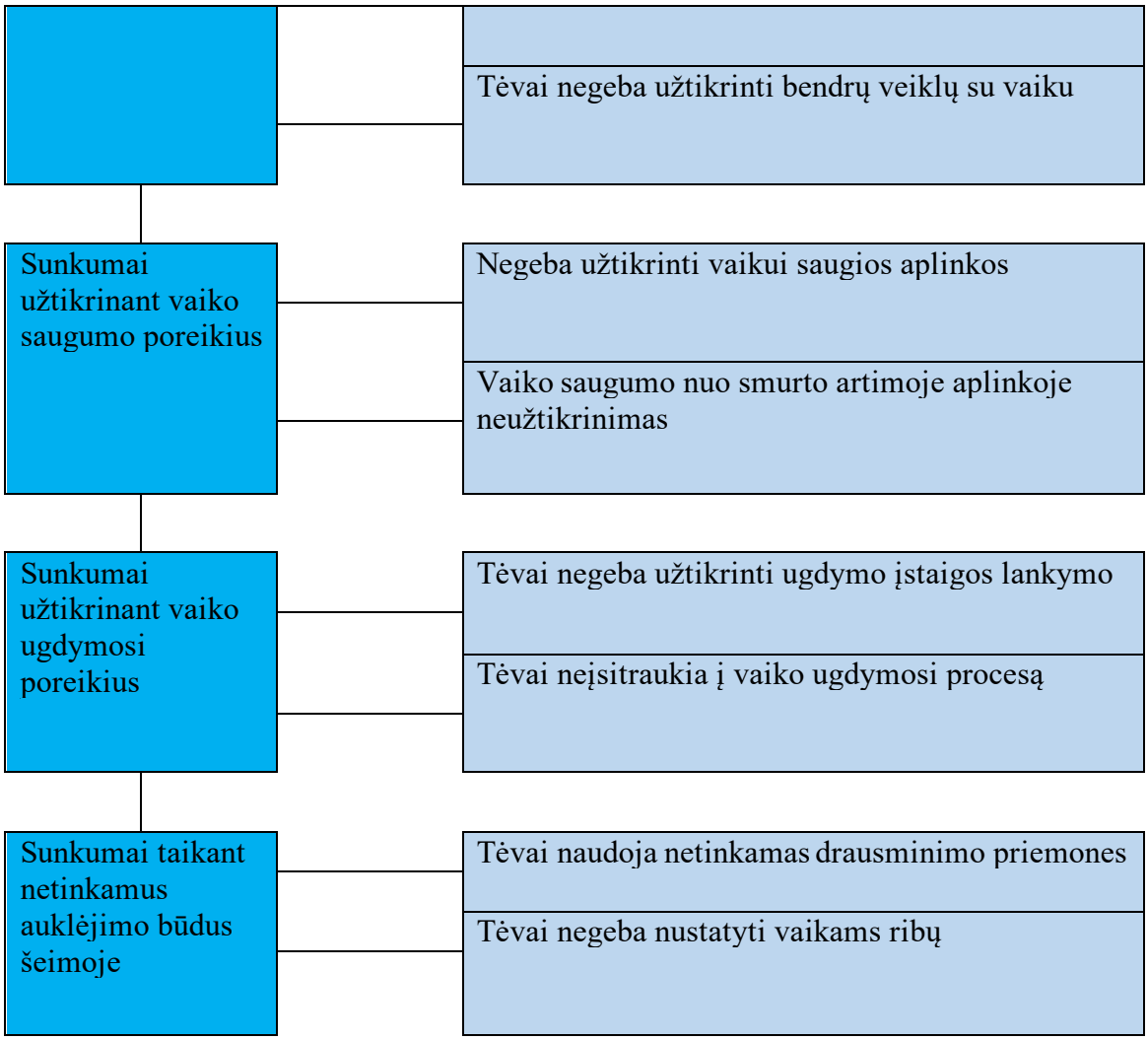
Tyrimo duomenys rodo, kad vertinant pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį, svarbu atlikti surinktos informacijos apie šeimą analizę, sekantis procedūrinis žingsnis, kuris yra įtvirtintas Dėl atvejo vadybos aprašo patvirtinimo V skirsnio 34 punkte „Vertinant pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį pagal Aprašo 33 punkte nustatytas sritis, įvertinami esami socialinės rizikos veiksniai ir jų reiškimosi šeimoje lygiai.“ Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo (2025) Tyrimo dalyviai išskiria **rizikos veiksnių šeimoje identifikaciją.** Tai pagrindžiančios tyrimo dalyvių ištraukos yra įrodo (žr. priede 2 lentelę): *„ <...> žymimi rizikos veiksniai, kurie atitinka šeimos situaciją ir pagal tai, pagal galutinį rezultatą yra priimamas, toksai, kaip pasakyti, apibendrinimas, koks yra pasireiškiančių rizikos veiksnių lygis šeimoje.“ (AV6); „<...> tai poreikių vertinimą atliekant, išryškėja tam tikri rizikos veiksniai <...>“ (AV7),* (rezultatų

prisotinamumą žr. priede, 2 lentelę). Taip pat vertinant pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį pagal Aprašo 33 punkte nustatytas sritis, įvertinami esami socialinės rizikos veiksniai ir jų reiškimosi šeimoje lygiai, taip pat vaiko ir **šeimos stiprybės,** galinčios kompensuoti socialinės rizikos veiksnius. Tai apibūdinančios tyrimo dalyvių ištraukos yra įrodo (žr. priede 2 lentelę): *„ <...> mes matom juos visus kartu, ir tai yra turbūt stiprybė ir labai nu svarbi medžiaga mėsa“. (AV1); „ <...> kur iš tikrųjų ten ir atsispindi šeimos stiprybės ir šeimos stiprybės <...> pagrindinis dokumentas, kuriuo nustatoma šeimai reikalinga bus tolimesnė pagalba, ar jinai galės įveikti savo problemas naudodamasi prevencinėmis paslaugomis mūsų mieste“ (AV3).*

Remiantis tyrimo dalyvių pateiktais duomenimis, šeimos stiprybes išskyrė tik keli tyrimo dalyviai, todėl galima teigti, kad šis procedūrinis momentas pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio nustatymo metu išlieka neakcentuojamas. Remiantis Gilgun ir Hirschey (2017) teigimu, atvejo vadybininko vaidmuo yra išryškinti šeimos stipriausias puses, kurios padėtų patenkinti poreikius, informuoti apie įvairias paslaugas, planuoti pagalbos planą, teikti šeimai palaikomąsias konsultacijas, bendradarbiauti su kitais paslaugų teikėjais, tarpininkauti ir esant poreikiui atstovauti. Remiantis tyrimo dalyvių pateiktais duomenimis, galima teigti, kad pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio vertinimas atliekamas, remiantis atvejo vadybos tvarkos apraše įtvirtintomis nuostatomis, analizuojant visą gautą informaciją iš įvairių įstaigų ir bendraujant su pačia šeima, analizuojant jų santykį ir pastebint rizikas ir problemines sritis, kurios pagal vertinimo kriterijus neatitinka ir sukuria grėsmę vaikui augti šeimoje.

Tyrimo dalyvių taip pat teirautasi apie sunkumus, su kuriais susiduria tėvai, kuriems trūksta tėvystės įgūdžių. Išskirti keli pagrindiniai įvardinti aspektai (žiūrėti 3 pav., prieduose 3 lentelė).

3 pav. Sunkumai, su kuriais susiduria tėvai, kuriems trūksta tėvystės įgūdžių (sudarė darbo autorė, remdamasi 2026 m. atlikto tyrimo duomenimis)

Analizuojant tyrimo dalyvių pateiktus duomenis apie tai, su kokiais sunkumais susiduria tėvai, kuriems trūksta tėvystės įgūdžių, išskiriamos penkios kategorijos. Pirmoji kategorija „Tėvystės įgūdžių stoka atliepiant vaiko emocinius poreikius“. Tėvams, auginantiems vaikus sudėtinga atliepti vaikų emocinius poreikius skirtinguose raidos etapuose, **tėvai negeba atpažinti vaiko emocijų.** Remiantis autorių Gudžinskienė ir Navaitis (2016) teigimu, tokios šeimos neužtikrina vaiko fizinių ir emocinių poreikių, todėl vaikai tokiose šeimose turi daug psichologinių problemų susijusių žemu savęs vertinimu ir nemano, kad jų poreikiai yra svarbūs, dažnu atveju tokie vaikai neturi tinkamų socialinių įgūdžių ateityje**.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 3 lentelę): *„<...> reikia žinių, pavyzdžiui, apie kažkokių tai emocijų atliepimą, jausmus <...> .“ (AV1); „<...> tėvai labai retai supranta vaikų emocinių poreikių tenkinimo svarbą <...>“ (AV3),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 3 lentelę). Dar vienas sunkumas, su kuriuo susiduria tėvai, kad jie nebežino, kaip bendrauti su vaiku, kaip

megzti pasitikėjimu grįstą ryšį, **negeba kurti ryšio su vaiku.** Anot autorių Bagherabadi ir kt. (2020), šeimos aplinkoje vaikai mokosi kaip reikia elgtis, bendrauti, todėl reikia didinti sąveiką tarp tėvų ir vaikų, kad gerėtų tėvystės įgūdžiai, būtų kuriamas sklandus santykis su vaiku, tačiau remiantis tyrimo dalyvių duomenis tokiose šeimose tėvai nemoka bendrauti su savo vaikais. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 3 lentelę): *„<...> ateini į šeimą 3 vaikai ir abu tėvai kartu su nauju žmogum tik atėjusiu į šeimą bendrauja ir viso pokalbio metu prie kitų vaikų peikia vieną iš jų visą laiką sako nu vat apie jį blogus dalykus <...>“. (AV1); „<...> tėvai nebemoka bendrauti tinkamai, konstruktyviai su vaikais, nebežino, kaip išvystyti tinkamą pokalbį <...>“ (AV2),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 3 lentelę). Išskiriama dar viena kategorija „Tėvystės įgūdžių stoka atliepiant vaiko fiziologinius poreikius“. Tyrimo metu gauti duomenys atskleidžia, kad visų pirma **tėvai negeba užtikrinti vaiko higienos**. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 3 lentelę): *„<...> vaikui buvo 2 metukai, nesušukuotas, nenupraustas, akivaizdžiai matosi, kad trūksta tėvystės įgūdžių jiems.“ (AV5); „<...> suvokimo trūkumas apie higieną, švarą, apie tai, kad vaikui reikia nukirpti nagus, kad reikia jį perrengti, apie tai, kad reikia nuprausti <...>“. (AV7); „Higienos įgūdžių trūkumas, nesirūpina vaikais <...> nereguliariai prausia, nereguliariai maudo mažus leliukus <...>“ (AV8).* Greta negebėjimo užtikrinti vaiko higienos, išryškėja ir **tėvų sunkumai užtikrinti vaiko sveikatos priežiūrą.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 3 lentelę): *„<...> paaiškiname pasekmes problemų nesprendimo <...> su sveikatos problemomis ateityje <...>“. (AV3); „<...> žiūrim kaip tėvai rūpinasi ir ar užtikrina ten tą sveikatos priežiūrą <...>. (AV8); „<...> ar nesirūpina, nesikreipia susirgus“ (AV10).* Glaudžiai susijusi trečioji subkategorija apie tėvų patiriamus sunkumus yra **tėvai negeba užtikrinti vaiko mitybos**. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 3 lentelę): *„<...> sakykim užtikrina mitybą tinkamą vaikui visavertę <...>“. (AV3); „<...> vaikui neužtenka pavalgyt <...>“. (AV7); „<...> klausiame ką vaikas mėgsta valgyti? <...>“ (AV8).* Ketvirtoji subkategorija, kuri atskleidžia tėvų patiriamus sunkumus yra, kad **tėvai negeba užtikrinti bendrų veiklų su savo vaikais**. Šeimoje nėra artimo ryšio, tėvai su vaikais nebendrauja, neturi bendro laisvalaikio, tai apsunkina tėvystę, nes neretai tėvai nežino kuo gyvena jų vaikas ir su kokiais sunkumais susiduria. Tai įrodo ir autorių Žygaitienės ir Veličkienės (2016) nuomonė, kad tėvai neskirdami pakankamai dėmesio, neturėdami bendro laisvalaikio su vaikais, neturi santykio todėl ryškėjantis padarinys- probleminis vaiko elgesys ateityje. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 3 lentelę): *„<...> trūksta daugiau individualaus laiko su vaiku praleidimo <...>.“ (AV1); „<...> sugalvoti bendrą veiklą su visais kartu su vaikais.“ (AV1); „<...> bendrų veiklų didelis trūkumas, ypač socialinės rizikos šeimose, jie mėgsta kaip ir tokius atskirus gyvenimus gyventi“ (AV2).* Remiantis autorių Gudžinskienė ir kt. (2016) nuomone, kad būtent tėvai dalinasi savo patirtimi, supažindina su visuomenei priimtinomis normomis ir taisyklėmis,

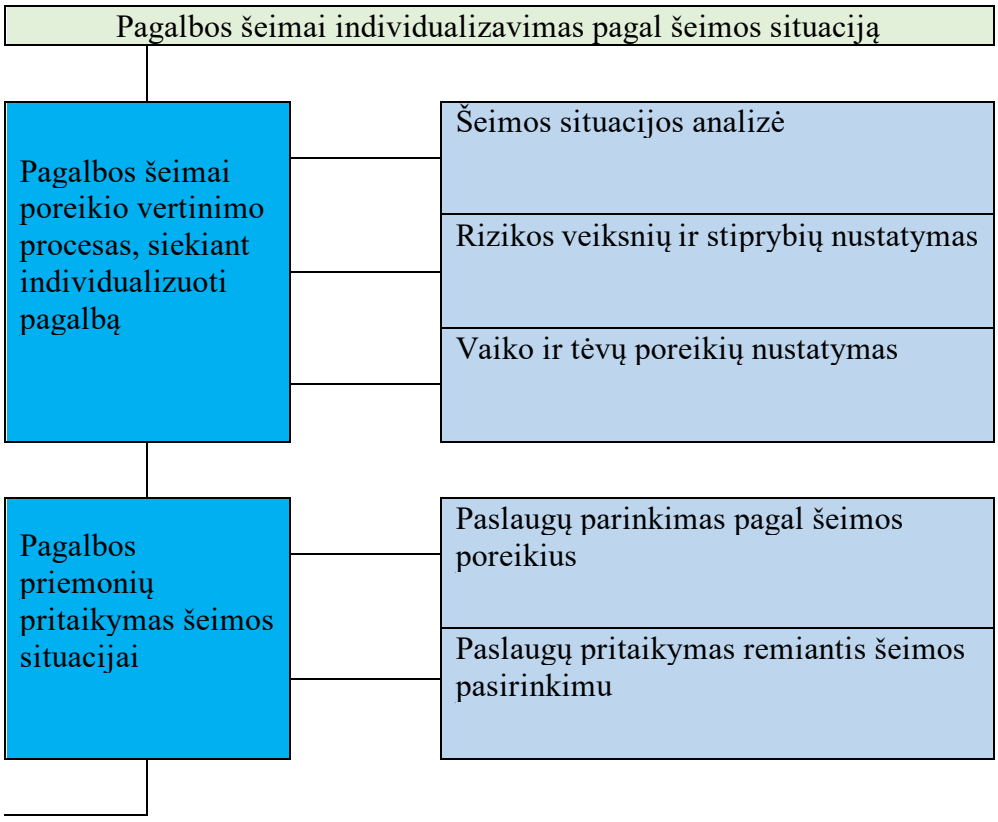
ruošia vaiką gyvenimui ir užtikrina saugumą, prieštarauja tyrimo metu surinktiems duomenims, kadangi vis daugiau tėvų **negeba sukurti saugios aplinkos vaikams.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 3 lentelę): *„<...> nesaugios aplinkos nuolatinis kūrimas <...>“ (AV3); „Tai tiek saugumą <...> užtikrinimą <...> tai su tom problemom ir susiduriam dažniausiai <...>“. (AV6); „<...> vaikas nejaučia saugumo pagrindo, ką turėtų patirti iš tėvų <...>“(AV10).* VTAPĮ 29 str. 1 d. ir 2 d. numatyta, kad vaikas turi būti apsaugotas nuo visų smurto formų, smurto demonstravimo vaikui bei kitų vaiko asmeninių ar turtinių teisių pažeidimų, tačiau vaiko nesaugumas šeimoje pasireiškia, kad **jie tampa liudininkai smurto artimoje aplinkoje.** Tai patvirtinantys teiginiai: *„<...> daugiausiai tai būna smurtas tarp sutuoktinių ir vaikai tarpa, tampa smurto artimojoje aplinkoje liudininkai“. (AV2); „<...> vaikui nesaugu šeimoje, buvo ar smurtas <...>“. (AV6); „<...> pusė atvejų, yra būtent dėl smurto kažkokio artimoje aplinkoje, ar tai būna tėvai susikivirčija, susistumdo ir kviečiama policija“ (AV10).*

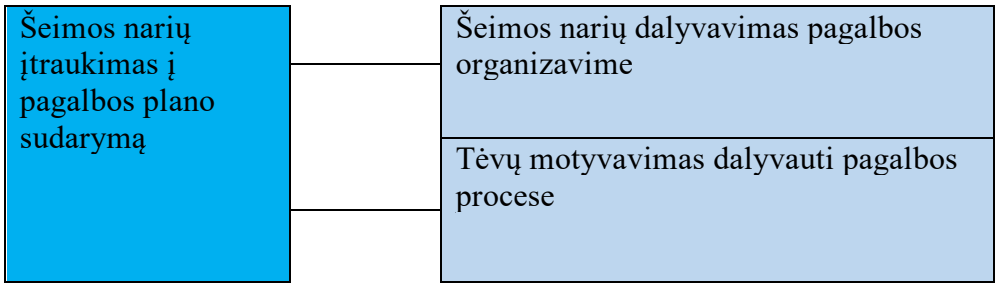
Kita kategorija, kuri įrodo, tėvų patiriamus sunkumus tėvystėje yra „Sunkumai užtikrinant vaiko ugdymosi poreikius“. Kadangi vaikai išgyvena skirtingos raidos laikotarpius, jie skirtingai pradeda elgtis, maištauti, tačiau remiantis autorių Armfield ir kitų (2020) nuomone, išskiriami tėvai, turintys polinkį į priklausomybes, kurie ne visada gali tinkamai rūpintis savo vaikais bei užtikrinti ir palaikyti aktyvų, reguliarų vaikų mokyklos lankymą, kas daro įtaką mokinių akademiniam pažangumui, tačiau galima teigti, kad nebūtinai tėvai, linkę į priklausomybes gali susidurti su šiuo sunkumu, apskritai dažna tendencija, kad šeimoms, kurioms taikoma atvejo vadyba, **tėvai negeba užtikrinti ugdymo įstaigos lankymo.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 3 lentelę): *„<...> užmotyvuoti vaiką atsikelti, išeiti į mokyklą <...>“. (AV3); „<...> nežino kaip kalbėtis apie mokyklą, kas liečia tai, kad paaugliai eitų į ją <...>“. (AV7); „<...> išryškėja paskutiniu metu ypatingai, tas mokyklos nelankymas <...>“(AV8),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 3 lentelę). Taip pat antra problema, kuri susijusi su ugdymo įstaigomis ir vaiko ugdymosi procesu, tai, kad **tėvai neįsitraukia į vaiko ugdymosi procesą.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 3 lentelę): *„<...> jeigu jam neįdomu, kaip tam vaikui sekasi mokykloje, tai jis niekada neklausia <...>“. (AV1); „<...> nedalyvauja mokyklose ar ugdymo įstaigų susirinkimuose <...>“. (AV3); „Negeba palaikyti kontaktą su ugdymo įstaiga, prisijungti prie elektroninio dienyno <...>“ (AV10).* Kita kategorija, kuri identifikuoja tėvų patiriamus sunkumus auginant vaikus yra taikymas netinkamų auklėjimo metodų, kurie yra nepriimtini šiandieninėje visuomenėje ir daro neigiamą įtaką vaiko emocinei ir fizinei savijautai. Remiantis autorės Sarwar (2016) teigimu, pasitaiko, kad tėvai vaikus auklėja pagal autoritarinį tėvystės stilių, kuriame vyrauja griežta tvarka ir kontrolė, kuri neleidžia vaikams elgtis netinkamai, daro įtaką vaikų probleminiam elgesiui. Tai patvirtina teiginį, kad **tėvai taiko netinkamas drausminimo priemones.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr.

priede 3 lentelę): *„<...> daug tokių, kurie sako, nu, taigi mušti dabar, kai jų negalima. Nu tai suprask, kad jeigu jau galima būtų, tai tada būtų viskas išspręsta.“ (AV1); „<...> jeigu tėvai nesusitvarko su vaikais, tai žinokit, ir muša, ir už plaukų tampo, nu sakykim smurtas, ir namo neįleidžia <...>“(AV5),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 3 lentelę). Taip pat, tyrimo dalyvių duomenimis, dauguma tėvų susiduria su vienu didžiausių sunkumų: **negebėjimu nustatyti vaikams ribų.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 3 lentelę): *„<...> vaiko elgesio ribų nebuvimas nuo tam tikros problemos parodo, kad vaikas neturi ribų <...>“. (AV1); „<...> tai tas ribų nustatymas, gal aktualiausia tendencija šiandieninėje dienoj <...>. (AV2); „<...> nėra ribų <...> kažkada buvo praleistos ir dabar yra šioje srityje daug sunkumų, kalbant ypač apie paauglius vaikus<...>“ (AV6),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 3 lentelę).

Išanalizavus pateiktus duomenis, galima daryti prielaidą, kad sunkumai su kuriais susiduria tėvai tėvystėje neretai yra kompleksiški, glaudžiai susiję ne tik su bendru žinių ar gebėjimų trūkumu, tačiau ir nemokėjimu atliepti vaiko emocinių poreikių ar kurti artimo ryšio su savo vaiku, todėl tėvai pradeda naudoti netinkamas auklėjimo priemones ar bausmes savo vaikams, todėl galima teigti, kad tai gali būti siejama ne tik su žemu tėvystės įgūdžių kompetencijų lygiu, bet ir ribotomis žiniomis apie vaiko raidos etapus.

Siekiant išsiaiškinti, kaip organizuojama pagalbai šeimai individualizuojant kiekvienos šeimos problematiką ir ieškant pagalbos priemonių konkrečiai šeimos situacijai, kurios įtraukiamos į pagalbos planą šeimą. (žiūrėti 4 pav., prieduose 4 lentelė).

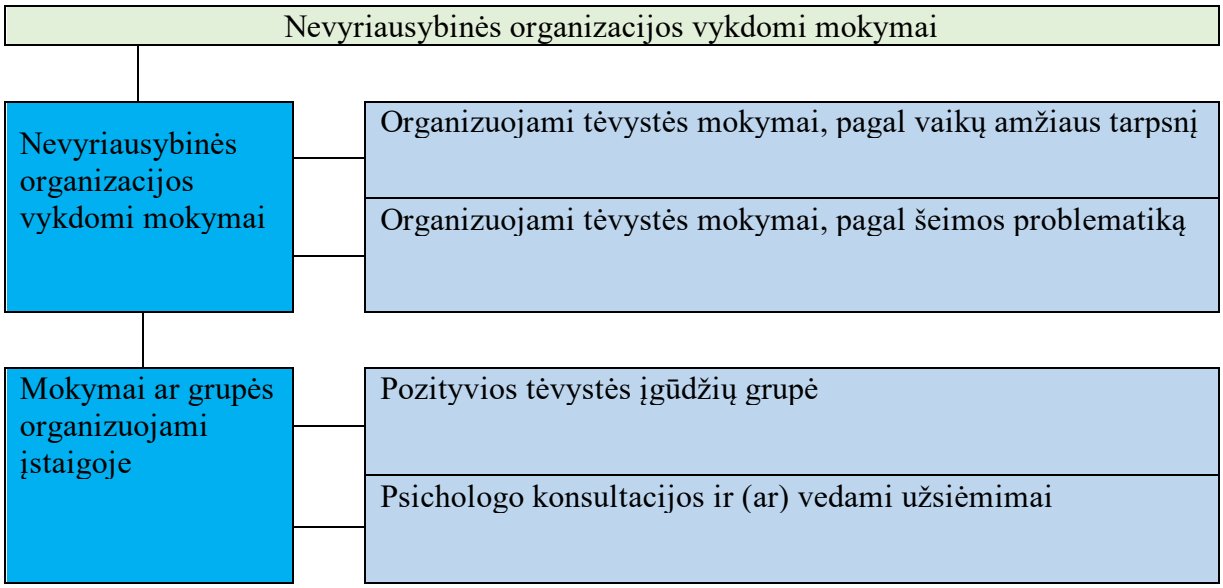
4 pav. Pagalbos šeimai individualizavimas pagal šeimos situaciją (sudarė darbo autorė, remdamasi 2026 m. atlikto tyrimo duomenimis)

Analizuojant tyrime metu gautus duomenis, daugelio, tyrime dalyvavusių dalyvių nuomone, pagalbos šeimai individualizavimas, vienas esminių dalykų, kurį taiko atvejo vadybininkai sudarinėdami pagalbos šeimai planą. Kategorijoje „Pagalbos šeimai poreikio vertinimo procesas, siekiant individualizuoti pagalbą“ išskiriamos trys subkategorijos. Visų pirma, atvejo vadybininkai atlieka **šeimos situacijos analizę.** Patvirtinantys teiginiai (žr. priede 4 lentelę): *„<...> pakankamai individualizuotai, kaip ir minėjau, tai kalbamasi su šeima ir išgryninamos tos problemos pačios šeimos, su kuriomis tuo metu pati šeima susiduria.“ (AV4); „<...> identifikuojam kokia yra problematika šeimos ir pagal tą problematiką kiekvienai šeimai yra individualiai paruošiamas pagalbos <...>“(AV5),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 4 lentelę). Sekantis procesinis žingsnis, kurį turi atlikti atvejo vadybininkas, yra **rizikos veiksnių ir stiprybių nustatymas** šeimoje. Patvirtinantys teiginiai (žr. priede 4 lentelę): *„<...> o šeimoje mes matom juos visus kartu, ir tai yra turbūt stiprybė ir labai nu svarbi medžiaga.“ (AV1); „<...> ministerijos patvirtinta poreikio vertinimo forma ir įsivertinam, joje esančiu punktus ir tiesiog matome, kad jeigu yra nulinis rizikos veiksnys arba kai kuriais atvejais būna vienetukas, nes, pavyzdžiui, sakykim, kad šeimos funkcionavimas, arba buvę įvykių, kurie padarė įtaką vaiko gyvenimui“ (AV3),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 4 lentelę). Dar vienas svarbus procesinis elementas, siekiant pagalbos šeimai individualizavimo, tyrimo dalyvių pateiktais duomenimis, kad reikalinga atsižvelgti į **vaiko ir tėvų poreikius.** Šerkšnienė ir kt. (2023), išskiria, kad šeimos vertinimo metu, svarbu įvertinti, kiek šeimos nariai yra pažeidžiami, taip pat svarbu gilintis ir analizuoti tarpusavio santykius šeimoje, išskirtinį dėmesį skiriant vaiko patirčiai, jį supančiai aplinkai. Patvirtinantys teiginiai (žr. priede 4 lentelę): *„<...> kad būtų ir tėvai, ir vaikai, ir tuo metu, ir vyksta to pokalbio metu stebėjimas ir klausimus, kažkokius tai, užduodam ir tiesiog pakviečiam pažaisti, prašom, pasidalinti kažkokia patirtimi, pasipasakoti ir (pauzė) tokiu būdu ir atliekam tą poreikio vertinimą.“ (AV1); „Poreikio vertinimo metu visų gautomis, gautais duomenis, kurios surenki iš buvimo šeimoje, tada ir nustatinėji, kuriose srityse šeimai reikalinga pagalba.“ (AV2)*

Antroji kategorija „Pagalbos priemonių pritaikymas šeimos situacijai“, kuri padeda atskleisti kiekvienos šeimos individualią situaciją ir paslaugų parinkimą pagal šeimos poreikius. Patvirtinantys teiginiai (žr. priede 5 lentelę): *„<...> pokalbio metu, kaip jie išsako, kaip jiems pavyksta auklėti vaikus ir jeigu jie sako, kad patiria sunkumų, nežino, kaip elgtis, aaa, trūksta žinių, gal kaip vaikus drausminti, tuomet ir nustatome, kad trūksta tėvystės įgūdžių.“ (AV2); „<...> tai nėra taikoma baziniai kriterijai kažkokie, bet individualizuotai tarkim: neskirsim, pozityvios tėvystės įgūdžių mokymus, tarkim, jeigu šiuo metu susiduria su paauglystės iššūkiais, tai nėra prasmės“ (AV3),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 4 lentelę). Analizuojant paslaugų parinkimą šeimoms, kurioms reikalinga pagalba, svarbu išskirti, kad svarbus aspektas, jog galimas **paslaugų pritaikymas, remiantis šeimos pasirinkimu.** Patvirtinantys teiginiai (žr. priede 4 lentelę): *„<...> siūlyta tėvams, visą laiką yra siūloma ir rekomenduojama, nes tai yra rekomendacinio pobūdžio paslaugos, tėvai patys renkasi.“ (AV2); „<...> argumentuojam, kad mes matom, to to trūksta, galbūt jūs nueisite, pasižiūrėsite, tėvai patys renkasi, mes negalime, nei įpareigoti, nei nieko.“ (AV5); „<...> mūsų paslaugos yra rekomendacinio pobūdžio, paslaugos nėra privalomos, priverstinės <...>“. (AV7)* Autorių Zietz ir kitų (2020) nuomone, ne visais atvejais pagalbos priemonės parenkamos tinkamai, atspindinčios konkrečią šeimos situaciją. Svarbu atsižvelgti ar socialinės paslaugos teikiamos didžiuosiuose miestuose ar mažesniuose miesteliuose, kuriose mažas paslaugų prieinamumas. Trečioji kategorija „Šeimos narių įtraukimas į pagalbos plano sudarymą“ atskleidžia, kad svarbu bendradarbiaujant, sukurti ir atrasti pagalbos būdus, kurie yra reikalingi šeimai, tuomet tėvai bus labiau motyvuoti ir **įsitraukę dalyvauti šeimos pagalbos organizavime.** Patvirtinantys teiginiai (žr. priede 4 lentelę): *„<...> yra klausiama pačios šeimos nuomonė, kaip jie vertina savo situaciją, ką galvoja, su kokiom, kaip jiems patiems atrodo jūsų situacija ar tie atvejai <...>.“ (AV1); „<...> šeimos namus apklausiama su vaikais, su vaikų aplinka, tada kalbamasi su mama, tėčiu, jeigu tėčio nėra, dažnu atveju būna sugyventiniai, bet jie kartu gyvena šeimos namuose, tai ir su jais mes bendraujame <...>“ (AV2),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 4 lentelę). Taip pat dar viena išskirta subkategorija, kuri atspindi pagalbos šeimai individualizavimą yra **tėvų motyvavimas dalyvauti pagalbos procese**. Shah ir kiti autoriai (2019) nuomone, yra vienas veiksmingesnių metodų, teikiant pagalbos priemones šeimai. Tyrimo metu išryškėję teiginiai (žr. priede 4 lentelę): *„<...> šeimoms būna motyvacija liaudiškai sakant atsikratyti atvejo vadybos specialistų, tai jei tuomet susiima greičiau įvykdyti užduotis <...>“ (AV2); „<...> mes motyvuojam visą laiką ir informuojame, kad jeigu jūs nesiimsite pokyčio, bus informuotos vaiko teisės <...>“ (AV3); „<...> jeigu jie turi tos motyvacijos, turi to noro, tai jie ima ir daro <...>“ (AV6),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 4 lentelę).

Remiantis tyrimo dalyvių duomenimis, galima daryti prielaidą, kad pagalbos šeimai individualizavimas nėra vienkartinis procesas, kuris yra taikomas pagalbos plano sudarymo pradžioje, tačiau galima teigti, kad tai yra nuolatinis procesas, ne tik apie paslaugų šeimos situacijai pritaikymą, tačiau apimantis šeimos situacijos vertinimą, vykdant nuolatinę šeimos stebėseną, pokyčio vertinimą šeimoje ir skirtingų specialistų įtraukimą pagalbos šeimai koregavimą, atsižvelgiant į šeimoje vykstančius pokyčius. Tai sudaro sąlygas vykti pokyčiui šeimoje, o ne šabloniškai teikti formalų paslaugų teikimą, kuris neturi įtakos šeimos pokyčiui ir vaiko sąlygų gerinimui šeimoje.

Siekiant išsiaiškinti, kokios yra tėvystės įgūdžių ugdymo galimybės šeimoms, kurioms yra taikoma atvejo vadyba, tyrimo dalyvių pateikti duomenys atskleidė, kad yra vykdomi tėvystės įgūdžių mokymai nevyriausybinėse organizacijose arba organizuojami mokymai pačioje įstaigoje. (žiūrėti 5 pav., prieduose 5 lentelė).

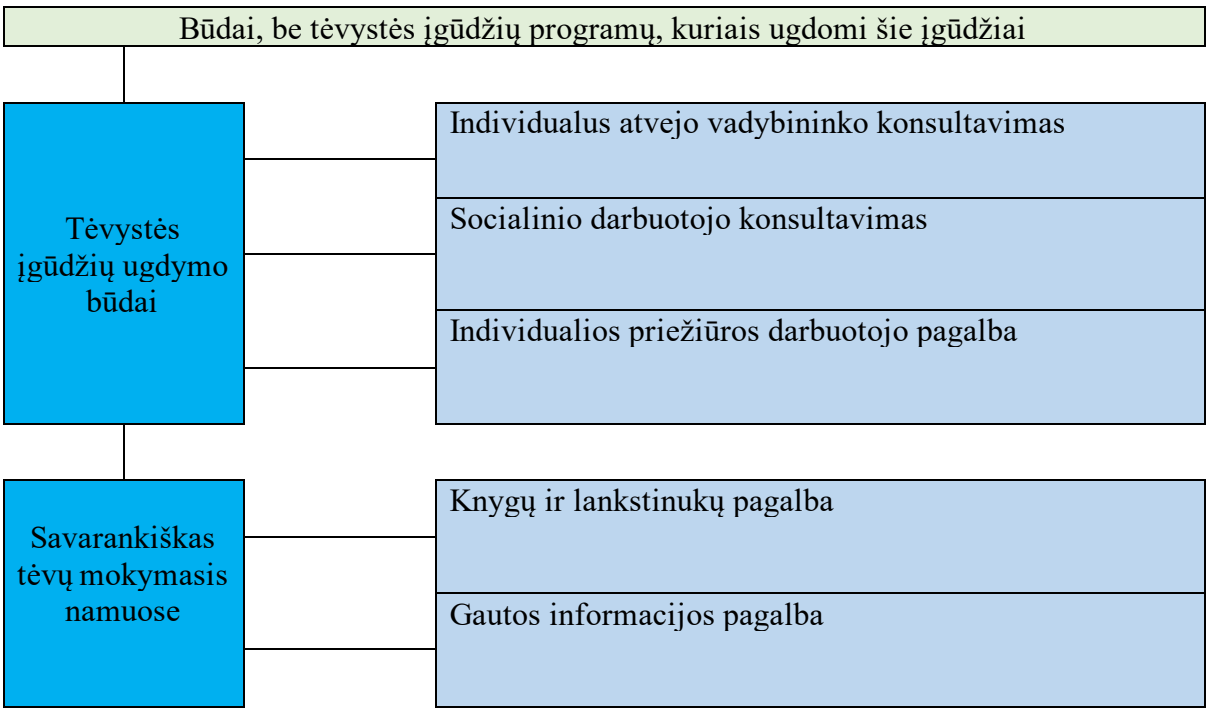
5 pav. Tėvystės įgūdžių ugdymo galimybės, kai šeimai yra taikoma atvejo vadyba (sudarė darbo autorė, remdamasi 2026 m. atlikto tyrimo duomenimis)

Analizuojant tyrimo duomenis išryškėjo, kad tėvystės įgūdžiai tėvams yra ugdomi tėvystės įgūdžių ugdymų ar programų pagalba. Pirmoji kategorija yra „nevyriausybinės organizacijos vykdomi mokymai“, į kuriuos atvejo vadybininkai neretai siunčia tėvus. Autoriai Connoly, Devaney, Crose (2017), teigia, kad pagalba šeimai organizuojama plačiu spektru: nuo patarimų dalijimosi, individualaus konsultavimo iki grupinės terapijos galimybių ir tėvų skatinimo dalyvauti švietimo grupėse, programose ir mokymuose. Tyrimo metu išryškėjo, kad mokymai ar programos yra skirtingi. Pateiktais atvejo vadybininkų duomenimis, visų pirma tėvystės **mokymai organizuojami pagal vaikų amžiaus tarpsnį.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 5 lentelę): *„<...> būna su pagal temas, tematika mūsų rajone, tarkim paauglystės iššūkiai ar ribų nustatymas 3-5 metų vaikams, atsižvelgiama kokie yra, tam laikotarpiui <...>“. (AV2); „Tėvystės įgūdžių programa yra tokia: etapais: prenatalinis laikotarpis ir ten gimimas*

turbūt skaitosi iki 1 metų, pagal raidos etapus sudėti, tai iš visų yra keturi etapai <...>“ (AV4), (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 5 lentelę). Rekomenduodami tėvystės įgūdžių mokymus tėvams, atvejo vadybininkai atsižvelgia ne tik į tai, kokio vaikų amžiaus tarpsnio mokymai organizuojami tėvams, tačiau taip pat, kad mokymai būtų aktualūs tėvams, **pagal šeimos problematiką.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 5 lentelę): *„<...> ankstyvąją paauglių priklausomybių išbandymą, elektroninių cigarečių žalą, alkoholio žalą, ribų nustatymą <...> reikia stebėti, ką vaikai veikia socialiniuose tinkluose, kad nebūtų ten patyčių <...>“. (AV2); „ <...> labai tematiškai išreikštų grynai apie tam tikrus dalykus, nežinau, apie paauglių žalingą vartojimą, arba ten, pozityvios tėvystės įgūdžių programa mažiukam vaikam <...>“. (AV3); „<...> nuo pačios problematikos ir nuo situacijos priklauso ir dar žiūrint kokia šeima <...>“(AV5).* Antroji kategorija, kuri apibūdina tėvystės įgūdžių galimybes tėvams, kurie neturi tėvystės įgūdžių yra organizuojami mokymai įstaigoje, socialinių paslaugų centruose. Tėvai nėra siunčiami pas socialinius partnerius į nevyriausybines organizacijas, tiesiog atvyksta į mokymus ar grupes, kuriuos organizuoja pati įstaiga pagal tėvystės įgūdžių grupių poreikį. Įstaigoje yra organizuojamos **pozityvios tėvystės įgūdžių grupės.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 5 lentelę): *„<...> vyksta įgūdžių pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymo grupė tėvams, kur daugiau yra, apie, nu juos veda socialinė darbuotoja <...>“. (AV1); „<...> kelis kartus į metus, pagal poreikį, organizuoja, veda ir grupes mūsų įstaigoje“ (AV4),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 5 lentelę). Taip pat tyrimo dalyviai išskyrė gana naują ir itin naudingą pagalbą tėvams, kuriems trūksta tėvystės įgūdžių, tai **psichologo konsultacijas ir (ar) vedamus užsiėmimus.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 5 lentelę): *„<...> vedė psichologė ir ten yra daugiau orientuota skirtingus amžiaus tarpsnius. “ (AV1); „<...> yra tokių psichologų, kurie konsultuoja tiktai tėvystės įgūdžiais ir tik priima asmenį į tokias individualias konsultacijas veda <...>“. (AV8); „Šiaip turime įvairius psichoedukacijos mokymus <...>“ (AV6).*

Remiantis tyrimo duomenimis, galima daryti prielaidą, kad tėvystės įgūdžių mokymai taikomi, kaip vienas iš pagrindinių mechanizmų, kuriame tėvai įgyja ne tik teorinių, bet ir praktinių žinių apie tėvystę. Tėvystės įgūdžių ugdymo programos ne visoms šeimoms gali būti taikomos ir tinkamos kaip universali pagalbos priemonė, kadangi ne visi tėvai geba reflektuoti su kitais grupės dalyviais, dalintis asmenine patirtimi, yra tėvų, kuriems priimtinesnis ir labiau veiksmingas problemų sprendimo būdas yra individualios konsultacijos su specialistu. Galima teigti, kad tėvystės įgūdžių ugdymas turi būti lankstus procesas, kuriame turi būti taikomi skirtingi būdai, ieškant veiksmingo būdo, atsižvelgiant į šeimos poreikius, gebėjimą įsitraukti ir motyvaciją, siekiant teigiamo pokyčio šeimos gyvenime.

Siekiant išsiaiškinti, kokias būdais atvejo vadybininkai ugdo tėvystės įgūdžius šeimoje, be tėvystės programų ir mokymų, buvo analizuojami interviu dalyvių pateikti duomenys, kurie atskleidė, kad tėvystės įgūdžiai yra ugdomi remiantis kitų specialistų pagalba ir savarankiško tėvų mokymąsi namų aplinkoje. (žiūrėti 6 pav., prieduose 6 lentelė).

6 pav. Būdai, be tėvystės įgūdžių programų, kuriais ugdomi šie įgūdžiai (sudarė darbo autorė, remdamasi 2026 m. atlikto tyrimo duomenimis)

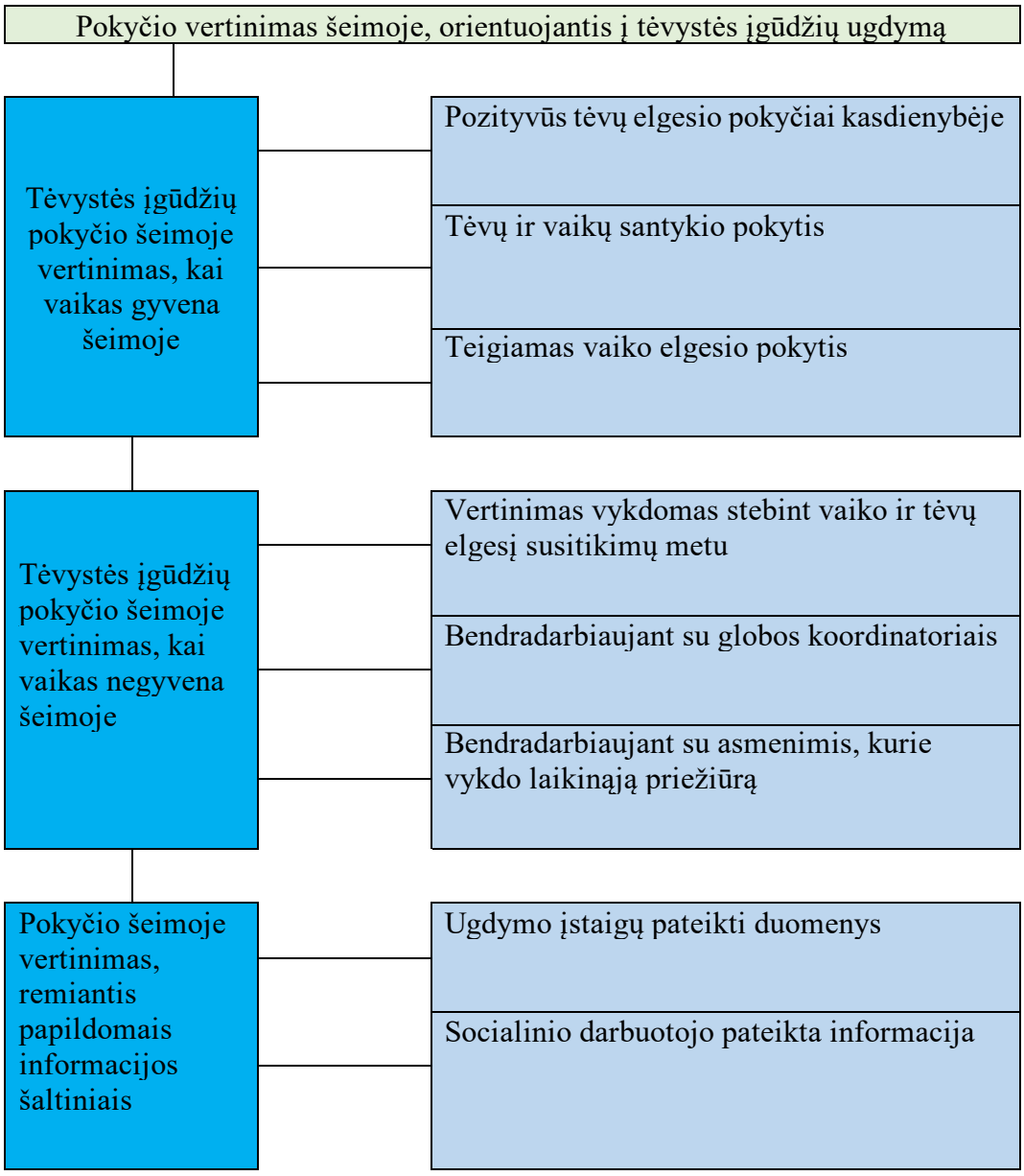
Atliekant interviu, tyrimo dalyvių buvo prašoma pasidalinti, kokiais būdais, be tėvystės įgūdžių ugdymo programų ir mokymų, ugdo tėvystės įgūdžius. Vasiliauskienė ir Kavaliauskienė (2021) teigimu, visiems paslaugų gavėjams nėra tikslo taikyti vieno ar to paties problemų sprendimo metodo, nes kiekvienas paslaugų gavėjas yra unikalus, atsinešantis individualią šeimos situaciją ir problematiką. Šį teiginį patvirtina tyrimo metu išryškėję duomenys, kad tėvams, kuriems nėra priimtinas dalyvavimas tėvystės įgūdžių grupėse ir reflektavimas su kitais tėvais apie problemas tėvystėje, atvejo vadybininkai siūlo **individualų atvejo vadybininko konsultavimą.** Individualių konsultacijų metu tėvai gali spręsti iškilusius sunkumus, klausti atvejo vadybininko patarimų ar įvairių priemonių, kaip bendrauti su vaikais skirtingais amžiaus tarpsniais, apsitarti problematiką. Tai patvirtinančios ištraukos (žr. priede 6 lentelę): *„<...> siūlome individualias konsultacijas pozityvios tėvystės klausimais <...>“. (AV3); „<...> teikia, tarkim, individualias konsultacijas apie pozityvią tėvystę ir ugdymą <...>“. (AV4,* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 6 lentelę). Komandoje, vykdant atvejo vadybos procesą šeimai, kartu su atvejo vadybininku dirba, teikia paslaugas šeimai ir vykdo **individualias konsultacijas socialinis darbuotojas**. Tai patvirtinančios ištraukos (žr. priede 6

lentelę): *„<...> kartu su socialiniu darbuotoju aptarinėti, modeliuoti, tas situacijas ir daugiau taikyti praktikoje.“ (AV1); „<...> socialiniai darbuotojai susitikimo metu su klientais prevenciškai aptaria aktualias temas.“ (AV2); „<...> socialinis darbuotojas atlieka tą šeimos stebėseną, naudodamas, jeigu reikalinga socialinį konsultavimą, pozityvios tėvystės klausimais <...>“ (AV3),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 6 lentelę). Taip pat tėvystės įgūdžius ugdyti padeda **individualios priežiūros darbuotojas**, kuris lankosi šeimos namuose, ugdo tėvų socialinius įgūdžius, padeda atlikti kasdieninius buities darbus, taip pat stebi, kaip tėvai bendrauja su savo vaikais, kaip organizuoja laisvalaikį. Tai patvirtinančios ištraukos (žr. priede 6 lentelę): *„<...> kartais skiriami individualios priežiūros darbuotojo, pagalba šeimoms su mažais vaikais ir kuomet jinai jau tiesiogiai per visus buitinius kasdienius įgūdžius <...>“. (AV2); „ Ir jeigu yra individualios priežiūros darbuotojas <...>“. (AV6) ; „<...> individualios priežiūros darbuotojas, kuris padeda buityje tėvams išmokti su vaiku elgtis, gyventi ir aprūpinti tais būtiniausiais dalykais, baziniais poreikiais <...>“. (AV7)* Analizuojant tyrimo dalyvių pateiktus duomenis, išryškėja, kad tėvystės įgūdžius tėvai ugdo ne tik su specialistų pagalba, tačiau ir papildomai, savarankiškai namų aplinkoje. Autorių Gudžinskienės ir Burvytės (2017) teigimu, tėvystės įgūdžius galima tobulinti ne tik tėvystės įgūdžių ugdymo kursų pagalba, bet ir papildomai skaitant literatūrą tėvystės įgūdžių klausimais. Atlikto tyrimo duomenimis atvejo vadybininkas ar kitas specialistas, dalinasi įvairiomis **knygomis ir lankstinukais,** kurie yra naudingi tėvams, kurie stokoja tėvystės įgūdžių. Tai patvirtinančios ištraukos (žr. priede 6 lentelę): *„Nešame lankstinukus <...>“ (AV1); „<...> nusiunčiame, ten knygų, duodam lankstinukus, kad jie pasiskaitytų <...> “ (AV5); „<...> duodam lankstinukus, atvejo vadybos pradžioje nusiunčiame daug kontaktų, kurie teikia paslaugas N mieste, kur gali gauto socialinę pagalbą.“ (AV7); „<...> kažkokią literatūrą kartu skaito, nagrinėja nu ir paskui aptaria <...>“. (AV10)* Taip pat, kai šeimai yra pradedamas atvejo vadybos procesas, atvejo vadybininkas nuolat informacinių technologijų pagalba siunčia ir **dalinasi įvairia gauta informacija** iš socialinių partnerių, kad tėvai, esant poreikiui, turėtų informacijos, kur kreiptis ir kokios pagalbos gali sulaukti. Tai patvirtinančios ištraukos (žr. priede 6 lentelę): *„<...> suduodami kontaktai, vat ir esant poreikiui šeima gali kreiptis <...>“. (AV3); „<...> duodam jiems kontaktus, kur gali lankyti, kur gali pasiieškoti informacijos.“ (AV5); „<...> nusiunčiame daug kontaktų, kurie teikia paslaugas N mieste, kur gali gauti socialinę pagalbą <...>“. (AV7); „Elektroniniu paštu yra siunčiama informacija, kuri būtų pasiekiama ir vienoje vietoje informacija <...> tai būna atvejų, kuomet labai konkrečiai ir kontaktus perduodame <...>“ (AV9).*

Analizuojant gautus duomenis, galima daryti prielaidą, kad tiesioginis kontaktas su specialistu, individualių konsultacijų metu, padeda ne tik reflektuoti, spręsti sunkumus

tėvystėje, modeliuojant skirtingas situacijas, tačiau ir individualiai spręsti iškilusius sunkumus tėvystėje. Savarankiškas namų mokymasis, nėra tinkamas visiems tėvams, kadangi ne visi turi gebėjimą kritiškai vertinti informaciją, ją įsisavinti ir taikyti praktikoje su savo vaikais. Todėl siekiant ilgalaikių tėvystės įgūdžių pokyčių veiksmingiausia visų pirma individualios konsultacijos su specialistais, o savarankiškas mokymasis namuose tampa tik pagalbine priemone tėvams, kurie turi motyvacijos ir siekia įgytų žinių stiprinimo.

Siekiant išanalizuoti, kaip atvejo vadybininkai atlieka pokyčio vertinimą šeimoje, sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymo sritį, buvo analizuojami kokybinio interviu duomenys, kurie atskleidė, kad pokytis šeimoje ir pasikeitę tėvystės įgūdžiai vertinami pagal individualią šeimos situaciją, priklausomai nuo to, ar vaikas gyvena kartu su savo šeima, ar yra laikinoje priežiūroje pas kitus asmenis, ar apskritai, globos centre. Pokyčio vertinimas išimtiniais atvejais yra apsunkintas, todėl reikalinga pokytį vertinti įvairiais būdais ir priemonėmis. (žiūrėti 7 pav., prieduose 7 lentelė).

7 pav. Pokyčio vertinimas šeimoje, orientuojantis į tėvystės įgūdžių ugdymą (sudarė darbo autorė, remdamasi 2026 m. atlikto tyrimo duomenimis)

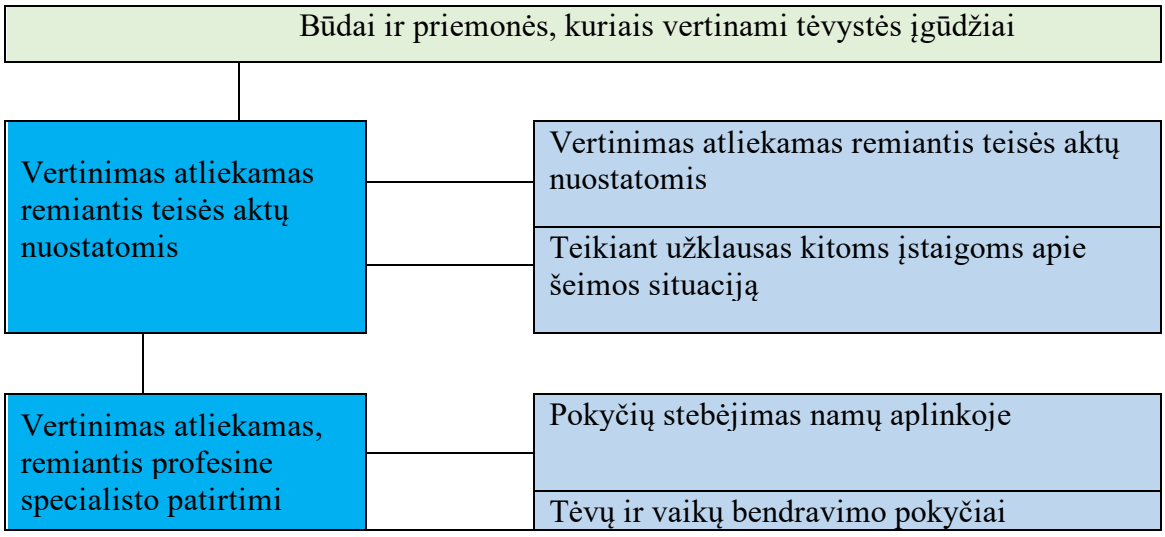
Interviu metu tiriamųjų buvo prašoma atskleisti, kaip yra atliekamas pokyčio vertinimas šeimoje, kuriai trūksta tėvystės įgūdžių. Tyrimo duomenys parodė, kad pokyčio šeimoje vertinimas, sprendžiant tėvystės įgūdžių, atliekamas remiantis keliais aspektais. Visų pirma **atsiranda pozityvus tėvų elgesys kasdienybėje.** Pastebima, kad šeimoje atsiranda bendrų veiklų kartu, atsiranda taisyklės ar tradicijos namuose, šeima pradeda bendrauti ir kalbėtis vienas su kitu. Tai patvirtina šie teiginiai (žr. priede 7 lentelę): *„<...> šeima, kurie visiškai nesusiję su tuo kartu vakarieniauti, kuria stalo jau pasakoja, kad jau sėdėjo, ar tu kalbėjosi.“(AV1)***,** *„<...> jie išmoko, bendrauti, kalbėtis abudu <...>“ (AV5), „<...> atsiranda taisyklės bendros šeimos, kurios yra priimtinos ne tik tėvams, bet ir vaikams <...>“ (AV9).* Tyrimas atskleidė, kad pokytį šeimoje rodo **pasikeitę tėvų ir vaikų tarpusavio santykiai.** Analizuojama gauta informacija iš vaiko, išklausoma jo nuomonė, apie tam tikrus įvykius šeimoje ar tėvų reagavimą įvairiose situacijose, taip pat stebima apsilankymų metu, kaip vyksta bendravimas šeimoje ir dažnu atveju, stebimas pokytis. Tai pažymi šie teiginiai (žr. priede 7 lentelę): *„<...> bendravime su vaikais, kaip jie atsiliepia apie tam tikrus įvykius, tėvų reakcijas šeimoje <...>“ (AV1), „<...> jaučiasi ant šeimos emocinės visos atmosferos, kaip, kaip bendrauja ar šiltai ar dar ne šiltai bendravimas vyksta pakeltu tonu <...>“. (AV2) „<...> tu lankaisi ir matai, kad tas pokytis tikrai yra: tėvų tarpusavio santykiai yra, sakykim, pagerėjo <...>“ (AV5), „Jeigu buvo tarpusavio santykio problema, ryšio problema, tai aišku matai, kad ryšys pasikeitęs <...>“ (AV6).* Tyrimas atskleidė, kad jeigu šeimoje vyksta pokytis, **atsiranda teigiamas vaiko elgesys.** Jeigu anksčiau buvo atžymima, kad vaikas nelanko ugdymo įstaigos, nesimoko, ar buvo linkęs į savižalą, tai pokytį išryškina šių problemų sumažėjimas arba apskritai nebuvimas. Tai pažymi šie teiginiai (žr. priede skaičius 7): *„<...> dirbi su šeima, tai tu matai, vaiko elgesy pokyčius, ugdymo įstaigos atsiliepimai jau <...> “(AV3) „<...> vaikas nelankė mokyklos, pagerėjo vaiko lankomumas <...> tėvai bendradarbiauna su mokykla.<...>“ (AV5), „<...> sprendžiasi, yra pokyčiai, vaikas nesižaloja, nebuvo kažkokių pranešimų, apie pakartotinus suicido atvejus <...> “ (AV6), „<...> ir iš vaiko emocinės būsenos įmanoma atskirti <...>“ (AV7), „<...> matosi ant vaikų, o jie jeigu yra viešumoje, ir kažkokiu elgesiu į save atkreipia dėmesį tai vat atsispindi, dažnu atveju, koks santykis yra į juos <...>“ (AV10).* Tyrimo metu, surinkti duomenys, padėjo susipažinti, kaip atliekamas tėvystės įgūdžių pokyčio šeimoje vertinimas, kai vaikas negyvena šeimoje. Šis pokyčio vertinimas yra komplikuotas, kadangi vaikas nėra matomas visoje šeimos dinamikoje ir kasdieninėje rutinoje. Autorės

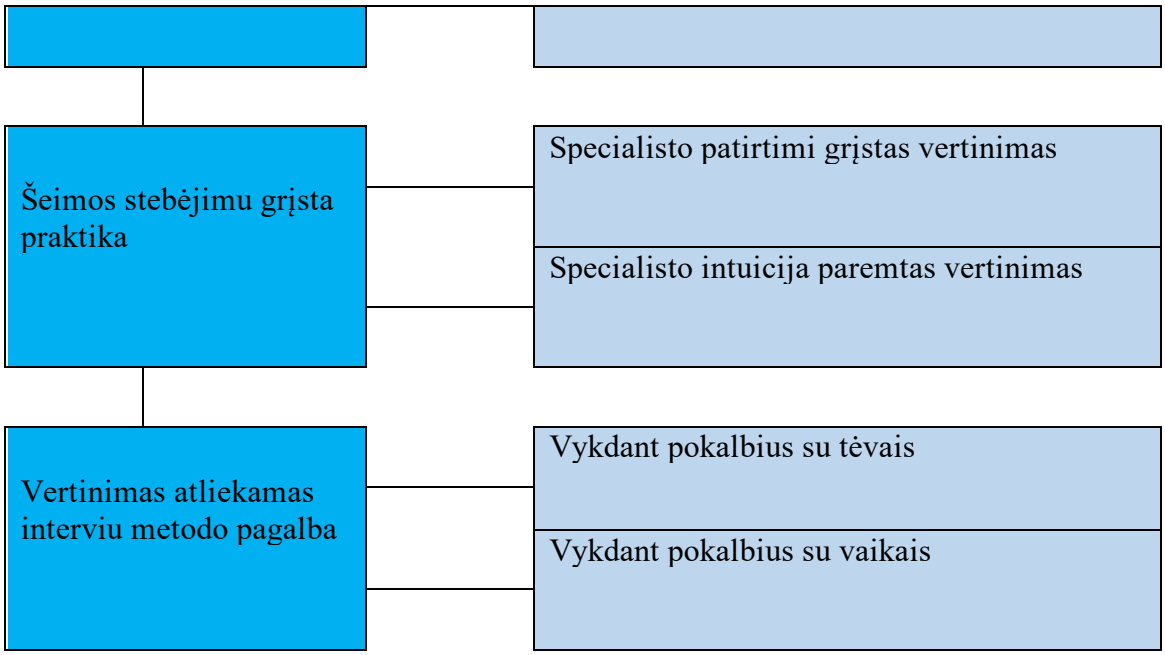
Kairienės (2012) nuomone, svarbus nepažeisti vaiko teisės į šeimos ryšius, kuriuos svarbu įgyvendinti vaiko ir tėvų atskyrimo atveju, kai taikomos alternatyvios globos priemonės. Remiantis autorės nuomone ir tyrimo metu gautais rezultatais, vertinamas atliekamas **stebint vaiko ir tėvų elgesį susitikimų metu**. Tai pažymi šie teiginiai (žr. priede 7 lentelę): *„<...> šalia stebi vaiką, vaiko elgesį susitikimų metu, tėvų elgesį kaip jie bendrauja ir kaip yra motyvuoti lankyti, susitikti su vaiku <...>." (AV3), „<...> šalia stebi vaiką, vaiko elgesį susitikimų metu, tėvų elgesį kaip jie bendrauja ir kaip yra motyvuoti lankyti, susitikti su vaiku ir kaip yra pasiruošę toliau vaiko susigrąžinimui." (AV4).* Kitu atveju, kai vaikas negyvena šeimoje ir yra apgyvendintas globos centre, tokiu atveju vertinimas atliekamas **bendradarbiaujant su globos koordinatoriais.** Tai patvirtinantys tyrimo dalyvių teiginiai: (žr. priede 7 lentelę): *„<...> mes bendradarbiaujame su globos koordinatore ir tada kalbamės <...> pavyzdžiui eina pozityvios tėvystės pas mus, mes sakom, kad vaikas yra globoje ar ten saugioje aplinkoje ir prašom globos koordinatorei, kuri stebi susitikimus kaip sekasi taikyti įgytas žinias." (AV5); „<...> vaiko globa, su globos koordinatoriais taip pat bendradarbiaujame ir bendraujam dalinamės tais pastebėjimais, vyksta ar nevyksta pokyčiai toje šeimoje <...>". (AV10)* Kitu atveju pokytis šeimoje taip pat vertinimas, kai šeimai yra **vykdoma laikinoji priežiūra**, bet vaikas, taip pat negyvena kartu su šeima. Vaikas yra apgyvendintas į saugią, artimą vaikui aplinką, kuri užtikrina ir atliepia jo poreikius ir teisėtus interesus. (žr. priede 7 lentelę): *„Jeigu laikina priežiūra, tai bendradarbiaujam su atsakingu asmeniu, kaip vyksta tėvų bendravimas su vaiku, kiek tėvai įsitraukę į vaikų gyvenimą, kiek prisideda ir materialiai, kiek rūpinasi vaiko sveikata, nes tėvų pareigos niekur nenunyksta <...>". (AV6), „<...> kada vaikas paimtas iš šeimos ir jisai gyvena pas savo senelius, brolius ar seses, kada nėra tos globos įstaigos ir kur nėra kažkokių tokių konkrečių vaiko ir tėvų stebėjimo, tai tada labai sudėtinga įvertinti." (AV8)* Tyrimo metu išryškėjo, kad pokytis šeimoje, sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą vertinamas kompleksiškai, analizuojant ne tik pokytį šeimoje, ar bendravime su vaiku, nepaisant to, ar vaikas gyvena šeimoje, ar globos centruose, ar šeimai taikoma vaiko laikinoji priežiūra, bet ir remiantis **ugdymo įstaigų pateikta informacija.** Tai įrodo šie teiginiai (žr. priede 7 lentelę): *„<...> ugdymo įstaigos atsiliepimai jau būna kitokie, teigiami, aš turiu galvoj <...>". (AV3), „<...> iš mokyklos geri atsiliepimai <...>". (AV5), „<...> lygiai tie patys atsiliepimai iš mokyklos gali keistis <...>". (AV7). Šios interviu ištraukos parodo, kad ugdymo įstaigos pastebi ir fiksuoja pokytį šeimoje.* Šeimos pokytis taip pat vertinamas ir socialinio darbuotojo pagalba. Anot Vasiliauskaitės ir Kavaliauskienės (2021), atvejo vadybininkas kartu su socialiniu darbuotoju, turi galimybę bendrauti su vaikais ir šeima, konsultuoti ir bendradarbiauti, siekiant į galinti ir motyvuoti. Taip pat socialinis darbuotojas įsitraukęs į pagalbos šeimai organizavimą, vertina pokytį tiek namų,

kasdieninėje aplinkoje, tiek bendradarbiauja su globos centrais ir stebi tėvus susitikimų metu. Tai įrodo šie teiginiai (žr. priede 7 lentelę): *„<...> neplanuotai socialinis darbuotojas apsilanko šeimoje, kai šeima nesitiki <...> tai tiesiog toje aplinkoje stebim <...>“. (AV3), „<...> su socialiniu darbuotoju visą laiką bendradarbiaujame ir <...> visą laiką žinau, kas vyksta ir kaip vyksta, ir koks bendradarbiavimas <...>“. (AV6), „<...> ką socialinis darbuotojas pastebi <...>“. (AV7)*

Apibendrinant, galima teigti, kad vertinant šeimos pokytį, sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą, atvejo vadybininkai susiduria su nemažai iššūkių, kadangi šeimų situacijos yra individualios, sudėtinga įvertinti tėvystės įgūdžių pokytį šeimoje, kai vaikas gyvena globos centre arba pas laikinus globėjus, todėl vertinimas atliekamas kompleksiškai, nuo pasikeitusio vaiko elgesio ar emocijų iki atsiliepimų iš specialistų ir įvairių įstaigų, tokiam vertinimui gali trūkti objektyvaus situacijos vertinimo, kadangi atsiranda didelė atsakomybė specialistui stebėjimo būdu vertinti realius tėvų pokyčius. Be to, galima teigti, kad tokiomis aplinkybėmis sunku nustatyti realius tėvų pokyčius, kadangi tėvai gali demonstruoti teigimą elgesį, siekdami, kad atvejo vadyba būtų baigta ir vaikas būtų sugrąžintas į šeimą, tačiau pasiekus tikslą, netinkamo elgesio nekeisti ir vėl vadovautis netinkamais tėvystės įpročiais. Todėl svarbu, specialistų vertinime stiprinti institucinį bendradarbiavimą ir grąžinus vaiką į šeimą, vykdyti šeimos stebėseną ir bendradarbiavimą su vaiką supančia aplinka.

Tyrimo metu, buvo siekta išsiaiškinti kokius būdus ir priemones taiko atvejo vadybininkai, siekdami įvertinti tėvų tėvystės įgūdžius šeimoje (žiūrėti 8 pav., prieduose 8 lentelė). Pastebima, kad vertinimas atliekamas analizuojant įvairias sritis, taikant įvairius skirtingus metodus, taip pat remiantis profesine specialisto patirtimi, priklausomai nuo individualios šeimos situacijos.

8 pav. Būdai ir priemonės, kuriais vertinami tėvystės įgūdžiai (sudarė darbo autorė, remdamasi 2026 m. atlikto tyrimo duomenimis).

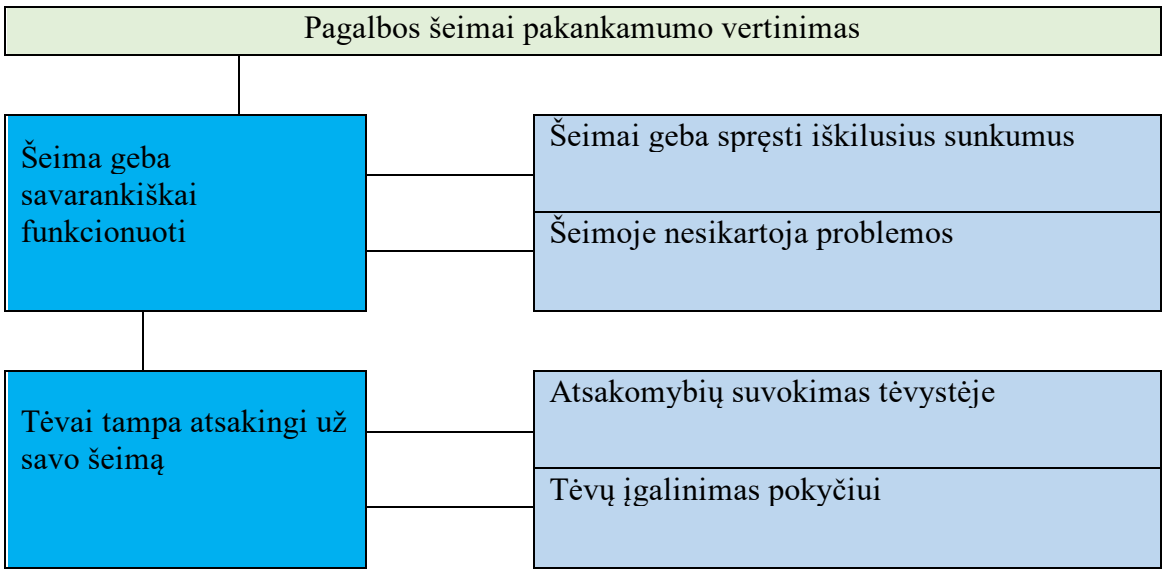
Analizuojant tyrimo dalyvių pateiktus duomenis „Būdai ir priemonės, kuriais vertinami tėvystės įgūdžiai“ išskiriamos keturios kategorijos. Autorius McLaughlin-Davis (2018) teigimu, vertinimas yra tęstinis procesas, kurio metu analizuojami ir renkami duomenys ir informacija dėl galimai atsiradusių socialinių priežasčių nepatenkinimo. Tyrimo metu surinkti duomenys atskleidžia, kad vertinimas atliekamas kompleksiškai. Pirmoji kategorija „Vertinimas atliekamas teisės aktų nustatyta tvarka“ identifikuoja procesinę eigą, kurią vykdo atvejo vadybininkai šeimoms, kurioms taikoma atvejo vadyba. Tėvystės įgūdžiai įvertinami remiantis **pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio vertinimo klausimyno formoje** įtvirtintais tėvystės įgūdžių kriterijais. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 8 lentelę): *„<...> ministerijos pateikta forma, kuri apibrėžia tėvystės įgūdžius <...>“ (AV3); „<...> turim tą poreikių vertinimą, vis tiek pagal tą poreikių vertinimą, mes suvertiname ir žiūrime kokie kriterijai yra“ (AV5),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 8 lentelę). Antra subkategorija, kuri išryškėjo analizuojant tyrimo metu gautus duomenis yra, kad atvejo vadybininkai **teikia užklausas kitoms įstaigoms apie šeimos situaciją.** Przeperski ir kiti autoriai (2022) teigia, kad siekiant padėti užtikrinti vaiko gerovę šeimoje, svarbus bendradarbiavimas tarp skirtingų institucijų ir įstaigų atstovų. Tyrimo metu surinktus duomenis patvirtinančios tyrimo dalyvių ištraukos (žr. priede 8 lentelę): *„Daug ką padeda užklausos, kurias mes teikiame <...>“. (AV4); „<...> siunčiam užklausimą į vaiko gydymo įstaigą būtinai, žiūrim ką gydymo įstaiga atrašo, nes jie irgi daug informacijos suteikia <...>“. (AV8); „<...> teikiant užklausą kitai organizacijai, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigai <...>“. (AV9)* Antroji kategorija „Vertinimas atliekamas remiantis specialisto profesine patirtimi“ atskleidžia, kuo remiantis yra vertinami

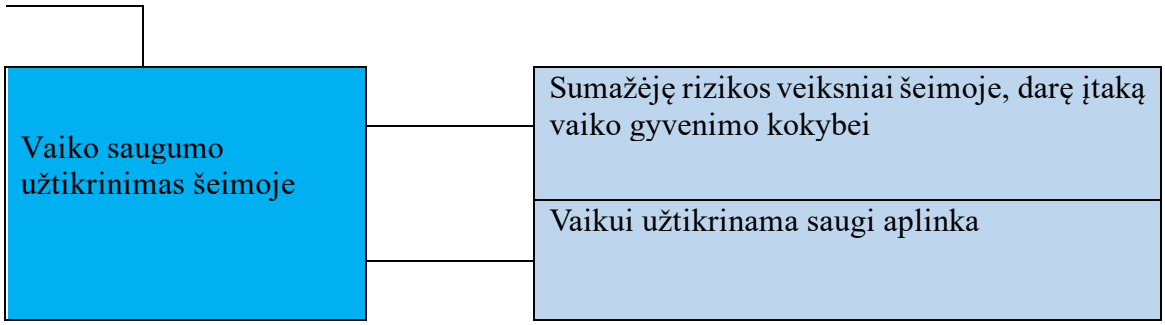
tėvystės įgūdžiai šeimoje turi dvi subkategorijas. Pirmoji subkategorija yra **specialisto patirtimi** grįstas vertinimas. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 8 lentelę): *„Tėvystės įgūdžius vertiname iš tos profesinės patirties labiausiai, gal iš praktikos <...>“. (AV3); „<...> aš patirtimi savo, dažniausiai, tai man darbe padeda įgytos kompetencijos, tu ateini darbo stažas nemažas, ateini ir matai <...>“ (AV5),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 8 lentelę). Kadangi tėvystės įgūdžius specialistai geba vertinti ne tik iš praktinės patirties, tačiau neretai tėvystės įgūdžius specialistai remdamiesi savo **asmenine intuicija.** Tai patvirtinančios ištraukos (žr. priede 8 lentelę): *„Žmogiškasis faktorius <...> socialinio darbuotojo nuojauta yra didelis dalykas. Ko mes kartais negalime gal net paaiškinti normaliai žodžiais, bet turim tą jausmą neva tu matai ir jauti tai tai daug dalykų tu pastebi <...>“. (AV1); „Tai jaučiasi ant šeimos emocinės visos atmosferos <...>“ (AV2),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 8 lentelę). Kadangi šiuos vertinimo metodus ne visada gali pagrįsti realiais duomenimis šeimoje, todėl atliekant tėvystės įgūdžių vertinimą šeimoje, taip pat vykdoma šeimos stebėsena. Šeimos stebėsenos vykdymo metu atvejo vadybininkai ar kiti specialistai, kurie lankosi šeimoje, **stebi kaip tėvai bendrauja su savo vaikais**. Tai patvirtinančios ištraukos (žr. priede 8 lentelę): *„Tokio kaip vertinimu, instrumento vieno nėra. Tai yra viskas, tik stebėsenos būdu.“ (AV2); „<...> stebime ir emocinį ryšį su vaiku, tėvų su vaikais <...> socialinis darbuotojas <...> stebi ir kokia yra jo reakcija, koks yra ryšys su tėvais <...>“ (AV3),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 8 lentelę). Taip pat tėvystės įgūdžių vertinimas atliekamas naudojant stebėjimo metodą ir analizuojant **pokyčius namų aplinkoje.** Tačiau stebėjimą atlieka, ne tik specialistui būnant namų aplinkoje, tačiau namų aplinką stebint įvairiose internetinėse programėlėse, tokiose, kaip „tiktok“, kuriose tėvai rodo savo kasdienybę ar laisvalaikį su vaiku, kuri ne visais atvejais atitinka realų šeimos gyvenimą. Tai patvirtinančios ištraukos (žr. priede 8 lentelę): *„<...> tai tiesiog toje aplinkoje stebim, ar nesikeičia tas elgesys, ar yra normalus, prisitaikantis, tai įprasta, nevaizduoja nerealybė, ne taip kaip yra prieš specialistus, ar tiesiog elgiamasi natūraliai.“ (AV3); „<...> „influenceriais“, kurie filmuoja įvairiausius „tiktokus“ ir kartu su socialine darbuotoja, juos irgi žiūrime, stebime, ir tai ką matome juose, dažnai matome, kad neatsispindi realybėje <...>“ (AV8),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 8 lentelę). Analizuojant atvejo vadybininkų, kurie dalyvavo tyrime, pateiktais duomenimis, galima teigti, kad tėvystės įgūdžių vertinimas atliekamas naudojant interviu metodą. Atvejo vadybininkai bendrauja su tėvais, uždavinėja jiems klausimus susijusius su tėvystės įgūdžiais, taip pat projektuoja įvairias situacijas, kurios leistų įvertinti ar identifikuoti turimus ar trūkstamus tėvystės įgūdžius šeimoje. Tai patvirtinančios ištraukos (žr. priede 8 lentelę): *„<...> vertiname pagal klientų pasisakymus ir pokalbio metu kaip jei, kaip jie patys išsako kokius būdus taiko ir ar yra sunkumų ar nėra <...>“. (AV2); „<...> būna klientai pasakoja „oj pas mane glaudus*

ryšys su vaiku..“ o paaiškėja, kad nėra jokio ryšio.“ (AV3); „Bet nu per tam tikrus aspektus, tu tiesiog klausaisi, ką žmonės kalba, kuo dalinasi, nu ir supranti, tą tada gali įžvelgti.“ (AV10) Taip pat atliekant tėvystės įgūdžių vertinimą šeimoje svarbu atsižvelgti ir **išklausyti vaikų nuomonę**, kaip jie jaučiasi gyvendami šeimoje, kaip tėvai vykdo savo pareigas ir ar užtikrina sąlygas vaikui augti ir vystytis saugiai šeimoje. Šią nuomonę taip pat išskiria autorius McCafferty (2017) nuomone, vaiko nuomonė turi būti išklausoma ir turėti įtakos sprendimams, kurie yra priimami dėl vaiko gerovės. Autoriaus nuomonę patvirtina tyrimo metu gauta informacija, kadangi atliekant tėvystės įgūdžių vertinimą šeimoje, atvejo vadybininkai bendrauja su vaiku ir fiksuoja gautą informaciją. Teiginį patvirtinančios tyrimo ištraukos (žr. priede 8 lentelę): *„<...> taip pat vertinam ir pabendravę su vaikais <...>“. (AV2); „Kalbam su vaikais <...> bandom, užduodam klausimus, suprasti ar kažkas pasikeitė ar ne.“ (AV7); „<...> bendraujame su vaiku, socialinis darbuotojas toliau aišku nuolat bendrauja <...> koks yra ryšys su tėvais <...>“. (AV3)*

Išanalizavus tyrimo dalyvių pateiktus duomenis, galima teigti, kad atvejo vadybininkai vertindami tėvų tėvystės įgūdžius šeimoje naudoja įvairius būdus ir priemones, siekdami identifikuoti ar tėvai įgiję ir stengiasi taikyti pozityvios tėvystės įgūdžius šeimoje. Vertindami tėvystės įgūdžius stebi tėvus šeimos aplinkoje, vykdo pokalbius su vaikais, taip pat kreipiasi informacijos į ugdymo ir sveikatos įstaigas. Remiantis tyrimo dalyvių duomenimis, galima teigti, kad specialistas atlikdamas vertinimą, negali pasitikėti vienu metodu ar būdu, siekiant įvertinti tėvystės įgūdžius šeimoje, tačiau specialisto patirtis, interpretacija matomo šeimos vaizdo ir gebėjimas analizuoti pateiktą informaciją daro įtaką galutiniam vertinimui.

Tyrimo metu, atvejo vadybininkai atskleidė, kaip vertina, kad pagalba šeimai yra pakankama (žiūrėti 9 pav., prieduose 9 lentelė). Pastebima, kad vertinimas atliekamas vertinant įvairias sritis, kurios apima ne tik savarankišką šeimos funkcionavimą kasdienybėje, tačiau tėvai prisiima atsakomybę už savo vaiką ir jo gerovę.

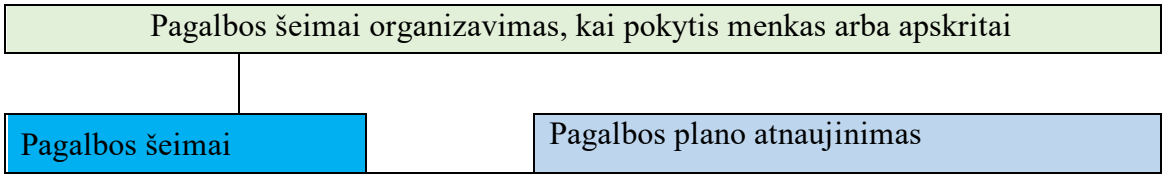
9 pav. Pagalbos šeimai pakankamumo vertinimas (sudarė darbo autorė, remdamasi 2026 m. atlikto tyrimo duomenimis).

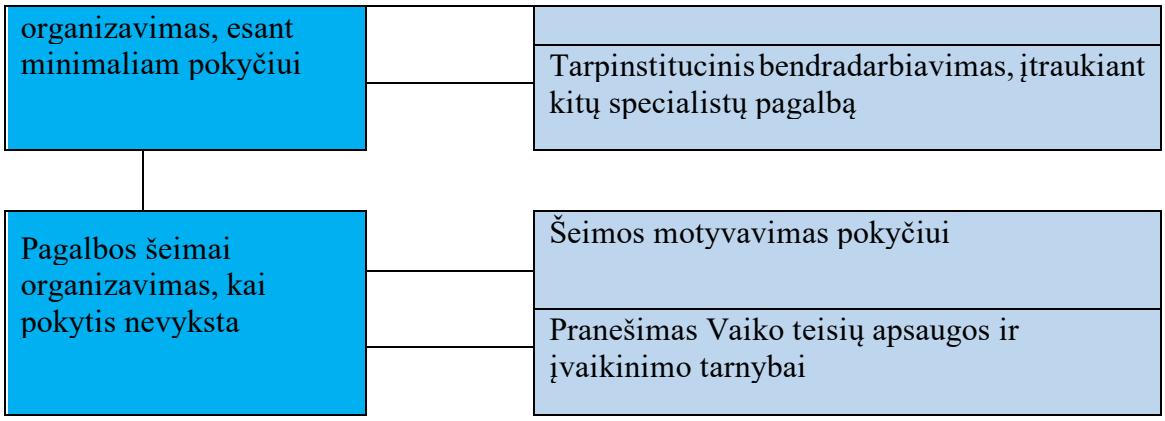
Analizuojant tyrimo dalyvių duomenis „Pagalbos šeimai pakankamumo vertinimas“ išskiriamos trys kategorijos. Remiantis Tamutienės (2020) nuomone, kai yra vertinamas pagalbos plano efektyvumas analizuojami keletas veiksnių: šeimos motyvacija, šeimoje rodomų iniciatyvų galimybės, taip pat kiek buvo vykdomi pagalbos plano įsipareigojimai bei ar dominavo bendradarbiavimas su specialistais. Atliktame tyrime išryškėjo ir kitokie vertinimo aspektai. Informantai išskyrė, kad vienas svarbiausių momentų, kad **šeima pati geba spręsti iškilusius sunkumus** kasdienybėje be socialinio darbuotojo ar atvejo vadybininko pagalbos. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 9 lentelę): *„<...> kai plaukia rezultatai iš pačios šeimos, tada jau matome, kad šeimą reikia paleisti, kad šeima geba savarankiškai rūpintis <...>“. (AV2); „ <...> jau pati savarankiškai sugeba ištikus krizei spręsti tas problemas“ (AV3),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 9 lentelę). Tyrimo dalyviai taip pat išskyrė, kad pabrėžti, kad pagalbos pakankamumą užtikrina faktorius, kad **šeimoje nesikartoja problemos.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 9 lentelę): „ <...> šeima savarankiškai identifikuoja problemas, randam joms sprendimus <...>“. (AV4); „ <...> kažkaip savarankiškai išsisprendžia tas problemas šeimos <...>“ (AV7), (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 9 lentelę). Pagalbos pakankamumą šeimoje taip pat pabrėžia kategorija „Tėvai tampa atsakingi už savo šeimą“. Tyrimo dalyviai pateikė duomenų, kad svarbus aspektas **tėvų atsakomybių suvokimas tėvystėje**. Tėvai pradeda identifikuoti vaikų poreikius, prisiima atsakomybę už vaikų auklėjimą ir patys ieško būdų, kaip būti gerais tėvais. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 9 lentelę): *„ <...> patys tėvai įvardija tuos ir vaikų poreikius ir savo atsakomybės suvokimą už vaikų auklėjimą <...>“. (AV3); „ <...> esu linkusi pervesti atsakomybę tėvams, jeigu jie nemato tikslo, nenori, tai ne aš turiu šią atsakomybę prisiimti <...>“. (AV6); „ <...> kiekviena šeima yra pati atsakinga už savo šeimos gerovę <...>“ (AV8),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 9 lentelę). Analizuojant tyrimo duomenis, pastebima, kad tėvai tampa **motyvuoti ir įgalinami teigiamam pokyčiui.** Tai patvirtinančios tyrimo ištraukos (žr. priede 9 lentelę): *„ <...> įgalini, kad tu privalai ateiti, tai yra jūsų šeimos naudai, tai yra jūsų gėriui <...>“. (AV2); „<...> tėvai yra atsakingi už visa tai, už vaiką, už vaiko gerovę ir tai yra vaiko teisių pažeidimas, jeigu jie*

to nedaro <...>“ (AV3), (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 9 lentelę). Remiantis tyrimo dalyvių duomenis kategorijai „Vaiko gerovės užtikrinimas“ išskiriamos dvi kategorijos, kurios padeda atskleisti pagalbos šeimai pakankamumo vertinimą. Atvejo vadybininkai pastebi, kad svarbus aspektas, kuris rodo, kad šeima geba savarankiškai funkcionuoti yra **sumažėję rizikos veiksniai šeimoje, darę įtaką vaiko gyvenimo kokybei.** Tai patvirtinančios tyrimo ištraukos (žr. priede 9 lentelę): *„<...> nu tai kai išnyksta tėvų ai šeimoje, tai tie rizikos veiksniai, jeigu apie tėvystės įgūdžius tai ką ir įvardinau kokie pokyčiai <...>“. (AV3); „<...> įvertiname kokio lygio yra tie rizikos veiksniai, nu kiekvienoj srity <...>“ (AV10),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 9 lentelę). Taip pat išskiriama antroji subkategorija, kad **vaikui užtikrinama saugi aplinka** šeimoje. Saugios aplinkos svarbą patvirtina autorė Greenberg (2023) teigimu, siekiant ugdyti vaiko teigiamus ir emocinius įgūdžius, reikalingas saugios bei palankios aplinkos užtikrinimas. Tai įrodantys, tyrimo metu pateikti teiginiai (žr. priede 9 lentelę): *„<...> užtikrina saugią aplinką <...>“. (AV3); „<...> kai jie gali užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus, kai namuose gera, saugu <...>“; (AV5); „<...> atsižvelgiant į poreikių vertinimą, tarkim, jeigu matom, kad šeimoje viskas gerai <...>“. (AV7)*

Galima teigti, kad vertinant teikiamos pagalbos šeimai pakankamumą svarbu apžvelgti ir įvertinti įvairius aspektus, kurie leidžia daryti išvadą, kad šeima yra pajėgi savarankiškai funkcionuoti, geba spręsti iškilusius sunkumus ir gali užtikrinti vaikui saugią aplinką šeimoje. Pati šeima be intervencijos ir priežiūros gali spręsti sunkumus tėvystėje ir prisiimti atsakomybę už vaikų auklėjimą, taikydama visuomenėje patvirtintus metodus ir būdus. Todėl galime daryti prielaidą, kad pagalbos pakankamumas yra matuojamas ne pagal suteiktų paslaugų kiekį šeimai, bet tvarius pokyčius šeimoje ir gebėjimą spręsti problemas be specialisto įsikišimo, svarbu pažymėti, kad pakankamumo vertinimas turi būti atliktas kritiškai įvertinus pokyčius šeimoje ir pamatavus ar pokyčiai nebus trumpalaikiai ar daliniai ir nebus šeimoje atkryčio ir problemų pasikartojimo.

Tyrimo metu atvejo vadybininkai atskleidė, kaip organizuoja pagalbą šeimai, kai pokytis yra labai menkas arba apskritai nevyksta. (žiūrėti 10 pav., prieduose 10 lentelė). Pastebima, kad kai vyksta net minimalus pokytis, atvejo vadybininkai gali pasitelkę kitokių priemonių ar metodų, bandyti įgalinti šeimą pagalbai, tačiau, kai pokytis nevyksta, neretai atvejo vadybininkai turi imtis kraštutinių priemonių, siekiant apsaugoti vaikus, nuo galimų pavojų šeimoje.

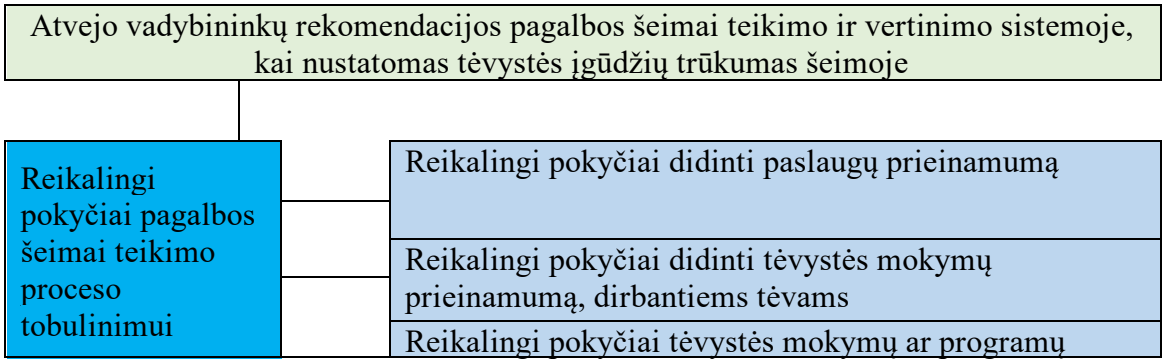
10 pav. Pagalbos šeimai organizavimas, kai pokytis menkas arba apskritai nevyksta (sudarė darbo autorė, remdamasi 2026 m. atlikto tyrimo duomenimis).

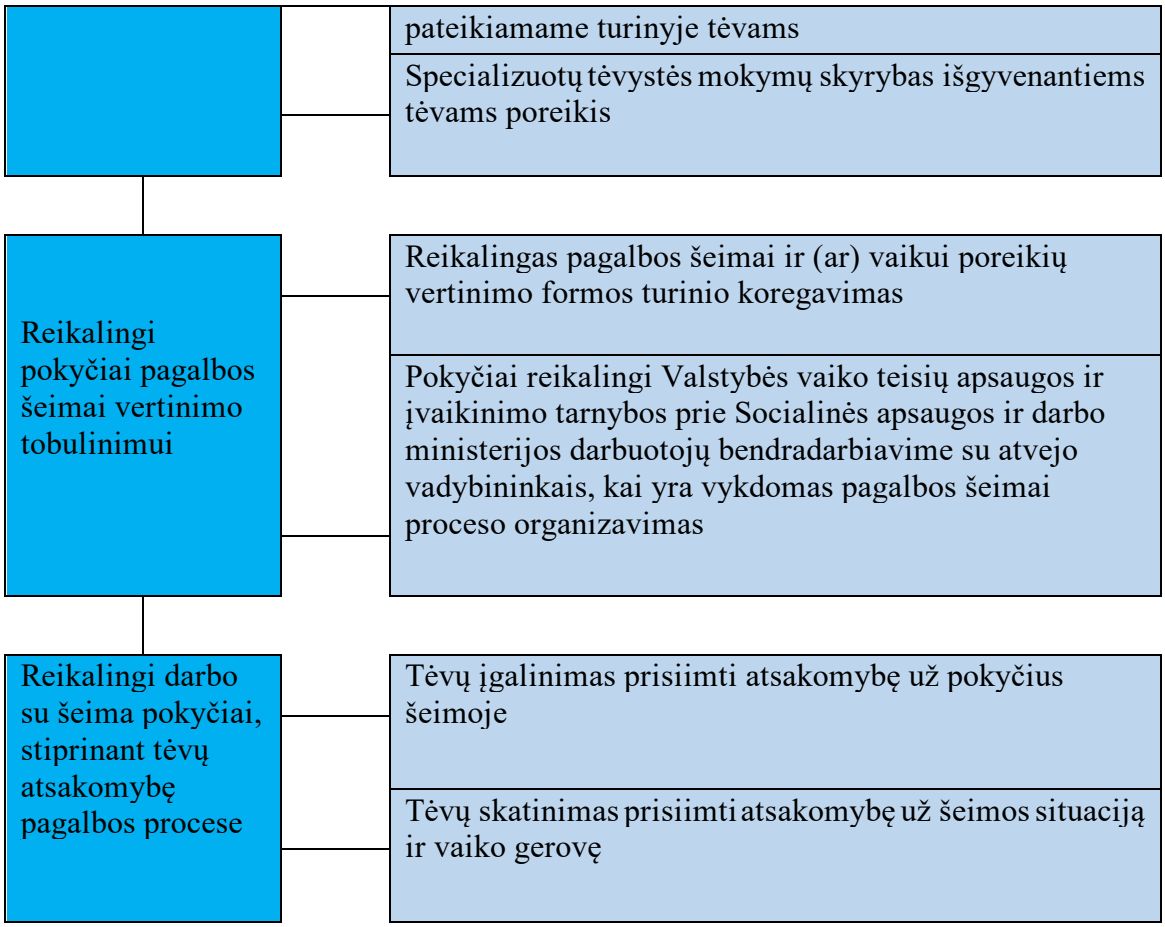
Pirmojoje kategorijoje, „Pagalbos šeimai organizavimas esant minimaliam pokyčiui“, remiantis tyrimo dalyvių pateiktais duomenimis, išskirtos dvi subkategorijos. Kai šeimai taikoma atvejo vadyba, tačiau pokytis labai minimalus, greičiausiai, nesuveikia nustatytos pagalbos priemonės pagalbos šeimai plane, todėl **vyksta pagalbos plano atnaujinimas.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 10 lentelę): *„<...> ar uždaviniai yra iškelti netinkamai <...>“. (AV5); „<...> arba netinka ta pagalba, kurią mes siūlom, tai tada bandom nukreipinėti kitur <...>“. (AV8); „<...> galbūt kažkokiose priemonėse reikia kažką keisti <...>“. (AV10)* Tobulinant ar keičiant pagalbos planą, neretai tenka pasitelkti **tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir įtraukti kitų specialistų pagalbą.** Tai patvirtinančios ištraukos (žr. priede 10 lentelę): *„<...> siūlome ir kitų specialistų pagalbą <...> nėra išnaudota tam tikras paslaugų pagalbos paketas, kaip sakau, tai psichologo konsultacijos, ar ryšio atstatymo su vaiku irgi yra konsultacijos <...>“. (AV3); „<...> vis tiek dirbam lankosi socialinis darbuotojas <...>“. (AV5); „<...> tas darbas bendradarbiaujant su kitais specialistais, bandant per mokyklą, gal kartais, kad mokytojai pasikalbėtų; bandom per vaiko teisių specialistus, nes kartais suveikia jie stipriau <...>“. (AV7)* Galima teigti, kad atvejo vadybininkai deda visas pastangas, kad tik šeimoje vyktų pokytis, ieško skirtingų būdų, atnaujina pagalbos planus, laviruoja, kad pagalbos plano laikytųsi tėvai ir jis jiems būtų naudingas.

Tyrimas atskleidė, kaip organizuojama pagalba šeimai, kai šeimoje pokytis nevyksta, išskiriamos taip pat dvi subkategorijos. Visų pirma, kai šeimoje nevyksta pokytis, pagalba šeimai organizuojama ir toliau, siekiama įgalinti, anot Liobikienės (2016), specialistas turi leisti klientui pačiam priimti sprendimus ir būti atsakingam už savo gyvenimą, pokytis turi vykti **šeimos motyvavimą.** Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 10 lentelę): „Tai mes kaip ir toliau motyvuojame tėvus keisti savo elgesį <...>“. (AV4); „<...> jeigu pokyčių nėra, mes vis

tiek kalbamės su šeima <...>“ (AV5) Visų antra, remiantis tyrimo dalyvių pateiktais duomenimis, kai nepadeda jokios priemonės ir šeima neatranda motyvacijos keistis, atvejo vadybininkai **paruošia pranešimą Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos specialistams.** Pranešime išdėstoma, kad šeima nerodo motyvacijos keistis, pagalbos plano atnaujinimas nesuveikia, naujos pagalbos priemonės neveikia, todėl vienintelė išeitis imtis griežtesnių priemonių ir informuoti vaiko teisių gynėjus. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 10 lentelę): *„<...> rašom informacinį raštą vaiko teisių skyriaus specialistams, kad nevyksta pokyčiai, netenkinami vaikų <...> poreikiai tinkamai ane, ir prašome imtis priemonių <...>“. (AV3); „<...> jeigu iš vis nieko nėra, tuomet rašome, šitą, raštą vaiko teisėm, kad šeima nevykdo, nebendradarbiauna.“ (AV5) „<...> jeigu įsipareigojimas nėra vykdomas pagal terminus ir tai pažeidžia vaikų teises <...> kreipiamės į vaiko teisių tarnybos skyrių, dėl vaiko situacijos vertinimo sprendimo priėmimo“ (AV9),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 10 lentelę). Remiantis pateiktais tyrime dalyvavusių dalyvių duomenimis, pagalbos šeimai organizavimas, kai šeimoje matomas, bent minimalus pokytis vykdomas ir tęsiamas, siekiant šeimą įgalinti pokyčiui, vykdomos pagalbos šeimai plano peržiūros, įtraukiamos naujos paslaugos ar kitų specialistų konsultacijos, siekiant ilgalaikio šeimos pokyčio. Kai šeimoje nevyksta pokyčiai tyrimo dalyviai išskyrė, kad bandoma motyvuoti tėvus, parodant naudą ir būtinybę, vykdant pagalbos plano peržiūras, naujų metodų ir institucijų įtraukimas, tačiau jeigu vis tiek paslaugų gavėjams nesuveikia jokios pagalbos priemonės, atvejo vadybininkai įsipareigoja pranešti apie nevykstančius pokyčius Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą, kurie turi imtis priemonių, kad apsaugotų vaikus, augančius tokioje šeimoje ir užtikrintų, kad nebūtų pažeidžiamos jų teisės.

Tyrimo metu, buvo apklausiami atvejo vadybininkai, paskutinis klausimų blokas buvo orientuotas, į atvejo vadybininko rekomendacijas, kurios galėtų būti naudingos tobulinant pagalbos šeimai teikimo ir vertinimo sistemoje, kai nustatomas tėvystės įgūdžių ugdymas. Kadangi atvejo vadybininkai yra specialistai – praktikai, jų pasidalintos įžvalgos gali prisidėti prie pagalbos šeimai proceso teikimo ir vertinimo gerinimo, siekiant sklandesnio darbo su šeimomis, kurioms taikoma atvejo vadyba. (žiūrėti 11 pav., prieduose 11 lentelė).

11 pav. Atvejo vadybininkų rekomendacijos pagalbos šeimai teikimo ir vertinimo sistemoje, kai nustatomas tėvystės įgūdžių trūkumas šeimoje (sudarė darbo autorė, remdamasi 2026 m. atlikto tyrimo duomenimis).

Pateiktais tyrimo dalyvių duomenimis, kategorijai „Reikalingi pokyčiai pagalbos šeimai teikimo sistemoje“ pirmoji išskiriama subkategorija, remiantis tyrimo duomenimis yra **reikalingi pokyčiai didinti paslaugų prieinamumą.** Kadangi atvejo vadybos procese numatytos priemonės, ne visada lengvai įgyvendinamos, ypatingai trūksta psichologinės pagalbos teikiamų paslaugų, taip pat priklausomybės konsultantų, kurie galėtų teikti pagalbą, orientuotą į šeimos probleminę sritį. Taip pat tyrimo dalyviai išskiria, kad apskritai trūksta nemokamų socialinių paslaugų, į kurias galėtų nukreipti socialinę riziką patiriančias šeimas. Ir dar vienas svarbus aspektas, kad trūksta paslaugų užsienio valstybių piliečiams, į kurias galėtų nukreipti šeimas atvejo vadybininkai. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 11 lentelę): *„<...> pas mus irgi yra eilės, iškarto niekas nepriima, reikia laukti, tai būna ir mėnesis ir du, bet ieškom ,kad kuo greičiau būtų, kad būtų, kad žmogus gautų tas paslaugas <...>“. (AV5); „<...> žmogus, esantis krizinėje situacijoje arba turėjęs traumuojančius išgyvenimus, kurie jam dabar trukdo funkcionuoti, kaip tėvui arba motinai, ir jos reikėtų imtis, spręsti čia ir dabar ir kad žmogus neatkristų, nesikartotų kažkokios tai situacijos, kurios dabar tiesiogiai liečia jo vaiką, tai žmogus turi laukti tris-keturis mėnesius psichologinės pagalbos pas terapeutą <...>“.*

(AV6); „Trūksta priklausomybės konsultantų arba priklausomybės psichologų, kurie irgi nemokamai teiktų paslaugas, aplamai trūksta nemokamų paslaugų <...>“ (AV7), (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 11 lentelę).

Tyrimo dalyvių duomenimis, kitas svarbus dalykas, kurį išskyrė atvejo vadybininkai, kad **trūksta tėvystės įgūdžių mokymų dirbantiems tėvams.** Tėvystės įgūdžių programų pasirinkimas yra gausus, tačiau didelė dalis mokymų vyksta dienos metu, kai tėvai būna darbuose, todėl dalyvauti tėvystės įgūdžių programose ar mokymuose negali. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 11 lentelę): *„<...> kad ir įdomūs mokymai, ir norėtų dalyvauti, tiesiog nebegeba dalyvauti, dėl užimtumo darbinio.“ (AV2); „<...> visgi žmonės ir dirba jiem reikės derintis prie darbo.“ (AV3); „SPC yra mažuma, mažai tų mokymų, bet tikrai pakanka visur kitur, bet jau susiduriu ir su tam tikrais iššūkiais, kad tam tikri mokymai, seminarai, labai organizuojami nepatogiais laikais <...>“(AV4),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 11 lentelę). Greta tėvystės įgūdžių mokymų prieinamumo, išskiriama ir **reikalingi pokyčiai tėvystės įgūdžių mokymo pateikiamame turinyje tėvams.** Mokymų turinys būna intensyvus, su įvairiais specifiniais terminais ir išsireiškimais, kuriuos tėvai ne visada supranti ir gali įsisavinti. Taip pat pabrėžiant, kad į tėvystės įgūdžių mokymus ateina skirtingų gebėjimų ir kitų valstybių tėvų, todėl reikėtų, kad mokymosi turinys, būtų kuo paprastesnis ir lengviau įsisavinamas tėvams, kurie galėtų išgirstą informaciją taikyti praktikoje. Tai patvirtinantys tyrimo duomenys (žr. priede 11 lentelę): *„<...> jeigu jau reikalingi tėvystės įgūdžių mokymai <...> reiškia reikia kuo paprastesnės kalbos, kad žmogui būtų suprantama ir pakankamai aišku <...>“. (AV7); „<...> šitos paslaugos būtų pasiekiamos ir užsienio kalbomis <...> kadangi yra daug šeimų atvykusių iš užsienio: anglakalbių, rusakalbių <...>“ (AV9).* Tyrime dalyvavę atvejo vadybininkai išskyrė, kad reikalingi pokyčiai, kuriant **specializuotus mokymus skyrybas išgyvenantiems tėvams.** Paslaugos, kurias siūlo atvejo vadybininkai, atvejo vadybos metu, ne visada yra tinkamos tėvams, kurie gyvena skyriumi, nes jos neatliepia šeimoje vyraujančių problemų ir yra taikomos nekryptingai. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 11 lentelę): *„<...> iš esmės, reikėtų peržiūrėti pagalbos organizavimo skyrybų šeimoms, kurios išgyvena skyrybas.“ (AV6); „<...> skyrybų procese, esančios šeimos tikrai jiems reikalingos, kitokio pobūdžio paslaugos, ne vien socialinės ir atvejo vadyba šitoj vietoj, nežinau, yra neįgali pasiūlyti kažką <...>“ (AV9)*, (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 11 lentelę). Analizuojant tyrimo dalyvių pateiktus duomenis, atsiskleidžia, kad reikalingi pokyčiai pagalbos šeimai vertinimo sistemoje. Tai įrodo tyrimo dalyvių išskirtas, **pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikių vertinimo formos turinio koregavimas.** Šią formą, yra sudėtinga taikyti skirtingoms šeimoms situacijoms, vertinimo kriterijai ne visada atitinka ir atskleidžia šeimos problematiką. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 11 lentelę): *„Vertinimo pati forma, yra tokia pakankamai*

(žodžių sunku atrasti), kiekviena šeima turi skirtingus savo kriterijus. Ta forma yra daugiau visiem bandoma pritaikyti, bet ne visuomet ji atitinka kiekvieno kriterijų <...>“. (AV2); „Nu kad aš nežinau, man asmeniškai, tai žinokit, tas poreikio vertinimas neaiškus <...>“ (AV4), (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 11 lentelę). Analizuojant tyrimo dalyvių pateiktus duomenis, dar viena ryškėjanti problema, kurią išskyrė, beveik visi tyrime dalyvavę atvejo vadybininkai, kad **reikalingi pokyčiai Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos darbuotojų bendradarbiavime su atvejo vadybininkais, kai yra vykdomas pagalbos šeimai proceso organizavimas.** Remiantis tyrimo dalyvių pateiktais duomenimis, trūksta bendradarbiavimo ir komandinio darbo, siekiant pagrindinio tikslo – atstovauti vaiką, jo interesus ir apsaugoti. Tai patvirtinančios ištraukos (žr. priede 11 lentelę): *„<...> vaiko teisių apsaugos tarnyba, šiai dienai, daugeliui atvejų yra tiesiog neveiksni. Ir iš esmės, vaiko teisių, kaip po tokių, tikrai neatstovauja <...>“. (AV6); „O pagrindinė problema nebendradarbiavimas, kuomet kalbame apie tą patį atvejį kiekvienas specialistams iš savo varpinės <...>“ (AV9),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 11 lentelę).

Analizuojant tyrimo dalyvių, pateiktus duomenis, išryškėja, kad **reikalingi darbo su šeima pokyčiai, stiprinant tėvų atsakomybę pagalbos procese.** Šeimoms, kurioms yra taikoma atvejo vadyba, retais atvejais yra linkę **prisiimti atsakomybę už šeimos situaciją ir savo vaikų gerovę,** todėl, kad atvejo vadybą supranta, kaip bausmę, reiškia nepasitenkinimą ir maskuoja tikras, realias šeimos problemas, nesistengdami priimti teikiamos pagalbos ir pagerinti savo šeimos ir šeimoje augančių vaikų gyvenimo. Tai patvirtinantys tyrimo dalyvių teiginiai (žr. priede 11 lentelę): *„<...> tėvai ne visada prisėma atsakomybę už savo vaikų gyvenimo kūrimą <...>“. (AV3); „<...> praktikoje, tai esu linkusi pervesti atsakomybę tėvams, jeigu jie nemato tikslo, nenori, tai ne aš turiu šią atsakomybę prisiimti“ (AV6),* (rezultatų prisotinamumą žr. priede, 11 lentelę). Taip pat atvejo vadybininkai, tyrimo metu, pateikė, kad svarbu **tėvus įgalinti prisiimti atsakomybę už pokyčius šeimoje.** Neretai tėvai, kuriems taikoma atvejo vadyba, linkę atsakomybę permesti su šeima dirbantiems specialistams ir dėl įvairių nesėkmių kaltinti, tik specialistus, neveikiantį pagalbos planą ar netinkamas pagalbos priemones. Atvejo vadybininkai siekia, ugdyti tėvų atsakomybę dėl pokyčių šeimoje, nes tėvai turi stengtis ir dėti dideles pastangas, kad tas pokytis vyktų ir šeima vėl gebėtų tinkamai funkcionuoti. Tai patvirtinantys teiginiai (žr. priede 11 lentelę): *„<...> efektyvumas permetamas specialistų atsakomybei, bet aš nemanau, kad taip turėtų būti, vis dėlto, specialistas nėra atsakingas už šeimos gyvenimą <...> atsakomybę už pokytį, tai manau, kad tikrai <...>“. (AV6); „<...> nelabai organizuosi tą pagalbą, kai žmogus nepriima, mūsų paslaugos yra rekomendacinio pobūdžio, paslaugos nėra privalomos, priverstinės, bet jeigu paslaugomis nesinaudoja, problemų dėl vaikų turi tėvai <...>“. (AV7)*

Remiantis pateiktais tyrime dalyvavusių dalyvių duomenimis, galima teigti, pagalbos šeimai teikimo ir vertinimo sistemoje yra nemažai sričių, kurias reikėtų keisti, tobulinti, pritaikyti individualioms šeimų situacijoms. Taip pat reikėtų sukurti naujų tėvystės įgūdžių programų tėvams, kurie atvykę iš užsienio valstybių. Išskiriama, kad reikėtų tobulinti skirtingų institucijų specialistų bendradarbiavimą, kuris yra reikalingas, siekiant užtikrinti vaiko gerovę ir vertinti pagalbos šeimai teikimo galimybes, siekiant įgalinti šeimą pokyčiui. Taip pat remiantis tyrimo dalyvių duomenims, galima daryti išvadą, kad atvejo vadyba, netinkama paslauga, skyrybas išgyvenančioms šeimoms, kadangi ne tėvystės įgūdžiuose yra problema, dauguma atvejo vadybininkų išskyrė, kad tėvai po vieną yra geri tėvai, tačiau kartu negeba per savo asmeninius santykius ir nuoskaudas išlaikyti draugiškus santykius su buvusiu sutuoktiniu ar sutuoktine. Todėl galima daryti prielaidą, kad reikalingi sisteminiai pokyčiai teikiant pagalbą šeimoms, kurioms taikomas atvejo vadybos procesas.

DISKUSIJA

Magistro darbo tyrimo tikslas - atskleisti kaip vertinama pagalba šeimai, sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą. Diskusijoje išskiriami pagrindiniai tyrimo rezultatai, kurie sulyginami su teorinėje dalyje analizuota moksline literatūra. Atlikus tyrimą nustatyta, kad mokslinės literatūros analizė ir tyrimo metu gauta informacija neprieštarauja viena kitai, dalis informacijos papildo viena kitą:

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pagalbos šeimai vertinimas atliekamas, remiantis ne tik pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio vertinimo formoje įtvirtintais kriterijais, tačiau neretai ir žmogiškuoju specialisto faktoriumi. Tyrimo dalyviai išskyrė, kad kiekviena šeima susiduria su individualiais sunkumais, todėl formalių kriterijų, įtvirtintų vertinimo formoje ne visais atvejais pakanka. Autoriaus Fern (2014) teigimu, tai yra nemaža spraga vaiko teisių apsaugos sistemoje, nes sprendimo priėmimas specialisto nuožiūra, turi būti įtvirtintas ir struktūriškai įformintas remiantis įstatymine baze. Šie tyrimai, leidžia teigti, kad pagalbos šeimai vertinimas, turėtų būti atliekamas remiantis ne tik įstatymų nustatyta tvarka, tačiau greta įtraukiant ir kitus vertinimo būdus, tokius kaip specialisto praktika, siekiant nustatyti sunkumus, su kuriais susiduria šeima ir įvertinti kokios pagalbos šeimai reikėtų pagal individualią šeimos situaciją.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad sunkumai su kuriais susiduria tėvai, kurie stokoja tėvystės įgūdžių yra įvairūs ir neretai kompleksiniai. Tėvai negeba atliepti vaiko emocinių poreikių, tai patvirtina ir autorės Stadnik ir Sluškienė (2024), nes būtent šeima yra aplinka, kurioje vaikas mokosi išreikšti savo emocijas. Taip pat išskiriama, kad tėvai negeba užtikrinti vaiko fiziologinių poreikių, atpažinti skirtingų vaiko raidos etapų, kuriose dominuoja skirtingos problemos ir krizės vaiko gyvenime. Anot autorės Jesiūnienės (2012) nuomonės, tokiose šeimose, tėvai nepajėgūs suteikti vaikui sveikos aplinkos, kuri susideda iš psichologinių, fizinių ir socialinių aspektų. Tyrimo dalyviai pateikė, kad sumažėjo atvejų, kai atvejo vadyba inicijuojama dėl smurto prieš vaikus problematikos, tačiau dominuoja tėvų negebėjimas nustatyti vaikams aiškių ribų, tai patvirtina autoriai Sabaliauskienė ir Bagdonas (2020), pabrėždami svarbą nustatyti aiškias ribas ir tinkamus metodus koreguojant netinkamą vaikų elgesį.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad atvejo vadybininkai sudarinėdami pagalbos šeimai planą, turi atsižvelgti į individualią šeimos situaciją, paslaugų prieinamumo galimybes ir tėvų motyvaciją pokyčiui. Gilgun ir Hirschey (2017) autorių tyrimai papildo gautus tyrimo duomenis, teigdami, kad taip pat svarbu išsigryninti šeimos stipriąsias puses, išteklius, kurie gali padėti patenkinti poreikius, taip pat svarbu šeimai teikti informaciją apie įvairias paslaugas,

bendradarbiauti su socialiniais partneriais, ieškant metodų ir priemonių, kurios įgalintų šeimą pokyčiui. Kim, Imburgia, Armstrong-Richardson, Jaggers ir Hall (2019); Stripeikienė (2021) teigimu, specialistų bendradarbiavimas motyvuoja šeimos įsitraukimą į pagalbos priėmimą ir taip didina šeimos teigiamų pokyčių tikimybę. Tyrimo dalyvių duomenimis, galima teigti, kad pokyčių šeimoje nebuvimą neretai apsunkina ir tai, kad atvejo vadyba yra rekomendacinio pobūdžio ir tėvai patys gali spręsti ir priimti atsakomybę ar pasinaudoti pagalba galimybe ar atsisakyti. Anot autorių Dirgėlienės ir Alėjūnės (2020), dėl pokyčio šeimoje nebuvimo galima kaltinti ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo stoką, todėl pagalba šeimoms patiriančioms riziką tampa neveiksminga ir nenaudinga.

Tyrimo metu nustatyta, kad siekiant teigiamo pokyčio šeimos gyvenime, orientuojantis į šeimas, kurios stokoja tėvystės įgūdžių, taikomi skirtingai metodai ir skirtingos paslaugos. Augutavičius ir Butvilas (2018) išskiria, kad intervencijas galima traktuoti, kaip neformalų švietimą, jei veiklos vykdomos organizuotai ir jų tikslas pakeisti asmenybę, elgesį ir įdiegti naujų įgūdžių ir žinių tėvystės įgūdžių klausimais. Álvarez, Byrne ir Rodrigo (2020) nuomone, pozityvios programos duoda teigiamą naudą tėvams, stokojantiems tėvystės įgūdžių, kadangi matomi teigiami tėvų požiūrio apie vaiko auklėjimą pokyčiai, tačiau išryškėjusi problematika atlikto tyrimo metu, kad nėra pritaikytų tėvystės programų užsienio valstybių piliečiams, kuriems trūksta tėvystės įgūdžių. Tai patvirtina Zaman, Abbasi ir Chandio (2025) nuomone, „kalbos barjeras“, kuris atskleidžia sunkumus, dėl kurių tėvai, kuriems reikalinga pagalba, neturi galimybių gauti paslaugų, reikalingų jų šeimos ir vaiko gerovei. Dėl kalbos nemokėjimo atsiranda nemažai iššūkių, tiek paslaugų gavėjui, tiek atvejo vadybininkui ir kitiems specialistams, kurie dėl iškilusių rizikų šeimoje, turi inicijuoti atvejo vadybos procesą ir įtraukti paslaugas, kurių parinkimo ir įtraukimo galimybės yra menkos.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad sudėtinga vertinti tėvystės įgūdžių pokytį šeimose, kurių vaikams taikoma laikinoji priežiūra arba vaikai yra globos institucijose. Remiantis autorių McWey ir Cui (2021) nuomone, organizuojant didesnį kiekį vaiko ir tėvų susitikimų, pasireiškia didesnės galimybės vaiko sugrąžinimui pas biologinius tėvus ar vieną iš tėvų. Tyrimo metu atskleista, kad atsiranda sunkumai organizuoti didesnį kiekį susitikimų, dėl didelio globos įstaigų ir socialinio darbuotojo darbo krūvio, siekiant įvertinti tėvų pasiruošimą ir motyvaciją vaiko susigrąžinimui ir teisingų tėvystės įgūdžių žinių taikyme praktikoje. Blanken ir kt. (2022) teigimu, specialistų bendradarbiavimas yra vienas iš svarbiausių aspektų, siekiant užtikrinti sklandų vaiko globos procesą. Gautais duomenimis tyrimo metu, galima teigti, kad bendradarbiavimas vykdomas, remiantis pagalbos plane numatytais tikslais ir uždaviniais, vertinant tėvų pasirengimą vaiko sugrįžimui, tačiau tyrimo dalyviai išskyrė sunkumą, kad sunku

objektyviai įvertinti ar tėvai tikrai pasiruošę, ar susikaupia susitikimui ir demonstruoja priimtiną elgesį, kuris nebūtinai bus taikomas praktikoje, vaikui sugrįžus į šeimą.

Tyrimu nustatyta, kad pagalbos šeimai pakankamumas, kitaip atvejo vadybos proceso užbaigimas, kuris įtvirtintas Atvejo vadybos tvarkos apraše (2018, suvestinė redakcija nuo 2025-01-01) vertinamas šeimos gebėjimas savarankiškai spręsti iškilusias problemas, nesikartoja problemos, dėl kurių buvo inicijuotas atvejo vadybos procesas ir išnyksta rizikos veiksniai, kėlę grėsmę vaiko saugumui šeimoje. Taip pat, atvejo vadyba nutraukiama, kai šeimoje nevyksta pokyčiai, arba pokyčiai būna labai minimalūs. Autoriai Cheng ir Lo (2018), teigimu atvejo vadybininkai atstovauja ir koordinuoja reikalingas pagalbos priemones ar paslaugas šeimai, skatina laikytis pagalbos plane įtrauktų priemonių, tačiau remiantis tyrimo duomenimis, jei šeimoje pokytis vis tiek nevyksta informuojama Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, kuri imasi kitokių priemonių ir veiksmų, siekdama užtikrinti vaiko gerovę ir apsaugoti vaiką nuo iškilusių grėsmių.

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad ors literatūros apžvalgoje, pastebimas trūkumas atliktų tyrimų, kaip atliekamas pagalbos šeimai vertinimas, sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą, buvo atrasta, kad atvejo vadybininkai, nors tai nėra numatyta atvejo vadybos tvarkos apraše ieško skirtingų metodų ir priemonių individualiai šeimos situacijai, netaikydami šabloninių pagalbos planų ir paslaugų, kurios nebūtinai gali būti veiksmingos, tačiau alikdami vertinimą turi vadovautis teisės aktuose įtvirtintais kriterijais, kadangi visas vertinimas turi būti pagrįstas, siekiant išvengti konfliktų ir skundų iš tėvų, kuriems taikoma atvejo vadyba.

IŠVADOS

1. Išanalizavus mokslininkų tyrimus apie šeimos, kaip sistemos institutą, galima teigti, kad sunkumai su kuriais susiduria tėvai stokojantys tėvystės įgūdžių neretai yra kompleksiniai. Visų pirma tėvai negeba atliepti vaiko emocinių poreikių ir kurti pasitikėjimu grįstą ryšį su vaiku, greta tėvai stokoja žinių apie ryškėjančius sunkumus tėvystėje skirtingais vaiko raidos etapais, todėl pasirenka netinkamus auklėjimo metodus ir drausminimo formas, negeba nubrėžti ribų vaikams ir taikyti pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymo. Sunkumai tėvystėje neretai nėra pavieniai ir tarpusavyje susiję, todėl daro žalą vaiko gerovei ir šeimos funkcionavimui. Todėl galima teigti, kad siekiant ilgalaikio pokyčio šeimos gyvenime, reikalinga, kad pagalba būtų orientuota ne tik į atskirų problemų sprendimą, bet ir į visos šeimos situacijos analizę, organizuojant pagalbą šeimai ir įtraukiant tikslingas socialines paslaugas, kurios atlieptų šeimos poreikius.

2. Išanalizavus mokslinę literatūrą ir teisės aktus, kuriuose įtvirtintas pagalbos šeimai organizavimas, galima teigti, kad atvejo vadybos principuose įtvirtintas nuoseklus, šeimos poreikius atliepiantis procesas. Tyrimo metu gauti duomenys parodė, kad organizuojant pagalbą šeimai svarbu, kad pagalbos planas būtų individualizuotas, atspindintis šeimos problematiką, ir negali būti šabloninis, taikomas visoms šeimoms, turinčioms tą pačią dominuojančią problematiką. Svarbu, kad pagalbos plano sudarymas ir organizavimas, priklauso nuo atvejo vadybininkų gebėjimo įvertinti šeimos poreikius, pritaikyti tinkamas priemones ar būdus, kurie būtų orientuoti į šeimos pokytį, gebant tėvus motyvuoti, supažindinti su tolimesniais veiksniais ir atsižvelgti į tėvų ir vaiko nuomonę sprendimų priėmime. Mokslinės literatūros analizėje ir atliktame tyrime išskiriama, kad pagalbos procesas nebūna sėkmingas, be tėvų įsitraukimo ir bendradarbiavimo, siekiant teigiamų pokyčių vaiko ir šeimos gyvenime. Pagalbos šeimai organizavimas yra ne tik procesas, bet ir sąveika tarp specialisto ir paslaugų gavėjo, kuriame svarbu atliepti paslaugų gavėjų poreikius, lanksčiai pritaikyti pagalbą ir nuolat koreguoti pagalbos planą, siekiant pritaikyti pagalbos priemones, kurios teiktų naudą šeimai ir vestų į pokytį šeimą.

3. Tyrimo metu nustatyta, kad siekiant ugdyti tėvystės įgūdžius, šeimoms, kurioms taikoma atvejo vadyba, tėvai yra nukreipiami į įvairias tėvystės įgūdžių programas, kuriose su kitais tėvais gali dalintis savo problemomis tėvystėje, išmokti reflektuoti apie

savo sunkumus ir ieškoti naujų sprendimo būdų, kaip pozityviai auklėti savo vaikus. Pozityvios tėvystės įgūdžių programos yra veiksmingos, tačiau ne visiems tėvams tinkamos, pasitaiko, kad tėvai tėvystės įgūdžių programose dalyvauja nebe pirmą kartą ir tai neduoda jiems jokios naudos. Tokiais atvejais, atvejo vadybininkai, ieško kitokių alternatyvių būdų, kurie būtų neštų naudą ir būtų veiksmingi siekiant tėvystės įgūdžių pokyčių šeimų gyvenime. Alternatyvus metodas tampa bendradarbiavimas su socialiniu darbuotoju, kuris nemažai dirba su šeima, ją stebi ir konsultuoja įvairiais klausimais, siekiant šeimą įgalinti prisiimti atsakomybę už pokytį ir šeimos gerovę, padedant tėvams suprasti vaiko poreikius ir keisti netinkamas auklėjimo praktikas. Tyrimo metu nustatyta, kad stokojantiems tėvams, kasdienius tėvystės įgūdžių klausimus ir situacijas padeda spręsti individualios priežiūros darbuotojas, kuris nemažai prisiliečia prie šeimų per praktiką.

4. Atlikus tyrimą tema pagalbos šeimai vertinimas, sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą, galima teigti, kad pagalbos šeimai vertinimas atliekamas šeimos situaciją analizuojant kompleksiškai, remiantis pagalbos vaikui ir (ar) vertinimo formoje, įtvirtintais kriterijais, taip pat stebėjimo metodu grįsta praktika bei informacijos rinkimu iš skirtingų, šeimos aplinkoje dominuojančių specialistų ir įstaigų. Pagalbos vaikui ir (ar) šeimai vertinimo tikslas yra realus šeimos pokytis, ypač tėvų elgesio ir santykio su savo vaikais, tačiau vertinimo tikslumą gali trikdyti subjektyvumo veiksniai, tokie kaip vertinimas remiantis specialisto patirtimi ar sudėtingos situacijos, tokios, kai tėvystės įgūdžiai šeimoje vertinami, kai vaikas šeimoje negyvena, vertinimas grįstas tampa tik stebėjimu susitikimų metu ir kitų specialistų pateiktos informacijos analize, tai apsunkina pastebėti tėvų realų pokytį šeimoje. Taip pat pagalbos šeimai vertinimą apsunkina, kai pokytis šeimoje labai menkas arba apskritai nevyksta, todėl galima teigti, kad trūksta aiškių kriterijų, galimybių nuosekliam šeimos pokyčio stebėjimui ir reikia individualizuoto požiūrio į šeimą, ieškant sprendimo būdų ir metodų įgalinti šeimą pokyčiui ir užtikrinti vaikui saugią aplinką augti ir gyventi su savo tėvais.

REKOMENDACIJOS

Atlikus empirinį tyrimą ir vadovaujantis pateiktomis išvadomis, siūlomos rekomendacijos:

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai rekomenduojama:

1. Reikalingas pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikių vertinimo formos turinio koregavimas, kuriame būtų aiškiai išskiriami ir įtvirtinti vertinimo kriterijai.

2. Didinti kompleksinių paslaugų teikimą ir prieinamumą. (Reikalingi pokyčiai didinant psichologinę pagalbą teikiančių specialistų, taip pat priklausomybės konsultantų), ypatingą dėmesį skiriant rajonams ir mažesnėms savivaldybėms.

3. Svartyti klausimą, dėl metodinių priemonių sukūrimo teikiant paslaugas nebendradarbiaujančioms ir pagalbos nepriimančioms šeimoms.

4. Organizuoti susitikimus bei konsultacijas su įstaigų ir organizacijų darbuotojais taikančioms atvejo vadybą skyrybas išgyvenančioms šeimoms, analizuojant atvejo vadybos tinkamumą, besiskiriančioms šeimoms ir pritaikyti naują, atskirą įstaigą, kurioje būtų teikiamos socialinės paslaugos skyrybas išgyvenančioms šeimoms ir tokiose šeimose augantiems vaikams.

Rekomendacijos dėl tėvystės įgūdžių ugdymo programų kūrimo:

1. Rekomenduojama kurti ir plėtoti tėvystės įgūdžių programas, kurios atlieptų skirtingus tėvų patiriamus sunkumus tėvystėje.

2. Siūloma tėvystės įgūdžių programų turinį sukurti ir pritaikyti skirtingus gebėjimus turintiems tėvams.

3. Rekomenduojama didinti tėvystės įgūdžių programų prieinamumą, dirbantiems tėvams.

4. Rekomenduojama kurti skirtingas tėvystės įgūdžių programas, pritaikytas kitataučiams.

5. Siūloma į tėvystės įgūdžių programas integruoti daugiau praktinių metodų, kurie padėtų tėvams ugdytis tėvystės įgūdžius teorinę medžiagą taikant realiose situacijose.

Atvejo vadybos paslaugas teikiančioms įstaigoms ir valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos darbuotojams:

1. Rekomenduojama kurti glaudesnį tarpinsitucinį bendradarbiavimą, sudėtingų atvejų metu, organizuojant tarpžinybinius susitikimus.

2. Organizuoti specialius atvejo vadybininkų ir vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo specialistams skirtus mokymus, skirtus mokymus, siekiant paruošti specialistus naujovėms, kurios atsiranda po svarbių vaiko teisių apsaugos įstatymo bei susijusių aprašų pakeitimų.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Alėjūnė, R. ir Dirgėlienė, I. (2022). Supervizijos perspektyva atvejo vadyboje. *Tiltai, 84*(1), 51-74. DOI: http://dx.doi.org/10.15181/tbb.v84i1.2136
2. Álvarez, M., Byrne, S., & Rodrigo, M. J. (2020). Patterns of individual change and program satisfaction in a positive parenting program for parents at psychosocial risk. *Child & Family Social Work,* 25(2), 230-239. DOI: https://doi.org/10.1111/cfs.12678
3. Andrade, B. F., Browne, D. T., & Naber, A. R. (2015). Parenting skills and parent readiness for treatment are associated with child disruptive behavior and parent participation in treatment. *Behavior Therapy,* 46(3), 365-378. DOI: 10.1016/j.beth.2015.01.004
4. Armfield, J. M., Gnanamanickam, E., Nguyen, H., Doidge, J., Brown, D. S., Preen, D. B., & Segal, L. (2020). School absenteeism associated with child protection system involvement, maltreatment type, and time in Out-of-Home care. *Child Maltreatment*, 25(4), 433–445. https://doi.org/10.1177/1077559520907682
5. Augutavičius, R. & Butvilas, T. (2018). Socialinės rizikos veiksnius patriančių šeimų neformaliojo ugdymo grindžiamoji teorija. *Socialinis Darbas,* 16(2), 246-248. DOI: https://doi.org/10.13165/SD-18-16-2-06
6. Australia Association of Social Workers. (2015). *Scope of social work practice: Case management and care coordination*. Australia Association of Social Workers. https://www.studocu.com/en-au/document/curtin-university/academic-and-professional-communications/sw-scope-of-practice-case-mgt-dec-15/29638579?utm_source=chatgpt.com
7. Avdibegović, E., & Brkić, M. (2020). Child neglect - Causes and consequences. *Psychiatria Danubina, 32*(Suppl. 3), 337–342. Prieiga per internetą: https://hrcak.srce.hr/file/381812
8. Bagherabadi, F., Nikpeyma, N., & Pashaeypoor, S. (2020). Association between children's social skills and developmental function of family in Iran. *Shiraz E-Medical Journal, 21*(11), e99277. https://doi.org/10.5812/semj.99277
9. Bajoraitė, R., & Norvaišaitė, G. (2018). Socialinis darbas su šeima: atvejo vadybininkas Lietuvoje. *Teorija ir praktika: studentiškos įžvalgos theory and practice: student insights,* 84. https://www.kolpingokolegija.lt/en/wpcontent/uploads/2019/12/LEIDINYS_2018-11-15.pdf#page=83

10. Barboza, M., Marttila, A., Burström, B., & Kulane, A. (2021). Contributions of preventive social services in early childhood home visiting in a disadvantaged area of Sweden: The practice of the parental advisor. *Qualitative Health Research, 31*(8), 1380–1391. https://doi.org/10.1177/1049732321994538
11. Barkauskaitė, V., & Šiurienė, A. (2021). Atvejo vadybos metodo taikymo galimybės, dirbant su asmenimis, nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis. Verslas, technologijos, biomedicina: inovacijų įžvalgos 2021: straipsnių rinkinys. *Klaipėdos valstybinė kolegija, 1(12), 36-45.* https://vb.kvk.lt/object/elaba:100522163/
12. Barlow, J., & Coren, E. (2017). The effectiveness of parenting programs. *Research on Social Work Practice,* 28(1), 99–102. https://doi.org/10.1177/1049731517725184
13. Bastian, C. (2019). The child in child protection: Invisible and unheard. *Child & Family Social Work, 25*(1), 135–143. https://doi.org/10.1111/cfs.12671
14. Blanken, M., Mathijssen, J., Van Nieuwenhuizen, C., Raab, J., ir Van Oers, H. (2022). Tarpsektorinis bendradarbiavimas: sudėtingų vaikų priežiūros paslaugų teikimo sistemų palyginimas. *Journal of Health Organization and Management,* 36(9), 79–94. https://doi.org/10.1108/JHOM-07-2021-0281
15. Bolsoni-Silva, A. T., & Loureiro, S. R. (2020). Behavioral problems and their relationship to maternal depression, marital relationships, social skills and parenting. *Psicologia: Reflexão e Critica, 33(1)*. DOI: 10.1186/s41155-020-00160-x
16. Bonnie, R. J., Stroud, C., Breiner, H., Committee on Improving the Health, S., Board on Children, Y., Medicine, I. of, & Council, N. R. (2015). Young Adults in the 21st Century. *Investing in the Health and Well-Being of Young Adults.* National Academies Press (US). DOI: 10.17226/18869
17. Braslauskienė, R., Vaičiulienė, J., Pruckutė, S., & Paulaitytė, L. (2022). Bendradarbiavimas Atvejo Vadybos Procese, Teikiant Pagalbą Mokyklos Nelankantiems Paaugliams. *Bridges / Tiltai, 89(2),* 159–181. DOI: http://dx.doi.org/10.15181/tbb.v88i1.2503
18. Burvytė, S. (2016). Tėvų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus, pozityviosios tėvystės suvokimas = Positive Parenthood Perception of Parents Raising Preschool Children. *Socialinis ugdymas: mokslo darbai. Socialinė partnerystė ir inovacijos = Social Partnership and Inovations, 3(4 4),* 36 – 57. DOI: https://doi.org/10.15823/su.2016.24
19. Burvytė, S., & Kocai E. (2017). „Socialinių darbuotojų poţiūris į vaikų globos namuose augančių vaikų ryšius su biologiniais tėvais.“ *Socialinis ugdymas. Socialinė klasterizacija tvarioje visuomenėje, 45, 1: 62-79.*

20. Butler, K. (2013). *Case Management Practice and the ACT Child Youth and Family Services Program.* Lyneham. https://www.issup.net/files/2020-02/Case%2BManagement%2Bpaper.pdf
21. Cheng, T. C., & Lo, C. C. (2018). Client Improvement and Working Alliance: Case-Manager Factors. *Journal of Social Service Research, 44(4), 548-556.* doi: https://doi.org/10.1080/01488376.2018.1477700
22. Connoly N., Devaney C., Crose R. (2017). Parenting support and Parental Participation: *Mapping Parenting Support in the Irish Context*. UNESCO Child and Family Research Centre, National University of Ireland Galway. DOI:10.1080/13575279.2016.1264365
23. cWey, L. M., & Cui, M. (2021). More contact with biological parents predicts shorter length of time in out of home care and mental health of youth in the child welfare system. *Children and Youth Services Review*, 128, 106164. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.106164
24. Česnuitytė, V. (2015). *Lietuvos šeima: sampratos ir praktikos, daktaro disertacija*. Vilnius: Vilniaus universitetas. https://epublications.vu.lt/object/elaba:8602363/
25. Drobelienė, G. (2016). Tėvystės gebėjimų ugdymo veiksmingumo didinimo perspektyvos. *Švietimo problemos analizė*, gegužė, 6(149), 1-12.
26. Dupont, S., Mikolajczak, M., & Roskam, I. (2022). The cult of the child: A critical examination of its consequences on parents, teachers and children. *Social Sciences,* 11(3), 141. DOI: https://doi.org/10.3390/socsci11030141
27. Eidukevičiūtė, J., Motiečienė, R. & Naujanienė, R. (2021). The voice of the child: an analysis of the child protection system in Lithuanian family social work. *Society. integration. Educaton, 6*, 45 – 55. DOI: https://doi.org/10.17770/sie2021vol6.6243
28. Enebrink, P., Danneman, M., Mattsson, V. B. (2015). ABC for Parents: Pilot study of a Universal 4-session Program Shows Increased Parenting Skills, Self-effcacy and Child Wel-Being. *Journal of Child and Family Studies,* Vol 24, Is 7. DOI:10.1007/s10826-014-9992-6
29. Fern, Elizabeth (2014). Child-directed social work practice: Findings from an action research study conducted in Iceland. *British Journal of Social Work*, 44, 5: 1110-1128. DOI:10.1093/bjsw/bcs099
30. Gagné, M. H., et al. (2023). Efficacy of the Triple P – Positive Parenting Program on 0–12-year-old children and their parents: A meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 149. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.106944
31. Gaižauskaitė, I. & Valavičienė, N. (2016). Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu. Mykolo Romerio universitetas. – Vilnius: Registrų centras.

32. Gevorgianienė, V., Gvaldaitė, L., Charenkova, J., Petružytė, D., Seniutis, M., Šumskienė, E., Žalimienė, L. (2021). Vaiko paėmimo iš nesaugios šeimos aplinkos iššūkiai: vaiko teisių apsaugos darbuotojų patirtys. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai, 27(1), 33–54.* DOI: 10.7220/2029-5820.27.1.2
33. Gilgun, J. F., & Hirschey, S. (2017). A Four-Factor Outcome Model for Family Case Management Services With Children and Families Who Have Experienced Complex Trauma. *Journal of Family Theory & Review,* 9(4), 537-556. DOI: https://doi.org/10.1111/jftr.12217
34. Greenberg, M. T. (2023). *Evidence for social and emotional learning in schools.* Learning policy institute. DOI: https://doi.org/10.54300/928.269
35. Gudžinskienė, V. & Navaitis, G. (2016). Įvaikinimas: deinstitucionalizacija - palankių sąlygų vaikui augti šeimoje prielaidų sudarymas. *Socialinis darbas, 14(2),* 134 –147. DOI:10.13165/Sd-16-14-2-01
36. Gudžinskienė, V., & Burvytė, S. (2017). Experience of acquiring positive parenting skills in children daily care centres. In G.-B. von Carlsburg (Ed.), *Denk- und Lernkulturen im wissenschaftlichen Diskurs = Cultures of thinking and learning in the scientific discourse* (pp. 571–582). Peter Lang Verlag.
37. Gudžinskienė, V., & Burvytė, S. (2018). Experience of Mentoring through Acquisition of Positive Parenting Skills in Children's Daily Care Centres. *Pedagogika,* 130(2), 165–183. https://doi.org/10.15823/p.2018.29
38. Gudžinskienė, V., & Šinkevičė, A. (2023). Vaiko teisias siekiančio užtikrinti vadybininko atsakomybė ir kylantys iššūkiai: patirčių analizė. *Socialinės gerovės tyrimai*, 21(1), p. 41-46. DOI:10.17770/sie2024vol1.7921
39. Gursansky, D., Kennedy, R., & Camilleri, P. J. (2012). *The Practice of Case Management.* Australia: Allen & Unwin. DOI:10.4324/9781003118183
40. Gursansky, D., Kennedy, R., & Harvey, J. (2020). *Case management: Policy, practice and professional business.* Routledge. DOI: https://doi.org/10.4324/9781003115113
41. Hardiker, P., Exton, K., & Barker, M. (1991). The social policy contexts of prevention in child care. *British Journal of Social Work, 21*(4), 341–359. DOI: https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjsw.a055771
42. Durrant, J. E. (2023). *Pozityvus auklėjimas kiekvienai dienai*. Gelbėkit vaikus. https://gelbekitvaikus.lt/wp-content/uploads/2023/05/Pozityvus-auklejimas-kiekvienai-dienai_Knyga.pdf

43. Indrašienė, V., Jegelevičienė, V., Merfeldaitė, O., ir Railienė, A. (2019). Kompleksinės pagalbos modelio įgyvendinimo patirtis teikiant pagalbą vaikui. *Pedagogika*,129(1), 142-155. DOI: https://doi.org/10.15823/P.2018.10
44. Intė, O., Tvaronavičienė, A., & Vasarienė, D. (2024). *Geriausių vaiko interesų principo užtikrinimo metodinis vadovas* [Metodinis vadovas]. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. https://vaikoteises.lrv.lt/public/canonical/1723584273/1083/Vaiko%20interesu%20vadovas%20A5%20WEB.pdf
45. Ivanauskienė, V. (2012). Tapimas socialinės rizikos šeima: moters patirtis. *Socialinis darbas: patirtis ir metodai*. 10(2) p.95.
46. Jesiūnienė, D. (2012). *Įgalinančios socialinių paslaugų organizacijos konstravimas. Magistro baigiamasis darbas.* Vytauto Didžiojo universitetas.
47. Johnston, J. R., & Sullivan, M. J. (2020). Parental alienation: In search of common ground for a more differentiated theory. *Family court review,* 58(2), 270–292. https://doi.org/10.1111/fcre.12472
48. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga. (2013). *Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras Nr. 14 „Dėl vaiko teisės pirmiausia atsižvelgti į jo (jos) interesus (3 straipsnio 1 dalis)”*. Prieiga per internetą: http://vtaki.lt/lt/teisine-informacija/tarptautine-praktika/jungtiniu-tautu-vaiko-teisiu-komiteto-komentarai?page=2
49. Dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ratifikavimo (1995). TAR 1995-07-03, Nr. I-983. Prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C8205E261830
50. Kairienė, B. (2012). Vaiko teisinis statusas: įgyvendinimo problemos. *Socialinių mokslų studijos*, 4(4), 1443–1455. https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367187034982/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content.
51. Katiševskaja, S., & Naujanienė, R. (2021). Vaiko nepriežiūros daugialypiškumas socialinio darbo praktikos požiūriu. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai,* 55-71. DOI: https://doi.org/10.7220/2029-5820.27.1.3
52. Kiaunytė, A., & Lygnugarienė, V. (2019). Vaiko globos sisteminė pertvarka kaip iššūkis socialinių darbuotojų profesionalumui: Kas parodo supervizijos ir intervizijos poreikį? *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, *23*(1), 69–94. DOI: https://doi.org/10.7220/2029-5820.23.1.3
53. Kim, J., Imburgia, T. M., Armstrong-Richardson, E., Jaggers, J. W., & Hall, J. A. (2019). Effects of case characteristics on teamwork in family meetings. *Child & Family Social Work*, 24(4), 477–485. https://doi.org/10.1111/cfs.12627

54. Kligienė, M. (2016). Tėvystės gebėjimų ugdymo veiksmingumo didinimo perspektyvos. Švietimo problemos analizė, 6(149), 1-10. https://www.nsa.smsm.lt/wp-content/uploads/2025/10/Tevystes-ugdymas.pdf
55. Kovienė, I. (2017). Tėvų švietimas ir jo svarba vaikų ugdymui. *Andragogika, 1 (8),* p. 143-157. DOI: http://dx.doi.org/10.15181/andragogy.v6i0.1213
56. Leckey, R., Schmieder-Gropen, R., Nnebe, C., & Clouthier, M. (2022). Indigenous parents and child welfare: Mistrust, epistemic injustice, and training. *Social & Legal Studies,* 31(4), 559–579. DOI: https://doi.org/10.1177/0964663921104147
57. Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas (1994). TAR, 1994-11-03, Nr. I-621. Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01 iki 2026-05-21. Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.5981?faces-redirect=true
58. Dėl Atvejo vadybos tvarkos aprašo. (2018). TAR, 2018-03-29, Nr. 4881. Suvestinė redakcija nuo 2025-01-01. Prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ae5fec90335c11e881f2ba995b003ed2
59. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. (2006). TAR, 2006-01-19, Nr. X-493. Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01 iki 2026-05-31. Prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.91609F53E29E/qylIUdZity
60. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga. (2025). *Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2024 metų veiklos ataskaita.* Prieiga per internetą: https://vtaki.lt/lt/naujienos/vaiko-teisiu-apsaugos-kontrolieres-2024-metu-veiklos-ataskaita
61. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga. (2024). *Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2023 metų veiklos ataskaita.* Prieiga per internetą: https://vtaki.lt/lt/naujienos/vaiko-teisiu-apsaugos-kontrolieres-2023-metu-veiklos-ataskaita
62. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996). TAR, 1996-03-14, Nr. I-1234. Suvestinė redakcija nuo 2026-05-01. Prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C8205E261830
63. Liobikienė, T. N., (2016). *Krizių intervencija socialinio darbo praktikoje.* Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Prieiga per internetą: https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/abf597fd-76b2-4362-831b-a1eb18e42000/content
64. Mackova, J., Dankulincova Veselska, Z., Filakovska Bobakova, D., Madarasova Geckova, A., van Dijk, J. P. ir Reijneveld, S. A. (2019). Crisis in the family and positive

youth development: The role of family functioning. *International journal of environmental research and public health,* 16 (10). DOI:10.3390/ijerph16101678

65. Main, G. (2019). Money matters: A nuanced approach to understanding the relationship between household income and child subjective well-being. *Child Indicators Research*, 12(4), 1125-1145. DOI: https://doi.org/10.1007/s12187-018-9574-z
66. McCafferty, P. (2017). Implementing Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child in Child Protection Decision-Making: A Critical Analysis of the Challenges and Opportunities for Social Work. *Child Care in Practice,* 23(4), 327–341. https://doi.org/10.1080/13575279.2016.1264368
67. McGregor, C., & Devaney, C. (2019). Protective support and supportive protection for families "in the middle": Learning from the Irish context. *Child & Family Social Work, 25*(S1), 70–77. https://doi.org/10.1111/cfs.12683
68. Mizaras, V. (2014). *Socialinės, ekonominės ir teisinės priemonės siekiant šeimų stabilumo ir plėtos.* Vilnius: Justitia.
69. Naujanienė, R., Ruškus, J., Laitinen, M., Motiečienė, R., Eidukevičiūtė, J., & Vyšniauskytė-Rimkienė, J. (2021). Vaiko ir šeimos gerovė: problemos apibrėžtys, intervencijos ir valstybės vaidmuo. *Monografija.* Vytauto Didžiojo universitetas, 11-21. DOI: https://doi.org/10.7220/9786094674990
70. Nerenz, D. R., Austin, J. M., Deutscher, D., Maddox, K. E. J., Nuccio, E. J., Teigland, C., Weinhandl, E., & Glance, L. G. (2021). Adjusting Quality Measures For Social Risk Factors Can Promote Equity In Health Care. *Health Affairs,* 40(4), 637–644. DOI: https://doi.org/10.1377/hlthaff.2020.01764
71. Oficialios statistikos portalas. (2024). *Pranešimai apie smurtą prieš vaikus.* Prieiga per internet: https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R0107#/.
72. Petersen, L. (2018). *The Difference Between a Social Worker and a Case Manager.* Social Services Jobs. US. Prieiga per internetą: https://work.chron.com/difference-between-social-worker-case-manager-3394.html
73. Podgrušienė, I. Č., & Gudžinskienė, V. (2019). Tėvų, auginančių cukriniu diabetu sergantį vaiką, emocinė būklė ir mokymosi susigyventi su liga patirtis. *Socialinis darbas, 17(1), 70- 83.* DOI:10.13165/SD-19-17-1-05
74. Ponzetti, J. J., Jr. (Ed.). (2015). *Evidence-based parenting education: A global perspective* (p. 8). Routledge. Prieiga per internetą: https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=2NBgCgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=77.+Ponzetti+Jr,+J.+J.+(Ed.).+(2015).+Evidence-

based+parenting+education:+A+global+perspective.+Routledge.&ots=esPNxR4Ppu&sig=Wghz8bCyy3J6GeDZ1UaTxgDVtVk&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

75. Pramono, F. (2020). Analysis of the family's communication pattern and the benefits of mother school program for building a harmonious family. *Informasi*, 50(1), 1-14. DOI: 10.21831/informasi.v50i1.30136
76. Preibienė, R., & Žebrauskaitė, A. (2019). Verslas, technologijos, biomedicina: Inovacijų įžvalgos. *Straipsnių rinkinys*, 1(10), 587.
77. Przeperski, J., & Taylor, B. (2022). Cooperation in child welfare decision making: Qualitative vignette study. *Child Care in practice*, 28(2), 137-152. DOI: https://doi.org/10.1080/13575279.2019.1701412.
78. Raudeliūnaitė, R., Gudžinskienė, V. (2022). Vaikų savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymasis bendruomeniniuose vaikų globos namuose: vaikų patirčių analizė. *Pedagogika,* 145, 1, 233– 257. DOI:10.15823/p.2022.145.13
79. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
80. Saar-Heiman, Y., & Krumer-Nevo, M. (2020). You Decide: Relationship-Based Knowledge and Parents' Participation in High-Risk Child Protection Crisis Interventions. *The British Journal of Social Work,* 50(6), 1743–1757. DOI: 10.1093/bjsw/bcz086
81. Sabaliauskienė, G., & Bagdonas, A. (2020). Tėvų ir pedagogų požiūris į ikimokyklinio amžiaus vaikų drausminimą. *Studijos – verslas – visuomenė: Dabartis ir ateities įžvalgos, 5*, 120–126.
82. Sarwar, S. (2016). Influence of parenting style on children's behaviour. *Journal of education and educational development,* 3(2), 222–249. DOI:10.22555/joeed.v3i2.1036
83. Schoch, A., & Aeby, G. (2022). Ambivalence in Child Protection Proceedings: Parents' Views on Their Interactions with Child Protection Authorities. *Social sciences*, 11(8), 329. DOI: https://doi.org/10.3390/socsci11080329
84. Shah, A., Jeffries, S., Cheatham, L. P., Hasenbein, W., Creel, M., Nelson-Gardell, D., & WhiteChapman, N. (2019). Partnering With Parents: Reviewing the Evidence for Motivational Interviewing in Child Welfare. *Families in Society*, 100(1), 52-67. DOI: https://doi.org/10.1177/1044389418803455
85. Short, M., Trembath, K. S., Duncombe, R., Whitaker, L., & Wiman, G. (2019). Contemporizing teaching case management: mapping the tensions. *Social Work Education,* 38(2), 212-226. DOI: https://doi.org/10.1080/02615479.2018.1506428

86. Shuman, T., Johnson, K., Lively Cookson, L., & Gilbert, N. (2020). Creative interventions for preparing and disclosing trauma narratives in group therapy for child sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse, 29*(8), 1–20. DOI: https://doi.org/10.1080/10538712.2020.1801931
87. Stadnik, V., & Slušnienė, G. (2024). Tėvų išsilavinimo įtaka ugdant vaiko emocinį intelektą jaunesniame mokykliniame amžiuje (6-11 m.). *Studijos–verslas–visuomenė: dabartis ir ateities įžvalgos: mokslinių straipsnių žurnalas,* 9, 184-192. DOI: https://doi.org/10.52320/svv.v1iIX.351
88. Steverink, N., Lindenberg, S., Spiegel, T., & Nieboer, A. P. (2020). The associations of different social needs with psychological strengths and subjective well-being: An empirical investigation based on social production function theory. *Journal of Happiness Studies,* 21, 799–824. DOI:10.1007/s10902-019-00107-9
89. Stripeikienė, J. (2021). Vaiko interesus atitinkantis teisingumas: samprata, prielaidos ir kai kurie probleminiai aspektai. *Jurisprudencija*, *28*(1), 33–51. DOI: https://doi.org/10.13165/JUR-21-28-1-02
90. Šerkšnienė, R., & Kėrytė, Ž. (2023). *Darbas su šeima. Metodinė priemonė. Paramos vaikams centras.* Prieiga per internetą: https://www.metodiniscentras.lt/wp-content/uploads/2023/12/Darbas-su-seima.pdf
91. Švedijos Valstybinė tėvų paramos plėtojimo strategija (2009). Föräldrastöd – en vinst för alla. Nationell strategi. Prieiga per internetą: https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentligautredningar/2009/01/sou-2008131/
92. Taylor, J. M., Bergin, C. A. (2019). The parent/caregiver involvement scale – Short form is a valid measure of parenting quality in high-risk families. *Infant Behavior and Development*, 54, 66–79. DOI: https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2018.11.002
93. Tamutienė, I. (2018). Vaiko apsaugos veiksmingumo problemos Lietuvoje. *Public Policy and Administration, 17(1),* 24–37. DOI: https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.5755/j01.ppaa.17.1.20605
94. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (2022). *Metų veiklos ataskaita (2021).* Prieiga per internetą: https://vaiko-teises.lrv.lt/lt/administracine-informacija/ataskaitos/metines-veiklos-ataskaitos/
95. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (2023). *Metų veiklos ataskaita (2022).* Prieiga per internetą: https://vaikoteises.lrv.lt/lt/administracine-informacija/ataskaitos/metines-veiklos-ataskaitos/

96. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (2024). *Metų veiklos ataskaita (2023).* Prieiga per internetą: https://vaikoteises.lrv.lt/lt/administracine-informacija/ataskaitos/metines-veiklos-ataskaitos/
97. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (2025). *Metų veiklos ataskaita (2024)*. Prieiga per internetą: https://vaikoteises.lrv.lt/lt/administracine-informacija/ataskaitos/metines-veiklos-ataskaitos/
98. Vasiliauskienė, I., Kavaliauskienė, V. (2021). Atvejo vadybininko veikla teikiant paslaugas šeimai, patiriančiai socialinę riziką. *XX-oji nacionalinė mokslinė konferencija „Į sveiką gyvenseną ir skaidrią būtį Vydūno keliu“. Konferencijos pranešimų medžiaga,* Klaipėdos universitetas.
99. Vyšniauskytė-Rimkienė, J. (2019). Mindfulness in Parenting Adolescents: Love breeds Love, Hate breeds Hate. *Social Work with Groups,* 42(4), 323-333. DOI: https://doi.org/10.1080/01609513.2019.1571761
100. Vyšniauskytė-Rimkienė, J., & Matulevičiūtė, D. (2016). Tėvystės įgūdžių lavinimas tėvų grupėse: socialinių darbuotojų patirties refleksija. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, T. 18(2), 77-91. DOI:10.7220/2029-5820.18.2.5
101. Whitcombe-Dobbs, S., & Tarren-Sweeney, M. (2019b). What evidence is there that parenting interventions reduce child abuse and neglect among maltreating families? A systematic review. *Developmental Child Welfare,* 1(4), 374–393. DOI: https://doi.org/10.1177/2516103219893383
102. Widding, U. (2018). Parental determinism in the Swedish strategy for parenting support. *Social Policy and Society*, 17(3), 481-490. DOI: 10.1017/S1474746417000513
103. Zaman, M., Abbasi, K. J., & Chandio, A. A. (2025). Investigating the Impact of Urdu Language Barriers on the Academic Learning of Elementary Students of Gilgit-Baltistan. *Social Science Review,* 3(3):1-17.
104. Zietz, S., Kajula, L., McNaughton Reyes, H. L., Moracco, B., Shanahan, M., Martin, S., & Maman, S. (2020). Patterns of adverse childhood experiences and subsequent risk of interpersonal 78 violence perpetration among men in Dar es Salaam, Tanzania. *Child Abuse and Neglect*, *98,* 104256. DOI: https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104256
105. Žaliemienė, L., Gvaldaitė, L., Gevorgianienė, V., Petružytė, D., Seniutis, M., Šumskienė, E. (2021). Vaiko paiėmimo iš nesaugios šeimos aplinkos iššūkiai: vaiko

teisių apsaugos darbuotojų patirtys. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai, 27(1):* 33-54. DOI: https://doi.org/10.7220/2029-5820.27.1.2

106. Žydžiūnaitė, V., & Sabaliauskas, S. (2017). Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams. *Vilnius: Vaga.*

107. Žygaitienė, B., & Veličkienė, J. (2016). Šeimos ir mokyklos bendradarbiavimas vykdant paauglių delinkventinio elgesio prevenciją. *Pedagogika*, *122(2),* 60-75.

SUMMARY

The title of the Master's thesis is- Assessment of Family Support in Addressing the Development of Parenting Skills.

The object of the research- is the assessment of family support in addressing the development of parenting skills.

The aim of the thesis is to reveal how family support is assessed in the context of developing parenting skills.

The objectives of the thesis are:

1. To analyse the characteristics of the family as a system and the main difficulties parents face in raising children;
2. To discuss the organisation of family support through the application of case management principles and the implementation of family support plans;
3. To describe the concept of parenting skills and their importance for child development;
4. To analyse how family support aimed at developing parenting skills is assessed in social work practice.

The participants of the study- were case managers working in Social Service Centres with families receiving case management services and having at least one year of professional experience.

Methods of data analysis used in the thesis:

1. Analysis of scientific literature and legal documents. This method was applied to examine the characteristics of the family as a system, the concept and process of parenting skills development, the application of the case management model, and the assessment of parenting skills in Lithuania.
2. Qualitative data collection method – semi-structured interviews conducted according to a pre-prepared questionnaire. The interview method was used to explore the experiences of case managers in providing support to families and assessing the development of parenting skills. A purposive sample of 10 case managers providing services to families involved in the case management process and experiencing various difficulties was selected for the qualitative study.
3. Data analysis method – qualitative content analysis.

The results of the empirical study revealed- that the assessment of family support in the development of parenting skills is carried out comprehensively, relying not only on the structured criteria established in the child and/or family assessment forms, but also on the professional experience of specialists, observation of the family, and information received from

other institutions. The findings showed that family support is individualised and adapted to each family's specific situation, prevailing problems, and risk factors, while avoiding standardised support plans that do not meet the actual needs of the family. The study also found that the assessment of parenting skills is complicated by insufficiently clear evaluation criteria and by situations in which the child does not live with the family, making it difficult to assess parenting skills in practice due to limited opportunities to observe whether parents' behaviour towards the child is changing.
Keywords: child, family support, parenting skills, assessment of support, case management.

PRIEDAI

1 priedas. Pagrindiniai ir papildomi klausimai tyrimo dalyviams

Laba diena,

Esu Akvilė Burimaitė, Mykolo Romerio universiteto magistrantūros studijų, Vaiko teisių apsaugos studijų programos studentė. Šiuo metu atlieku tyrimą tema: „Pagalbos šeimai vertinimas sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą“. Tyrimo tikslas - atskleisti kaip vertinama pagalba šeimai, sprendžiant tėvystės įgūdžių ugdymą. Tyrimo metu Jūsų dalyvavimas yra svarbus, nes su Jūsų praktinė patirtis ir įžvalgos padės išanalizuoti kaip yra vertinama pagalba šeimai, orientuojantis į tėvystės įgūdžių ugdymą ir su kokiais iššūkiais susiduria specialistai siekdami įgalinti tėvus pokyčiui. Interviu trukmė apie 30-45 minutes. Jūsų pateikta informacija bus išanalizuota ir panaudota tik moksliniams tikslams, nepažeidžiant anonimiškumo ir konfidencialumo principų. Tyrimo metu surinkta informacija bus pateikiama apibendrinta, neatskleidžiant identifikuojančių duomenų, susijusių su tyrime dalyvavusiais asmenimis.
Jeigu sutinkate dalyvauti tyrime, prašome atsakyti į užduodamus klausimus ir pasidalinti profesine patirtimi.

Blokas	Blokui priklausantys klausimai	Papildomi klausimai	Literatūra, kuria remiantis buvo sudaryti klausimai
I.Pagalbos šeimai poreikių vertinimas.	***Papasakokite, kaip nustatomas pagalbos šeimai poreikis?*** ***Pasidalinkite, kaip nustatote, kad šeimai trūksta tėvystės įgūdžių? Su kokiais sunkumais susiduria tėvai, kuriems trūksta tėvystės įgūdžių?*** ***Kas dalyvauja šeimos poreikių vertinimo procese?***	Kokie žingsniai atliekami vertinant šeimos situaciją? Kokius metodus taikote, vertindami šeimos situaciją? Kokie specialistai? Ar yra įtraukiami kiti	(Atvejo vadybos tvarkos aprašas 2018, aktuali redakcija nuo 2025-01-01) Stripeikienė, J. (2021). Vaiko interesus atitinkantis teisingumas: samprata, prielaidos ir kai kurie probleminiai aspektai. Intė, O., Tvaronavičienė, A., ir Vasarienė, D. (2024). Geriausių vaiko interesų principo

		šeimos nariai?	užtikrinimo metodinis vadovas.
II. Pagalbos šeimai planavimo procesas	***Kaip planuojate pagalbą šeimai, kad ji būtų pritaikyta konkrečiai šeimos situacijai?*** ***Kas dalyvauja pagalbos plano šeimai sudaryme?*** ***Kaip priimamas sprendimas dėl tėvystės įgūdžių ugdymo įtraukimo į pagalbos planą: vertinimu, patirtimi ar rekomendacijomis?***	Kaip įvertinus šeimos poreikius planuojama pagalba šeimai? Kaip sudaromas pagalbos planas? Kaip į pagalbos procesą įtraukiami tėvai?	Barkauskaitė, V., ir Šiurienė, A. (2021). Atvejo vadybos metodo taikymo galimybės, dirbant su asmenimis, nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis. Alėjūnė, R. ir Dirgėlienė, I. (2022). Supervizijos perspektyva atvejo vadyboje. Braslauskienė, R., Vaičiulienė, J., Pruckutė, S., ir Paulaitytė, L. (2022). Bendradarbiavimas Atvejo Vadybos Procese, Teikiant Pagalbą Mokyklos Nelankantiems Paaugliams.
III. Tėvystės ugdymo programų praktinis taikymas, sprendžiant tėvystės įgūdžių trūkumą šeimoje	***Papasakokite kaip dažnai tėvai yra nukreipiami į tėvystės mokymus?*** ***Kokias tėvystės įgūdžių ugdymo programas tėvams***	Kiek kartų vidutiniškai tie patys asmenys (tėvas ir /ar motina) gali būti nukreipiama į pozityviosios tėvystės mokymus? Kiek kartų Jūsų praktikoje tas pats tėvas / motina buvo nukreipti į pozityvios tėvystės mokymus? Kaip organizuojate pagalbą tėvams ir ar motinai/ tėvui,	Vyšniauskytė Rimkienė, J., ir Matulevičiūtė, D. (2016). Tėvystės įgūdžių lavinimas tėvų grupėse: socialinių darbuotojų patirties refleksija. Joan E. Durrant (2023). Pozityvus auklėjimas kiekvienai dienai. Bolsoni-Silva, A. T., & Loureiro, S. R. (2020). Behavioral

	rekomenduoja Jūsų įstaigoje? ***Kokiais būdais be tėvystės įgūdžių ugdymo programų padedate tėvams ugdyti šiuos įgūdžius?*** ***Kaip organizuojama pagalba tėvams, kurie tėvystės įgūdžių ugdymo programose dalyvauja pakartotinai?***	kurie tėvystės mokymuose dalyvauja nebe pirmą kartą? Kokios programos yra naudingiausios tėvams, kuriems trūksta tėvystės įgūdžių? Gal galite pateikti programų ar mokymų pavyzdžių? Pasidalinkite, ar yra taikomi ir kitokie tėvystės įgūdžių ugdymo metodai?	problems and their relationship to maternal depression, marital relationships, social skills and parenting Bolsoni-Silva, A. T., & Loureiro, S. R. (2020). Behavioral problems and their relationship to maternal depression, marital relationships, social skills and parenting Žaliemienė, L., Gvaldaitė, L., Gevorgianienė, V., Petružytė, D., Seniutis, M., Šumskienė, E. (2021). Vaiko paiėmimo iš nesaugios šeimos aplinkos iššūkiai: vaiko teisių apsaugos darbuotojų patirtys. Leckey, R., Schmieder-Gropen, R., Nnebe, C., & Clouthier, M. (2022). Indigenous parents and child welfare: Mistrust, epistemic injustice, and training.
IV. Tėvystės įgūdžių vertinimas	***Papasakokite, ar turite konkrečius vertinimo kriterijus ar remiatės profesine patirtimi?***	Kokiais metodais savo praktikoje vertinate tėvystės įgūdžius? Kokią reikšmę vertinimui turi kitų institucijų ar specialistų	(Atvejo vadybos tvarkos aprašas 2018, aktuali redakcija nuo 2025-01-01).

		pateikta informacija? Kaip atskiriate ir įvertinate realų tėvų pokytį nuo demonstruojamo visuomenėje priimtino, bet netaikomo praktikoje? Kaip įvertinate tėvų elgesio ar bendravimo pokyčius namų aplinkoje? Papasakokite, kaip įvertinate tėvystės įgūdžių pokytį šeimoje, jeigu vaikas negyvena šeimoje?	
V. Pagalbos šeimai pokyčio įvertinimas	***Kaip vykdoma šeimos stebėsena, kai yra vertinamas tėvystės įgūdžių pokytis?*** ***Kokiais kriterijais įvertinate, kad šeimoje matomas pagerėjimas?*** ***Pasidalinkite savo patirtimi, ką darote tokiais atvejais, kai šeimoje nėra pokyčių arba pokytis menkas?*** ***Pasidalinkite, kaip įvertinate, kad tėvų elgesys su vaiku ir įgūdžiai koreguojasi?***	Papasakokite, kokie teigiami pokyčiai atsispindi tėvų elgesyje ar santykyje su vaiku?	(Atvejo vadybos tvarkos aprašas 2018, aktuali redakcija nuo 2025-01-01) Raudeliūnaitė, R. ir Gudžinskienė, V. (2022). Vaikų savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymasis bendruomeniniuose vaikų globos namuose: vaikų patirčių analizė.
V.Pagalbos šeimai nutraukimas.	***Kokiais kriterijais remiantis sprendžiate, kad pagalba šeimai pakankama?*** ***Papasakokite, kaip priimamas sprendimas dėl atvejo vadybos užbaigimo?*** ***Kaip užtikrinate tėvystės įgūdžių taikymo tęstinumą***		(Atvejo vadybos tvarkos aprašas 2018, aktuali redakcija nuo 2025-01-01)

	šeimoje?		
VI. Atvejo vadybininkų rekomendacijos dėl darbo su šeimomis, kurioms trūksta tėvystės įgūdžių.	***Pasidalinkite savo nuomone, ką Jūsų manymu reikėtų tobulinti pagalbos šeimai teikimo ir vertinimo sistemoje, kai nustatomas tėvystės įgūdžių trūkumas šeimoje?***		(Atvejo vadybos tvarkos aprašas 2018, aktuali redakcija nuo 2025-01-01)

2 priedas. Pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio nustatymas

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Informacijos apie šeimą rinkimo būdai	Analizuojami gauti dokumentai apie šeimos situaciją	„<...> pirmiausiai ir dokumentų analizė atliekama <…>“. (AV1) „<...> mes vis tiek gaunam informaciją kažkokią apie šeimą, analizuojam <...>.“ (AV6) „ <...> gauname dokumentus iš vaiko teisių skyriaus, juose būna nurodyta priežastis, kodėl prašoma inicijuoti atvejo vadybos procesas“. (AV8) „ <...> iš vaiko teisių apsaugos tarnybos ir ten jau yra, jie atsiunčia su tuo kreipimosi vaiko situacijos vertinimo anketą ir joje yra užfiksuota informacija <..>“. (AV10)
	Šeimos situacijos analizė namų aplinkoje	„<...> tų pirmų susitikimų metu, aš savo darbinėje praktikoje stengiuosi matyti visą šeimą. (Čepsi) Aaaa, kad būtų ir tėvai, ir vaikai <...> ir tiesiog pakviečiam pažaisti <...>“. (AV1) „<...> vykstame <...> į šeimą, į šeimos namus susipažinti su jo aplinka, vaikais, namais <...>“ (AV2) „<…> gautais duomenis, kurios surenki iš buvimo šeimoje, tada ir nustatinėji, kuriose srityse šeimai reikalinga pagalba.“ (AV2) „ <…> vykstame į šeimą, (čiaudi), tai bendraujame, bendraujame gyvai su šeimos nariais apsitariame situaciją <...>“. (AV3) „<...> turime nuvykti į šeimą, vertinti gyvenimo sąlygas <...>“. (AV3) „<...> pirminio apsilankymo metu ar ne? Tai irgi gi matosi a, kaip tvarkosi žmonės? <...>“. (AV5) „<...> mes važiuojame pas juos. Tuomet mes pamatome tą aplinką, kurioje gyvena vaikai.“ (AV8) „<...> yra organizuojamas susitikimas su šeima, šeimos gyvenamuoju adresu <...>“. (AV9) „<...> susitariame susitikti su šeima, lankomės, apsilankome jų namuose ir ten jau gyvai, tada patys pabendraujame ane, aptariam, kas ten įvyko <...>“. (AV10)
	Šeimos narių nuomonės išklausymas	„Visą laiką yra klausiama pačios šeimos nuomonė, kaip jie vertina savo situaciją, ką galvoja, su kokiom, kaip jiems patiems atrodo jūsų situacija <...>“. (AV1) „ <…> išklausyti tėvų nuomonę <…>“. (AV3) „<...> aptariame su šeima pagalbos poreikį <...> “. (AV4) „<...> vykstame į šeimą, prašom, kad papasakotų situaciją <...> “. (AV5) „<...> kai jau pirmą kartą apsilankome šeimos namuose, apkalbame visą tą situaciją, kuri įvyko <...>“. (AV7) „<...> kurio metu pristatomos paslaugos galimos,

		aptariame šeimos situacija, išgirstama šeimos pozicija <...>“. (AV9)
	Vaiko nuomonės išklausymas	„ <...> išklausyti vaikų požiūrį, kiek jau vaikai kalba, aišku, jie kalba iš tikrųjų mažai, bendrauja, sakykim, su specialistais ir pakankamai uždari būna, atsargūs, bet vis tiek apsiklausiame <...>“. (AV3) „<...> taip pat klausiame ką vaikas mėgsta valgyti? <...>“ (AV8) „ <...> išklausom vaiko nuomonę <...>“. (AV10)
	Informacijos rinkimas iš kitų institucijų	„Aaaa išsiaiškinama gydymo įstaiga, mokykla, darbovietės <...>“. (AV2) „ <...> užsiklausiame būna mokyklos, nu kreipiamės informacijos į ugdymo įstaigas, tai mokyklas, darželius, sakykim, būna atvejų kreipiamės ir į sveikatos priežiūros įstaigas, pasidomėti tam tikra informacija arba bent jau pasitikslinti <...>“. (AV3) „ <...> teikiam užklausas į poliklinikas, į mokyklas, susirenkame visą informaciją <...>“. (AV5) „ <...> surenkama informacija ir iš kitų įstaigų arba mmm specialistų, kurie yra susiję su šeima, pavyzdžiui, iš poliklinikos, kuri teikia šeimai sveikatos priežiūrą, taip pat iš ugdymo įstaigos ir vaikų dienos centrų, iš konsultantų kitų kokių, jeigu šeima yra kreipusis ir gavusi pagalbą.“ (AV9)
Surinktos informacijos analizė atliekant poreikio vertinimą	Identifikuojami rizikos veiksniai	„<...> yra labai aiškiai nustatyti kriterijai. Nu tikrai jau ten tai paaiškinti, išrašyta ir jeigu tu matai, į kurią papuola tą žymą tai ir renkiesi pagal tai <...>“. (AV1) „ <...> mes tik susirenkame informaciją ir pagal tą informaciją vertinam tuos poreikius.“ (AV5) „<...> žymimi rizikos veiksniai, kurie atitinka šeimos situaciją ir pagal tai, pagal galutinį rezultatą yra priimamas, toksai, kaip pasakyti, apibendrinimas, koks yra pasireiškiančių rizikos veiksnių lygis šeimoje.“ (AV6) „ <...> tai poreikių vertinimą atliekant, išryškėja tam tikri rizikos veiksniai <...>“. (AV7) „ <...> toje formoje tuomet mes pasižymime rizikos veiksnius ir taip mes išsigryniname, kaip toje šeimoje yra <...>“. (AV8) „ <...> pagalbos vaikui ir ar šeimai poreikio vertinimas, irgi toks kaip klausimynas ir ten yra kelios sritys apie vaiko vystymąsi <...> įvertiname kokio lygio yra tie rizikos veiksniai <...> “. (AV10)
	Identifikuojamos šeimos stiprybės	„ <...> mes matom juos visus kartu, ir tai yra turbūt stiprybė ir labai nu svarbi medžiaga mėsa“. (AV1) „ <...> kur iš tikrųjų ten ir atsispindi šeimos stiprybės ir šeimos stiprybės <...> pagrindinis dokumentas, kuriuo nustatoma šeimai reikalinga bus tolimesnė pagalba, ar jinai galės įveikti savo problemas naudodamasi prevencinėmis paslaugomis mūsų

		mieste.“ (AV3)

3 priedas. Sunkumai, su kuriais susiduria tėvai, kuriems trūksta tėvystės įgūdžių

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Tėvystės įgūdžių stoka atliepti vaiko emocinius poreikius	Tėvai negeba atpažinti vaiko emocijų	„<...> reikia žinių, pavyzdžiui, apie kažkokių tai emocijų atliepimą, jausmus <...> .“ (AV1) „<...> tėvai labai retai supranta vaikų emocinių poreikių tenkinimo svarbą <...> .“ (AV3) „<...> negebėjimas užtikrinti vaiko emocinę gerovę <...>“. (AV6) „<...> vaikų emocinėmis ir psichologinėmis problemomis <...>“. (AV9)
	Tėvai negeba kurti ryšio su vaiku	„<...> ateini į šeimą 3 vaikai ir abu tėvai kartu su nauju žmogum tik atėjusiu į šeimą bendrauja ir viso pokalbio metu prie kitų vaikų peikia vieną iš jų visą laiką sako nu vat apie jį blogus dalykus <...>“. (AV1) „<...> tėvai nebemoka bendrauti tinkamai, konstruktyviai su vaikais, nebežino, kaip išvystyti tinkamą pokalbį <...>“. (AV2) „<...> yra tėvų, kurie neglaudžia tų vaikų, nėra to emocinio ryšio nemezga su vaikais <...> .“ (AV3) „<...> nes nu, kai praranda ryšį su vaiku, tai ir prasideda <...>“. (AV10) „<...> su tuo pačiu vaiku nemoki bendrauti, kalbėtis, tartis, jau didelis minusas <...>“. (AV5) „ <...> tėvai nežino, kaip bendrauti su vaikais, apie jiems svarbius dalykus <...>“. (AV7)
Sunkumai užtikrinti vaiko fiziologinius poreikius	Tėvai negeba užtikrinti vaiko higienos	„<...> vaikui buvo 2 metukai, nesušukuotas, nenupraustas, akivaizdžiai matosi, kad trūksta tėvystės įgūdžių jiems.“ (AV5) „<...> suvokimo trūkumas apie higieną, švarą, apie tai, kad vaikui reikia nukirpti nagus, kad reikia jį perrengti, apie tai, kad reikia nuprausti <...>“.

		(AV7) „Higienos įgūdžių trūkumas, nesirūpina vaikais <...> nereguliariai prausia, nereguliariai maudo mažus leliukus <...>“. (AV8)
	Tėvai negeba užtikrinti vaiko mitybos	„<...> sakykim užtikrina mitybą tinkamą vaikui visavertę <...>“. (AV3) „<...> vaikui neužtenka pavalgyt <...>“. (AV7) „<...> klausiame ką vaikas mėgsta valgyti? <...>“. (AV8)
	Negeba užtikrinti sveikatos priežiūros	„<...> paaiškiname pasekmes problemų nesprendimo <...> su sveikatos problemomis ateityje <...>“. (AV3) „<...> žiūrim kaip tėvai rūpinasi ir ar užtikrina ten tą sveikatos priežiūrą <...>. (AV8) „<...> ar nesirūpina, nesikreipia susirgus.“ (AV10)
	Tėvai negeba užtikrinti bendrų veiklų su vaiku	„<...> trūksta daugiau individualaus laiko su vaiku praleidimo <...>.“ (AV1) „<...> sugalvoti bendrą veiklą su visais kartu su vaikais.“ (AV1) „<...> bendrų veiklų didelis trūkumas, ypač socialinės rizikos šeimose, jie mėgsta kaip ir tokius atskirus gyvenimus gyventi.“ (AV2)
Sunkumai užtikrinti vaiko saugumo poreikius	Negeba užtikrinti vaikui saugios aplinkos	„<...> nesaugios aplinkos nuolatinis kūrimas <...>“ (AV3) „Tai tiek saugumą <...> užtikrinimą <...> tai su tom problemom ir susiduriam dažniausiai <...>“. (AV6) „<...> vaikas nejaučia saugumo pagrindo, ką turėtų patirti iš tėvų <...>“. (AV10)
	Vaiko saugumo nuo smurto artimoje aplinkoje neužtikrinimas	„<...> daugiausiai tai būna smurtas tarp sutuoktinių ir vaikai tarpa, tampa smurto artimojoje aplinkoje liudininkai“. (AV2) „<...> vaikui nesaugu šeimoje, buvo ar smurtas <...>“. (AV6) „<...> pusė atvejų, yra būtent

		dėl smurto kažkokio artimoje aplinkoje, ar tai būna tėvai susikivirčija, susistumdo ir kviečiama policija“. (AV10)
Sunkumai užtikrinti vaiko ugdymosi poreikius	Tėvai negeba užtikrinti ugdymo įstaigos lankymo	„<...> užmotyvuoti vaiką atsikelti, išeiti į mokyklą <...>“. (AV3) „<...> nežino kaip kalbėtis apie mokyklą, kas liečia tai, kad paaugliai eitų į ją <...>“. (AV7) „<...> išryškėja paskutiniu metu ypatingai, tas mokyklos nelankymas <...>“. (AV8) „<...> susiduria su ugdymo įstaigų lankomumu <...>“. (AV9) „<...> pasireikšti tas vaiko mokyklos nelankymas <...> ar ten suprastėję mokslo rezultatai <...>“. (AV10)
	Tėvai neįsitraukia į vaiko ugdymosi procesą	„<...> jeigu jam neįdomu, kaip tam vaikui sekasi mokykloje, tai jis niekada neklausia <...>“. (AV1) „<...> nedalyvauja mokyklose ar ugdymo įstaigų susirinkimuose <...>“. (AV3) „Negeba palaikyti kontaktą su ugdymo įstaiga, prisijungti prie elektroninio dienyno <...>“. (AV10)
Tėvai taiko netinkamus auklėjimo būdus šeimoje	Tėvai naudoja netinkamas drausminimo priemones	„<...> daug tokių, kurie sako, nu, taigi mušti dabar, kai jų negalima. Nu tai suprask, kad jeigu jau galima būtų, tai tada būtų viskas išspręsta.“ (AV1) „<...> jeigu tėvai nesusitvarko su vaikais, tai žinokit, ir muša, ir už plaukų tampo, nu sakykim smurtas, ir namo neįleidžia <...>“. (AV5) „<...> tėvų ir dažnai pasitaiko, ypatingai auginantiems paauglius, kad jie labai daug šaukia ant vaikų <...>“. (AV8) „<...> pasitaiko ir fizinės bausmės ir psichologinis smurtas; nepriežiūra.“ (AV9)
	Tėvai negeba nustatyti vaikams ribų	„<...> vaiko elgesio ribų nebuvimas nuo tam tikros

		problemos parodo, kad vaikas neturi ribų <...>“. (AV1) „<...> tai tas ribų nustatymas, gal aktualiausia tendencija šiandieninėje dienoj <...>. (AV2) „<...> nėra ribų <...> kažkada buvo praleistos ir dabar yra šioje srityje daug sunkumų, kalbant ypač apie paauglius vaikus<...>“. (AV6 „<...> dažniausiai susiduriame: su ribų nemokėjimu nustatyti <...>“. (AV7) „<...> trūksta susitarimų, ribų brėžtinumo <...>“. (AV8) „<...> kalbant, jeigu apie paauglius, tai tėvai susiduria su ribų nustatymu <...>“. (AV9)

4 priedas. Pagalbos šeimai individualizavimas pagal šeimos situaciją

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Pagalbos šeimai poreikio vertinimo procesas, siekiant individualizuoti pagalbą	Šeimos situacijos analizėž	„<...> pakankamai individualizuotai, kaip ir minėjau, tai kalbamasi su šeima ir išgryninamos tos problemos pačios šeimos, su kuriomis tuo metu pati šeima susiduria.“ (AV4) „<...> identifikuojam kokia yra problematika šeimos ir pagal tą problematiką kiekvienai šeimai yra individualiai paruošiamas pagalbos <...>“. (AV5) „<...> kad tiesiog individualiai atitiktų kiekvienos šeimos poreikius ir atsižvelgiant į specifiką situacijos. Tiesiog svarbu nedaryti šabloninio <...>“. (AV7) „<...> pažinimas pirminis, nes nu tikrai negali, negalėtum, šabloniškai tas situacijas vertinti, net jeigu sudėtis tokia pati, šeimos nariai, problematika, bet kiekvienu atveju tai yra savos priežastys kiekvienoje šeimoje <...>“. (AV10)
	Vaiko ir tėvų poreikių nustatymas	„<...> kad būtų ir tėvai, ir vaikai, ir tuo metu, ir vyksta to pokalbio metu stebėjimas ir klausimus, kažkokius tai, užduodam ir tiesiog pakviečiam pažaisti, prašom, pasidalinti kažkokia patirtimi, pasipasakoti ir (pauzė) tokiu būdu ir atliekam tą poreikio vertinimą.“ (AV1) „Poreikio vertinimo metu visų gautomis, gautais duomenis, kurios surenki iš buvimo šeimoje, tada ir nustatinėji, kuriose srityse šeimai reikalinga pagalba.“ (AV2)
	Rizikos veiksnių ir stiprybių nustatymas	„<...> o šeimoje mes matom juos visus kartu, ir tai yra turbūt stiprybė ir labai nu svarbi medžiaga.“ (AV1) „<...> ministerijos patvirtinta poreikio vertinimo forma ir įsivertinam, joje esančiu punktus ir tiesiog matome, kad jeigu yra nulinis rizikos veiksnys arba kai kuriais atvejais būna vienetukas, nes, pavyzdžiui, sakykim, kad šeimos funkcionavimas, arba buvę įvykių, kurie padarė įtaką vaiko gyvenimui.“ (AV3) „<...> mes matome, sritis, kuriose aukštame rizikos lygyje, sakykime, tai tiem rizikos veiksniams, ieškome pagalbos būdų“. (AV6) „<...> aptariame iškeltus rizikos veiksnius, aptariame galimus vaiko teisių pažeidimus ir tariamės, kokia pagalba, galbūt, šeimai būtų reikalinga <...>“. (AV7)

		„<...> išskirta į kelis tokius aspektus, ir konkrečiai juo įvertini šeimos rizikos veiksnio lygmenį ar yra, ar ne.“ (AV10)
Pagalbos priemonių pritaikymas šeimos situacijai	Paslaugų parinkimas pagal šeimos poreikius	„<...> pokalbio metu, kaip jie išsako, kaip jiems pavyksta auklėti vaikus ir jeigu jie sako, kad patiria sunkumų, nežino, kaip elgtis, aaa, trūksta žinių, gal kaip vaikus drausminti, tuomet ir nustatome, kad trūksta tėvystės įgūdžių.“ (AV2) „<...> tai nėra taikoma baziniai kriterijai kažkokie, bet individualizuotai tarkim: neskirsim, pozityvios tėvystės įgūdžių mokymus, tarkim, jeigu šiuo metu susiduria su paauglystės iššūkiais, tai nėra prasmės.“ (AV3) „<...> mes atsižvelgiame į problematiką, kartais ateina šeima ir jiems nereikia pozityvios tėvystės įgūdžių, ne visą laiką papuola, na žinot, mes nevedam statistikos.“ (AV5) „Jeigu, pavyzdžiui, šeimoje, bent keli yra aukštesnio lygio, sakykim, antras arba trečias, tai jau parodo, kad na, yra intervencinės pagalbos poreikis šioje srityje.“ (AV6) <...> siūlau bet kam nesiūlyti tėvystės įgūdžių, nes tai taptų kliše, nes visiem tik tai siūlo <...>“. (AV7)
	Paslaugų pritaikymas remiantis šeimos pasirinkimu	„<...> siūlyta tėvams, visą laiką yra siūloma ir rekomenduojama, nes tai yra rekomendacinio pobūdžio paslaugos, tėvai patys renkasi.“ (AV2) „<...> argumentuojam, kad mes matom, to to trūksta, galbūt jūs nueisite, pasižiūrėsite, tėvai patys renkasi, mes negalime, nei įpareigoti, nei nieko.“ (AV5) „<...> mūsų paslaugos yra rekomendacinio pobūdžio, paslaugos nėra privalomos, priverstinės <...>“. (AV7)
Šeimos narių įtraukimas į pagalbos plano sudarymą	Šeimos narių dalyvavimas pagalbos organizavime	„<...> yra klausiama pačios šeimos nuomonė, kaip jie vertina savo situaciją, ką galvoja, su kokiom, kaip jiems patiems atrodo jūsų situacija ar tie atvejai <...>.“ (AV1) „<...> šeimos namus apklausiama su vaikais, su vaikų aplinka, tada kalbamasi su mama, tėčiu, jeigu tėčio nėra, dažnu atveju būna sugyventiniai, bet jie kartu gyvena šeimos namuose, tai ir su jais mes bendraujame <…>“ (AV2) „<...> išklausyti tėvų nuomonę,, išklausyti vaikų požiūrį, kiek jau vaikai kalba, aišku,

		jie kalba iš tikrųjų mažai <...>.“ (AV3) „<...> kai jie papasakoja, mes iš pasakojimų, turime atsižvelgti į tą informaciją, kokia ji yra.“ (AV5) „ Su pačia šeima yra kalbama apie tai ir atvejo vadybos posėdžio metu yra aptariama tai ir yra išklausomos nuomonės iš pačios šeimos <...>“. (AV9)
	Tėvų motyvavimas dalyvauti pagalbos procese	„<...> šeimoms būna motyvacija liaudiškai sakant atsikratyti atvejo vadybos specialistų, tai jei tuomet susiima greičiau įvykdyti užduotis <...>“ (AV2) „<...> mes motyvuojam visą laiką ir informuojame, kad jeigu jūs nesiimsite pokyčio, bus informuotos vaiko teisės <...>“ (AV3) „<...> jeigu jie turi tos motyvacijos, turi to noro, tai jie ima ir daro <...>“ (AV6) „<...> viskas eina per motyvavimą ir ryšio kūrimą, per pasitikėjimą, kažkokio kūrimą, per santykį.“ (AV7) „<...> žinoma, per motyvavimą, visų pirma, šeimos yra motyvuojamos eiti į kontaktą <...>“. (AV9)

5 priedas. Tėvystės įgūdžių ugdymo galimybės, kai šeimai yra taikoma atvejo vadyba

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Nevyriausybinės organizacijos vykdomi mokymai	Organizuojami tėvystės mokymai pagal vaikų amžiaus tarpsnį	„<...> būna su pagal temas, tematika mūsų rajone, tarkim paauglystės iššūkiai ar ribų nustatymas 3-5 metų vaikams, atsižvelgiama kokie yra, tam laikotarpiui <...>“. (AV2) „Tėvystės įgūdžių programa yra tokia: etapais: prenatalinis laikotarpis ir ten gimimas turbūt skaitosi iki 1 metų, pagal raidos etapus sudėti, tai iš visų yra keturi etapai <...>“. (AV4) „ <...> jeigu tėvai dalyvavo, kai vaikas buvo mažas, ten, pavyzdžiui, penkių metų pozityvios tėvystės mokymuose, kurie yra skirti tokio amžiaus vaikų tėvams, ir tie patys tėvai, kai susiduria, pavyzdžiui, paauglyste, tai jie eina į paauglio etapui skirtus mokymus.“ (AV9)
	Organizuojami tėvystės mokymai, pagal šeimos problematiką	„ <...> ankstyvąją paauglių priklausomybių išbandymą, elektroninių cigarečių žalą, alkoholio žalą, ribų nustatymą <...> reikia stebėti, ką vaikai veikia socialiniuose tinkluose, kad nebūtų ten patyčių <...>“. (AV2) „ <...> labai tematiškai išreikštų grynai apie tam tikrus dalykus, nežinau, apie paauglių žalingą vartojimą, arba ten, pozityvios tėvystės įgūdžių programa mažiukam vaikam <...>“. (AV3) „ <...> nuo pačios problematikos ir nuo situacijos priklauso ir dar žiūrint kokia šeima <...>“. (AV5)
Mokymai ar grupės organizuojami įstaigoje	Pozityvios tėvystės įgūdžių grupė	„<...> vyksta įgūdžių pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymo grupė tėvams, kur daugiau yra, apie, nu juos veda socialinė darbuotoja <...>“. (AV1)

		„<...> kelis kartus į metus, pagal poreikį, organizuoja, veda ir grupes mūsų įstaigoje.“ (AV4) „<...> pas mus tiktai individualios ir grupinės.“ (AV5) „<...> vyksta pozityvios tėvystės įgūdžių mokymai, kursai, sakyt grupės ir ten pagal skirtingo amžiaus vaikus auginantiems tėvams <...>“. (AV10)
	Psichologo konsultacijos ir (ar) vedami užsiėmimai	„<...> vedė psichologė ir ten yra daugiau orientuota skirtingus amžiaus tarpsnius. “ (AV1) „<...> yra tokių psichologų, kurie konsultuoja tiktai tėvystės įgūdžiais ir tik priima asmenį į tokias individualias konsultacijas veda <...>“. (AV8) „ Šiaip turime įvairius psichoedukacijos mokymus <...>“ (AV6)

6 priedas. Būdai, be tėvystės įgūdžių programų, kuriais ugdomi šie įgūdžiai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Tėvystės įgūdžių ugdymo būdai	Individualus atvejo vadybininko konsultavimas	„<...> siūlome individualias konsultacijas pozityvios tėvystės klausimais <...>“. (AV3) „<...> teikia, tarkim, individualias konsultacijas apie pozityvią tėvystę ir ugdymą <...>“. (AV4) „<...> mūsų individualios konsultacijos, konsultuojam, analizuojam tas situacijas <...>“ (AV5) „Tai kaip ir minėjau <...> atvejo vadybininko konsultacijos, pasikviečiame pas save <...>“. (AV7)
	Socialinio darbuotojo konsultavimas	„<...> kartu su socialiniu darbuotoju aptarinėti, modeliuoti, tas situacijas ir daugiau taikyti praktikoje.“ (AV1) „<...> socialiniai darbuotojai susitikimo metu su klientais prevenciškai aptaria aktualias temas.“ (AV2) „ <...> socialinis darbuotojas atlieka tą šeimos stebėseną, naudodamas, jeigu reikalinga socialinį konsultavimą, pozityvios tėvystės klausimais <...>“. (AV3) „<...> jei reikia tiktai konsultuotis tam tikrose situacijose, nežino kaip elgtis, tai mes tuomet kreipiame pas socialinį darbuotoją <...>“. (AV5) „<...> socialiniai darbuotojai grupinius gali vesti ir gali vesti mažoje grupelėje <...>“. (AV8) „ Tai yra per individualias socialinio darbuotojo konsultacijas, kurių metu yra paliečiamos temos: pozityvios tėvystės, vaikų auklėjimo, vaikų ugdymo <...>“. (AV9) „<...> socialiniai darbuotojai ir individualiai konsultuoja, kažkokią literatūrą kartu

		skaito, nagrinėja nu ir paskui aptaria, kaip šeimoje bandoma ar nebandoma pritaikyti <...>“. (AV10)
	Individualios priežiūros darbuotojo pagalba	„<...> kartais skiriami individualios priežiūros darbuotojo, pagalba šeimoms su mažais vaikais ir kuomet jinai jau tiesiogiai per visus buitinius kasdienius įgūdžius <...>“. (AV2) „ Ir jeigu yra individualios priežiūros darbuotojas <...>“. (AV6) „<...> individualios priežiūros darbuotojas, kuris padeda buityje tėvams išmokti su vaiku elgtis, gyventi ir aprūpinti tais būtiniausiais dalykais, baziniais poreikiais <...>“. (AV7)
Savarankiškas tėvų mokymasis namuose	Knygų ir lankstinukų pagalba	„ Nešame lankstinukus <...>“ (AV1) „ <...> nusiunčiame, ten knygų, duodam lankstinukus, kad jie pasiskaitytų <...> “ (AV5) „<...> duodam lankstinukus, atvejo vadybos pradžioje nusiunčiame daug kontaktų, kurie teikia paslaugas N mieste, kur gali gauto socialinę pagalbą.“ (AV7) „<...> kažkokią literatūrą kartu skaito, nagrinėja nu ir paskui aptaria <...>“. (AV10)
	Gautos informacijos pagalba	„<...> suduodami kontaktai, vat ir esant poreikiui šeima gali kreiptis <...>“. (AV3) „<...> duodam jiems kontaktus, kur gali lankyti, kur gali pasiieškoti informacijos.“ (AV5) „<…> nusiunčiame daug kontaktų, kurie teikia paslaugas N mieste, kur gali gauti socialinę pagalbą <...>“. (AV7) „ Elektroniniu paštu yra

		siunčiama informacija, kuri būtų pasiekiama ir vienoje vietoje informacija <...> tai būna atvejų, kuomet labai konkrečiai ir kontaktus perduodame <...>“ (AV9)

7 priedas. Pokyčio vertinimas šeimoje, orientuojantis į tėvystės įgūdžių ugdymą

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Šeimos pokyčio vertinimas tėvystės procese	Pozityvūs tėvų elgesio pokyčiai kasdienybėje	„<...> šeima, kurie visiškai nesusiję su tuo kartu vakarieniauti, kuria stalo jau pasakoja, kad jau sėdėjo, ar tu kalbėjosi.“ (AV1) „<...> jie išmoko, bendrauti, kalbėtis abudu <...> “ (AV5) „<...> atsiranda taisyklės bendros šeimos, kurios yra priimtinos ne tik tėvams, bet ir vaikams <...> “ (AV9)
	Tėvų ir vaikų santykio pokytis	„<...> bendravime su vaikais, kaip jie atsiliepia apie tam tikrus įvykius, tėvų reakcijas šeimoje <...>“ (AV1) „<...> jaučiasi ant šeimos emocinės visos atmosferos, kaip, kaip bendrauja ar šiltai ar dar ne šiltai bendravimas vyksta pakeltu tonu <...>“. (AV2) „<...> tu lankaisi ir matai, kad tas pokytis tikrai yra: tėvų tarpusavio santykiai yra sakykim pagerėjo <...> “ (AV5) „ Jeigu buvo tarpusavio santykio problema, ryšio problema, tai aišku matai, kad ryšys pasikeitęs <...> “ (AV6)
	Teigiamas vaiko elgesio pokytis	„<...> dirbi su šeima, tai tu matai, vaiko elgesy pokyčius, ugdymo įstaigos atsiliepimai jau <...> “ (AV3) „<...> vaikas nelankė mokyklos, pagerėjo vaiko lankomumas <...> tėvai bendradarbiauna su mokykla.<...> “ (AV5) „<...> sprendžiasi, yra pokyčiai, vaikas nesižaloja, nebuvo kažkokių pranešimų, apie pakartotinus suicido atvejus <...> “. (AV6) „<...> ir iš vaiko emocinės būsenos įmanoma atskirti <...>“. (AV7) „<...> matosi ant vaikų, o jie jeigu yra viešumoje, ir kažkokiu elgesiu į save atkreipia dėmesį tai vat atsispindi, dažnu atveju, koks santykis yra į juos <...>“. (AV10)
Tėvystės įgūdžių pokyčio šeimoje vertinimas, kai vaikas negyvena šeimoje	Vertinimas vykdomas stebint vaiko ir tėvų elgesį susitikimų metu	„<...> šalia stebi vaiką, vaiko elgesį susitikimų metu, tėvų elgesį kaip jie bendrauja ir kaip yra motyvuoti lankyti, susitikti su vaiku <...>.“ (AV3) „<...> šalia stebi vaiką, vaiko elgesį susitikimų metu, tėvų elgesį kaip jie bendrauja ir kaip yra motyvuoti lankyti, susitikti su vaiku ir kaip yra pasiruošę toliau vaiko susigrąžinimui.“ (AV4) „<...> jeigu tai laikina globa, tai ar vykdo

		susitarimus, ar bendravimo tvarkos laikosi, stebėjimo protokolai pildomi.“ (AV6)
	Bendradarbiaujant su globos koordinatoriais	„<...> mes bendradarbiaujame su globos koordinatore ir tada kalbamės <…> pavyzdžiui eina pozityvios tėvystės pas mus, mes sakom, kad vaikas yra globoje ar ten saugioje aplinkoje ir prašom globos koordinatorei, kuri stebi susitikimus kaip sekasi taikyti įgytas žinias.“ (AV5) „<...> vaiko globa, su globos koordinatoriais taip pat bendradarbiaujame ir bendraujam dalinamės tais pastebėjimais, vyksta ar nevyksta pokyčiai toje šeimoje <...>“. (AV10)
	Bendradarbiaujant su asmenimis, kurie vykdo laikinąją priežiūrą	„Jeigu laikina priežiūra, tai bendradarbiaujam su atsakingu asmeniu, kaip vyksta tėvų bendravimas su vaiku, kiek tėvai įsitraukę į vaikų gyvenimą, kiek prisideda ir materialiai, kiek rūpinasi vaiko sveikata, nes tėvų pareigos niekur nenunyksta <…>“. (AV6) „<...> kada vaikas paimtas iš šeimos ir jisai gyvena pas savo senelius, brolius ar seses, kada nėra tos globos įstaigos ir kur nėra kažkokių tokių konkrečių vaiko ir tėvų stebėjimo, tai tada labai sudėtinga įvertinti.“ (AV8)
Pokyčio šeimoje vertinimas, remiantis papildomais informacijos šaltiniais	Ugdymo įstaigų pateikti duomenys	„<...> ugdymo įstaigos atsiliepimai jau būna kitokie, teigiami, aš turiu galvoj <...>“. (AV3) „<...> iš mokyklos geri atsiliepimai <...>“. (AV5) „<...> lygiai tie patys atsiliepimai iš mokyklos gali keistis <...>“. (AV7)
	Socialinio darbuotojo pateikta informacija	„<...> neplanuotai socialinis darbuotojas apsilanko šeimoje, kai šeima nesitiki <...> tai tiesiog toje aplinkoje stebim <...>“. (AV3) „<...> su socialiniu darbuotoju visą laiką bendradarbiaujame ir <...> visą laiką žinau, kas vyksta ir kaip vyksta, ir koks bendradarbiavimas <...>“. (AV6) „<...> ką socialinis darbuotojas pastebi <...>“. (AV7)

8 priedas. Būdai ir priemonės, kuriais vertinami tėvystės įgūdžiai

Kategorija	**Subkategorija**	**Patvirtinantys teiginiai**
Vertinimas atliekamas teisės aktų nustatyta tvarka	Pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio vertinimo klausimyno pagalba	„<...> ministerijos pateikta forma, kuri apibrėžia tėvystės įgūdžius <...>“ (AV3) „<...> turim tą poreikių vertinimą, vis tiek pagal tą poreikių vertinimą, mes suvertiname ir žiūrime kokie kriterijai yra.“ (AV5) „<...> praėjus kažkokiam laikui, paprastai mes atliekama pakartotinai poreikio pagalbai vertinimą ir vėl tą patį aprašą naudojant, tuos pačius kriterijus vertinant apžiūrime, kas keitėsi <...>“. (AV6) „<...> atliekam tiktai pagal poreikio vertinimo formą, kuri yra atvejo vadybos tvarkos apraše <...>“. (AV8) „Tam tikri kriterijai yra poreikio vertinime anketoje, kur įvardijamos sritys, kurios įeina į tėvystės įgūdžius <...>“. (AV9) „<...> tie vertinimo kriterijai, kaip sakiau, mmm pagalbos tam vaikui ir ar šeimai poreikio vertinimo klausimyne, nu tai juo turbūt, labiausiai <...> kur tėvystės įgūdžiai ir išskirstyta į kelis kriterijus <...>“. (AV10)
	Teikiant užklausas kitoms įstaigoms apie šeimos situaciją	„Daug ką padeda užklausos, kurias mes teikiame <...>“. (AV4) „<...> siunčiam užklausimą į vaiko gydymo įstaigą būtinai, žiūrim ką gydymo įstaiga atrašo, nes jie irgi daug informacijos suteikia <...>“. (AV8) „<...> teikiant užklausą kitai organizacijai, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros, ugdymo įstaigai <...>“. (AV9)
Vertinimas atliekamas, remiantis profesine specialisto patirtimi	Specialisto patirtimi grįstas vertinimas	„Tėvystės įgūdžius vertiname iš tos profesinės patirties labiausiai, gal iš praktikos <...>“. (AV3) „<...> aš patirtimi savo, dažniausiai, tai man darbe padeda įgytos kompetencijos, tu ateini darbo stažas nemažas, ateini ir matai <...>“. (AV5) „Nieko ypatingo, formulės nėra, daugiausiai, mes viską šitam darbe improvizuojame ir darome iš akies <...>“. (AV7)
	Specialisto intuicija paremtas vertinimas	„Žmogiškasis faktorius <...> socialinio darbuotojo nuojauta yra didelis dalykas. Ko mes kartais negalime gal net paaiškinti normaliai žodžiais, bet turim tą jausmą neva tu matai ir jauti tai tai daug dalykų tu pastebi <...>“. (AV1) „Tai jaučiasi ant šeimos emocinės visos atmosferos <...>“. (AV2) „Sakau, daugiau viskas yra pagal jausmą <...>“. (AV7)
Šeimos stebėjimu grįsta praktika	Tėvų ir vaikų bendravimo pokyčiai	„Tokio kaip vertinimu, instrumento vieno nėra. Tai yra viskas, tik stebėsenos būdu.“ (AV2) „<...> stebime ir emocinį ryšį su vaiku, tėvų su vaikais <...> socialinis darbuotojas <...> stebi ir kokia yra jo reakcija, koks yra ryšys su tėvais <...>“. (AV3) „Būna, kad ir vaikų emocinėje būsenoje pastebim, kad kitaip šiek tiek yra, kad vaikas linksmesnis, daugiau prie

		tėvų glaudžiasi <...>“. (AV7) „<...> su socialiniu darbuotoju pabendraujame su šeima ir matome kažkokius dalykus <...>“. (AV10)
	Pokyčių stebėjimas namų aplinkoje	„<...> tai tiesiog toje aplinkoje stebim, ar nesikeičia tas elgesys, ar yra normalus, prisitaikantis, tai įprasta, nevaizduoja nerealybė, ne taip kaip yra prieš specialistus, ar tiesiog elgiamasi natūraliai.“ (AV3) „<...> „influenceriais“, kurie filmuoja įvairiausius „tiktokus“ ir kartu su socialine darbuotoja, juos irgi žiūrime, stebime, ir tai ką matome juose, dažnai matome, kad neatsispindi realybėje <...>“. (AV8) „Socialinis darbuotojas lankosi šeimoje, mato šeimą, jų artimoje, kasdieninėje aplinkoje <...>“. (AV9) „<...> na mūsų darbas <...> bet ir stebėjimą vykdyti ane tai? Tai man atrodo, tai tikrai yra ir subtilu, tiesiog vat lankantis šeimoje <...>“. (AV10)
Vertinimas atliekamas interviu metodo pagalba	Vykdant pokalbius su tėvais	„<...> vertiname pagal klientų pasisakymus ir pokalbio metu kaip jei, kaip jie patys išsako kokius būdus taiko ir ar yra sunkumų ar nėra <...>“. (AV2) „<...> būna klientai pasakoja „oj pas mane glaudus ryšys su vaiku..“ o paaiškėja, kad nėra jokio ryšio.“ (AV3) „Bet nu per tam tikrus aspektus, tu tiesiog klausaisi, ką žmonės kalba, kuo dalinasi, nu ir supranti, tą tada gali įžvelgti.“ (AV10)
	Vykdant pokalbius su vaikais	„<...> taip pat vertinam ir pabendravę su vaikais <...>“. (AV2) „Kalbam su vaikais <...> bandom, užduodam klausimus, suprasti ar kažkas pasikeitė ar ne.“ (AV7) „<...> bendraujame su vaiku, socialinis darbuotojas toliau aišku nuolat bendrauja <...> koks yra ryšys su tėvais <...>“. (AV3)

9 priedas. Pagalbos šeimai pakankamumo vertinimas

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Šeima geba savarankiškai funkcionuoti	Šeimai geba spręsti iškilusius sunkumus	„ <...> kai plaukia rezultatai iš pačios šeimos, tada jau matome, kad šeimą reikia paleisti, kad šeima geba savarankiškai rūpintis <...>“. (AV2) „ <...> jau pati savarankiškai sugeba ištikus krizei spręsti tas problemas.“ (AV3) „ <...> klausiu ar dar kokios pagalbos nereikia, ar jums galima užbaigti atvejo vadybą. Tėvai sako jo, mes galim savarankiškai <...>“. (AV5) „ <...> kai šeima tampa savarankiška <...>“. (AV9) „ <...> matom, kad jie geba savarankiškai tvarkytis, su kylančiais sunkumais, toks yra mūsų kaip tikslas, atvejo vadybos <...>“. (AV10)
	Šeimoje nesikartoja problemos	„ <...> šeima savarankiškai identifikuoja problemas, randam joms sprendimus <...>“. (AV4) „ <...> kažkaip savarankiškai išsisprendžia tas problemas šeimos <...>“. (AV7) „ <...> kai nekyla pasikartojančių problemų <...>“ (AV8)
Tėvai tampa atsakingi už savo šeimą	Atsakomybių suvokimas tėvystėje	„ <...> patys tėvai įvardija tuos ir vaikų poreikius ir savo atsakomybės suvokimą už vaikų auklėjimą <...>“. (AV3) „ <...> esu linkusi pervesti atsakomybę tėvams, jeigu jie nemato tikslo, nenori, tai ne aš turiu šią atsakomybę prisiimti <...>“. (AV6) „ <...> kiekviena šeima yra pati atsakinga už savo šeimos gerovę <...>“. (AV8)
	Tėvų įgalinimas pokyčiui	„ <...> įgalini, kad tu privalai ateiti, tai yra jūsų šeimos naudai, tai yra jūsų gėriui <...>“. (AV2) „<...> tėvai yra atsakingi už visa tai, už vaiką, už vaiko gerovę ir tai yra vaiko teisių pažeidimas, jeigu jie to nedaro <...>“. (AV3) „<...> specialistas nėra atsakingas už šeimos gyvenimą; jis gali padėti, jis turi padėti, bet prisiimti atsakomybę už pokytį, tai manau, kad tikrai, vienareikšmiai, ne.“ (AV6)
Vaiko gerovės užtikrinimas šeimoje	Sumažėję rizikos veiksniai šeimoje, darę įtaką vaiko gyvenimo kokybei	„<...> nu tai kai išnyksta tėvų ai šeimoje, tai tie rizikos veiksniai, jeigu apie tėvystės įgūdžius tai ką ir įvardinau kokie pokyčiai <...>“. (AV3) „<...> žymimi rizikos veiksniai, kurie atitinka šeimos situaciją ir pagal tai, pagal galutinį rezultatą yra priimamas <...> koks yra pasireiškiančių rizikos veiksnių lygis šeimoje.“ (AV6) „<...> įvertiname kokio lygio yra tie rizikos veiksniai, nu kiekvienoj srity <…>“. (AV10)
	Vaikui užtikrinama saugi aplinka	„<...> užtikrina saugią aplinką <...>“. (AV3) „<...> kai jie gali užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus, kai namuose gera, saugu <...>“. (AV5) „<...> atsižvelgiant į poreikių vertinimą, tarkim, jeigu matom, kad šeimoje viskas gerai <…>“. (AV7)

10 priedas. Pagalbos šeimai organizavimas, kai pokytis menkas arba apskritai nevyksta

Kategorija	**Subkategorija**	**Patvirtinantys teiginiai**
Pagalbos šeimai organizavimas, esant minimaliam pokyčiui	Pagalbos plano atnaujinimas	„<...> ar uždaviniai yra iškelti netinkamai <...>“. (AV5) „<...> arba netinka ta pagalba, kurią mes siūlom, tai tada bandom nukreipinėti kitur <...>“. (AV8) „<...> galbūt kažkokiose priemonėse reikia kažką keisti <...>“. (AV10)
	Tarpinstitucinis bendradarbiavimas, įtraukiant kitų specialistų pagalbą	„<...> siūlome ir kitų specialistų pagalbą <...> nėra išnaudota tam tikras paslaugų pagalbos paketas, kaip sakau, tai psichologo konsultacijos, ar ryšio atstatymo su vaiku irgi yra konsultacijos <…>“. (AV3) „<...> vis tiek dirbam lankosi socialinis darbuotojas <...>“. (AV5) „<...> tas darbas bendradarbiaujant su kitais specialistais, bandant per mokyklą, gal kartais, kad mokytojai pasikalbėtų; bandom per vaiko teisių specialistus, nes kartais suveikia jie stipriau <...>“. (AV7) <...> įtraukiam kitas organizacijas, kitas institucijas ir kitus pagalbos tinklus ir lygiagrečiai bandom mes padėti, priklauso nuo situacijos <...>“. (AV8) „<...> įtraukiant kitus specialistus, tai mes galime įtraukti ir individualias konsultacijas, atvejo aptarimus ir ugdymo specialistus ir psichologus ir gydymo specialistus <…>“. (AV9) „Tiesiog ieškom kitokių pagalbos priemonių, kitų specialistų ane į pagalbą, į komandą.“ (AV10)
Pagalbos šeimai organizavimas, kai pokytis nevyksta	Šeimos motyvavimas pokyčiui	„Mano tikslas yra tikrai pasėti, norą jam pasikeisti <...>“. (AV1) „Ieškom būdų, kas šeimai yra motyvacinis dalykas, kartais sunku atrasti, bet kartais ir pavyksta.“ (AV2) „<...> mes motyvuojam visą laiką ir informuojame, kad jeigu jūs nesiimsite pokyčio, bus informuotos vaiko teisės <...>“. (AV3) „Tai mes kaip ir toliau motyvuojame tėvus keisti savo elgesį <...>“. (AV4) „<...> jeigu pokyčių nėra, mes vis tiek kalbamės su šeima <...>“. (AV5) „<...> viskas eina per motyvavimą ir ryšio kūrimą, per pasitikėjimą, kažkokio kūrimą, per santykį.“ (AV7) „<...> visų pirma, šeimos yra motyvuojamos eiti į kontaktą su specialistais, ne tik specialistai turi rodyti iniciatyvą, bet ir šeima.“(AV9)
	Pranešimas VTAĮS tarnybai	„<...> rašom informacinį raštą vaiko teisių skyriaus specialistams, kad nevyksta pokyčiai, netenkinami vaikų <...> poreikiai tinkamai ane, ir prašome imtis priemonių <...>“. (AV3) „<...> jeigu iš vis nieko nėra, tuomet rašome, šitą, raštą vaiko teisėm, kad šeima nevykdo, nebendradarbiauna.“

		(AV5) „<...> jeigu įsipareigojimas nėra vykdomas pagal terminus ir tai pažeidžia vaikų teises <...> kreipiamės į vaiko teisių tarnybos skyrių, dėl vaiko situacijos vertinimo sprendimo priėmimo“. (AV9)

11 priedas. Atvejo vadybininkų rekomendacijos pagalbos šeimai teikimo ir vertinimo sistemoje, kai nustatomas tėvystės įgūdžių trūkumas šeimoje.

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Reikalingi pokyčiai pagalbos šeimai teikimo sistemoje	Reikalingi pokyčiai didinti paslaugų prieinamumą	„ Tai aš, pavyzdžiui, tikrai galvoju, kad aš esu pati kaip paslaugos dalis, ir aš turiu nešti tą žinią su tėvais ieškoti tokių dalykų šalia visų tų tėvystės grupių, konsultacijų, kurias juos ten nukreipiu <...>“. (AV1) „<...> pas mus irgi yra eilės, iškarto niekas nepriima, reikia laukti, tai būna ir mėnesis ir du, bet ieškom ,kad kuo greičiau būtų, kad būtų, kad žmogus gautų tas paslaugas <...>“. (AV5) „<...> žmogus, esantis krizinėje situacijoje arba turėjęs traumuojančius išgyvenimus, kurie jam dabar trukdo funkcionuoti, kaip tėvui arba motinai, ir jos reikėtų imtis, spręsti čia ir dabar ir kad žmogus neatkristų, nesikartotų kažkokios tai situacijos, kurios dabar tiesiogiai liečia jo vaiką, tai žmogus turi laukti tris- keturis mėnesius psichologinės pagalbos pas terapeutą <...>“. (AV6) „Trūksta priklausomybės konsultantų arba priklausomybės psichologų, kurie irgi nemokamai teiktų paslaugas, aplamai trūksta nemokamų paslaugų <...>“. (AV7) „Ar psichikos sveikatos ar raidos netgi tokių nežymių būna <...> ir jeigu jie iš principo gali vaiką auginti, nu ten nedaro jiem žalos kažkokios ane, bet jiem reikalinga tokia nuolatinė priežiūra <...>“. (AV10) „<...> kalba lietuviškai, išmokęs, bet kalbant apie specifines žinias, pavyzdžiui, pas jį vaikas turi autizmo, autizmo nustatytą, bet jam reikia specifinių žinių, ir kai mes kreipiamės į organizaciją, kuri nu su autistais vaikais dirba ir tėvus autistų konsultuoja anglų kalba, jie neturi specialistų <...>“. (AV10)
	Reikalingi pokyčiai didinti tėvystės mokymų prieinamumą, dirbantiems tėvams	„<...> jeigu klientas dirbantis, tikrai sudėtinga būna nueiti, nepavyksta dėl darbo valandų, tada ieškome amm online mokymų <...>“ (AV1) „<...> kad ir įdomūs mokymai, ir norėtų dalyvauti, tiesiog nebegeba dalyvauti, dėl užimtumo darbinio.“ (AV2) „<...> visgi žmonės ir dirba jiem reikės derintis prie darbo.“ (AV3) „ SPC yra mažuma, mažai tų mokymų, bet tikrai pakanka visur kitur, bet jau susiduriu ir su tam tikrais iššūkiais, kad tam tikri mokymai, seminarai, labai organizuojami nepatogiais laikais <...>“. (AV4) „<...> reikėtų, kad tokios grupės vyktų vakarais arba savaitgaliais, nes jos vyksta kokią 5 valandą ir jeigu žmonės dirba nespėja arba savaitgaliais nevyksta, kai žmonės laisvesni ir galėtų nuvykt.“ (AV7) „<...> tai, kad tam tikros paslaugos būtų pasiekiamos ir savaitgaliais, nes daugelis šeimų tėvų, yra dirbantys, dienomis jie dirba, vakarais yra vaikai, yra buitis.“ (AV9)
	Reikalingi pokyčiai tėvystės mokymų ar	„<...> jeigu jau reikalingi tėvystės įgūdžių mokymai <…> reiškia reikia kuo paprastesnės kalbos, kad žmogui būtų suprantama ir pakankamai aišku <...>“. (AV7) „<...> šitos paslaugos būtų pasiekiamos ir užsienio kalbomis <...>

	programų pateikiamame turinyje tėvams	kadangi yra daug šeimų atvykusių iš užsienio: anglakalbių, rusakalbių <…>“ (AV9)
	Specializuotų tėvystės mokymų skyrybas išgyvenantiems tėvams poreikis	„<...> tėvystės įgūdžių mokymai yra pasiūlyti, šiai dienai, devynioms šeimoms, nes visos likusios susiduria su skyrybų reikalais, išgyvena skyrybų procesą. (AV3) „<...> iš esmės, reikėtų peržiūrėti pagalbos organizavimo skyrybų šeimoms, kurios išgyvena skyrybas.“ (AV6) „<...> skyrybų procese, esančios šeimos tikrai jiems reikalingos, kitokio pobūdžio paslaugos, ne vien socialinės ir atvejo vadyba šitoj vietoj, nežinau, yra neįgali pasiūlyti kažką <...>“. (AV9)
Reikalingi pokyčiai pagalbos šeimai vertinimo sistemoje	Reikalingas pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikių vertinimo formos turinio koregavimas	„Vertinimo pati forma, yra tokia pakankamai (žodžių sunku atrasti), kiekviena šeima turi skirtingus savo kriterijus. Ta forma yra daugiau visiem bandoma pritaikyti, bet ne visuomet ji atitinka kiekvieno kriterijų <...>“. (AV2) „ Nu kad aš nežinau, man asmeniškai, tai žinokit, tas poreikio vertinimas neaiškus <...>“. (AV4) „ Visų pirma teisės aktus susižiūrėti, nes neatitinka labai daug teisės aktų. Visam pačiam procese, kai dirbi, tu matai, kad neatitinka terminai, tiek pačios tarnybos viduje, su atvejo vadybos procesais nesuderinta <...>“. (AV6) „Poreikio vertinimas nėra iš tikrųjų padedantis dokumentas, kaip ir minėjau, viskas eina iš to, ką matai realioje situacijoje, poreikio vertinimas nėra labai tinkamas tam.“ (AV7) „Ir toje formoje labai aiškiai ir trumpai apibrėžta, kuris lygis ane? Nulis, pirmas, antras arba trečias ir tie lygiai labai vienas šalia kito <...> pasitaiko tokių situacijų, vat nu klaustuku, kuris lygis teisingiau, nes vienas sakinys atitinka iš trečio lygio, kitas iš pirmo <...>“. (AV8)
	Pokyčiai reikalingi Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos darbuotojų bendradarbiavime su atvejo vadybininkais, kai yra vykdomas pagalbos šeimai proceso organizavimas.	„<...> rašom informacinį raštą vaiko teisių skyriaus specialistams, kad nevyksta pokyčiai, netenkinami vaikų emociniai ir fiziologiniai poreikiai tinkamai ane, ir prašome imtis priemonių. Bet tai žinote, priemonės kartais būna tokios, kad nuvažiuoja įvertina situaciją ir organizuojamas atvejo vadybos posėdis. Vat ir viskas. “. (AV3) „<...> mes susiskambiname su vaiko teisių atstovu, specialistu, nes nežinom, kuris dalyvaus posėdyje <...>“. (AV5) „<...> vaiko teisių apsaugos tarnyba, šiai dienai, daugeliui atvejų yra tiesiog neveiksni. Ir iš esmės, vaiko teisių, kaip po tokių, tikrai neatstovauja <...>“. (AV6) „O pagrindinė problema nebendradarbiavimas, kuomet kalbame apie tą patį atvejį kiekvienas specialistams iš savo varpinės <...>“. (AV9) „Vaiko teisių tarnyba- aršesniais atvejai norėtųsi, kad jie išlaikytų tą pusę, kaip vaiko teisių gynėjų, bet tam jie turi labai išmanyti problematiką, kartais pritrūksta atstovėjimo, kad tikrai dėl vaiko gerovės mes čia maždaug, turit padaryti tą ir tą <...>“. (AV10)
Reikalingi darbo su šeima	Tėvų skatinimas prisiimti	„<...> pakankamai sudėtinga priimti atsakomybes, būna ir tokių atvejų, kai paleidi šeimas ir galvoji sugrįš ar nesugrįš šeima.“ (AV2)

pokyčiai, stiprinant tėvų atsakomybę pagalbos procese	atsakomybę už šeimos situaciją ir vaiko gerovę	„<...> tėvai ne visada prisėma atsakomybę už savo vaikų gyvenimo kūrimą <...>“. (AV3) „<...> praktikoje, tai esu linkusi pervesti atsakomybę tėvams, jeigu jie nemato tikslo, nenori, tai ne aš turiu šią atsakomybę prisiimti.“ (AV6) „<...> kažkokios, daugiau atsakomybės tėvams, kurie nebendradarbiauja, ir nesutinka bendradarbiauti tokiais atvejais <...>“. (AV7)
	Tėvų įgalinimas prisiimti atsakomybę už pokyčius šeimoje	„<...> efektyvumas permetamas specialistų atsakomybei, bet aš nemanau, kad taip turėtų būti, vis dėlto, specialistas nėra atsakingas už šeimos gyvenimą <...> atsakomybę už pokytį, tai manau, kad tikrai <...>“. (AV6) „<...> nelabai organizuosi tą pagalbą, kai žmogus nepriima, mūsų paslaugos yra rekomendacinio pobūdžio, paslaugos nėra privalomos, priverstinės, bet jeigu paslaugomis nesinaudoja, problemų dėl vaikų turi tėvai <...>“. (AV7)